



XXX. ÉVFOLYAM, 2021. FEBRUÁR

TARTALOM

■	3–4	SOLYMOSI BÁLINT	■
	3	[Ártér, Szelevény, H]	
	3	[Újtemplom, Delft, NL]	
	4	[Tiszakécske, Nyúl utca, H]	(versek)
■	5	VERES ISTVÁN	■
		Kertkapcsolat	(regényrészlet)
■	11–12	KÜRTI LÁSZLÓ	■
	11	révület	
	12	belekezdeni bármibe	(versek)
■	13	MEZEI MÁRK	■
		Nincs rá ok	(regényrészlet)
■	15–17	BOCSIK BALÁZS	■
	15	Nekrózis	
	16	Elmélkedések az első fáradtságról	
	17	Elmélkedések a második fáradtságról	(versek)
■	18	BÓDI PÉTER	■
		Zúzódások	(novella)
■	28–31	TÓTH KINGA	■
	28	Elfelejtettek	
	29	Hegyút	(versek)
■	32	RASHWAN MOHAMED	■
		Mors omnia solvit	(elbeszélés)
■	46–48	NAGY ZSUKA	■
	46	napok	
	47	fogak és morzsák	
	48	szerelem	(versek)
■	49	MÁTYÁS GYÖZÖ	■
		Tükörcserepek	(novella)
■	57–58	HALMOSI SÁNDOR	■
	57	Agapé	
	57	A kisebb végtelen	
	57	Neretva	
	58	Dagad	
	58	Zónaolvadás	
	58	Alapítók	(versek)

■	59	ARADI PÉTER	
		A csend, amire vágytál	(regényrészlet)
■	65–67	SONJA RAAF	
	65	A forrás	
	66	Nyilatkozat az irodalom szánni való állapotáról	(versek)
■	68	PETER BALKO	
		Gyengédség	(novella Mészáros Tünde fordításában)
■	72–73	LADY CHATTERLEY	
	72	Lady Chatterley túlél	
	72	Lady Chatterley fölkel a férje mellől	
	73	Lady Chatterley a barlangban	(versek)
■	74	RIGÓ KATA	
		Piros egerek	(próza)
■	77	ZOLTÁN GÁBOR	
		Szimbólumok háborúja	(esszé, III. rész)
■	84	DETLEF B. LINKE	
		A zene: abszolút vallás?	(esszé Tillmann J. A. fordításában)
■	87	TILLMANN J. A. (KÖZREADÓ)	
		Nagy szokéseket tesz, de tulajdonképp nem repül: Újabb leletek a Nomád Nagyszótárból	
■	90	VICTOR HUGO	
		Igazságszolgáltatás a hatalom szolgálatában	(Ádám Péter fordítása)
■	95	HAKLIK NORBERT	
		Pestis a kommunizmus idején (Ljudmila Ulickaja: Csak egy pestis)	(kritika)



KALLIGRAM
Művészet és Gondolat

FŐSZERKESZTŐ: Mészáros Sándor
ms.kalligram@gmail.com

SZERKESZTŐK:
Ágoston Attila (koordinátor)
oz.kalligram@gmail.com
Száz Pál

palika.100@gmail.com

Szilágyi Zsófia
szilagyi73@gmail.com

Tóth-Czifra Júlia
toth.czifra.julia@gmail.com

GRAFIKAI SZERKESZTŐ: Hrapka Tibor
TÖRDELŐ: Róth Andrea

SZERKESZTŐBIZOTTSÁG

A SZERKESZTŐBIZOTTSÁG ELNÖKE:
Grendel Lajos †

A SZERKESZTŐBIZOTTSÁG TAGJAI:
Földényi F. László,
Keserű József,
Márton László,
Németh Zoltán,
Hizsnay Zoltán,
Rédey Zoltán

Szerkesztőség:
KALLIGRAM, spol. s r. o.
Staromestská 6/D
P. O. Box: 223
SK-810 00 Bratislava 1
Tel.: 00421/ 2 54415028

FELELŐS KIADÓ: Mészáros Sándor

Szlovákiai megrendelések:

oz.kalligram@gmail.com, valamint
a Szlovák Posta alábbi címén: Slovenská
pošta, a. s.; Stredisko predplatného tlačie;
Uzbecká 4; P. O. Box 164; 820 14 Bratislava
214; e-mail: predplatne@slposta.sk

Magyarországi elérhetőség:
ms.kalligram@gmail.com

Támogatóink:

Kisebbségi Kulturális Alap
(Realizované s finančnou podporou
Fondu na podporu kultúry národnostných
menšín)

Nemzeti Kulturális Alap



**KULT
MINOR**



Kiadja a Kalligram Polgári Társulás / OZ
Kalligram, Hlavná / Fő utca 37/19,
SK-929 01 Dunajská Streda / Duna-
szerdahely [IČO:42291810] és a
Pesti Kalligram Kft., 1094 Budapest,
Túzoltó u. 8. sz. fél em. 2. Adószám:
12241273-2-43

Nyomja: Expresprint s.r.o., Partizánske
Példányszám/Náklad: 700 db/ks
Ára / Cena: 700 Ft / 2,5 EUR.

Magyarországon terjeszti
a Relay Hírlapkereskedelmi Rt.
és a regionális részvénytársaságok.

EV 358/08 ISSN 1335-1826

Havilap, megjelenik az adott hónap
10. napjáig.

www.kalligramoz.eu



A Rózsafüzér Királynője, avagy egy utazó napjai

[Ártér, Szelevény, H]

Mint a víz hozta fának, az utazónak meg kéne állnia itt a helyét, megtalálni dolgát ezek közt a másvilági fények, másvilági madarak közt (másféle közelségek és másféle távolságok, jegyzem föl). A veranda ajtaját kinyitja kutyáinak, fussanak ki a tél végét hajtva, mely tél szépnek éppenséggel nem volt szép, mondja magában az utazó, lépteit szaporázva ebei után..., és ami volt, visszanézve, annak ha volt tündöklése, ártalmatlannak már azt se gondolná. Nem derül ki az ég; ezt a trágya opált, amely most felüti fejét a folyóparton, akárha a magány lépteinek súlya okozná, amit a sikerületlen élet tudata könnyít, az itteni emberek korai iparkodása az eleve balsikerű életre..., a panasztalanná lett földjükön, egükön...; messzeségek lettek, semmivel nem mérhető, gondolja az utazó. Megragadunk a *Gatyaszárba*; mit is kezdenénk nappal, földdel, szederággal, vagy akár egy tűzokkal.

[Újtemplom, Delft, NL]

Az utazót tétova megállásra készíti koponyalármája; gyóntatószékek gyerekkori hidegrázó morajlása, azonosítja nyomban, és míg az azonosítás tüze kitart, *betéved* a delfti Újtemplomba...; semmit nem tud az Újtemplomról, így azt sem, hogy négyszáznegyvennégy éve már a reformátusoké és nem a katolikusoké; azóta, hogy a „Hallgatag Herceg”, Orániai Vilmos ebbe a városba vette be magát a spanyolok ellen folytatott függetlenségi harcai során.

A herceget aztán orvul lelőtte egy fanatikus, rendes vérdíj ellenében (írom jegyzetfüzetembe). Miféle vallomások lehetnek azok, amiktől *így hallatlan* sem tud szabadulni? Átúgnak testén az állandó, ruhanyirkosságú vallomások, váratlan elakadt lélegzetek vagy suttogó hadarások. És akkor vad, gyilkos szél támad rá, rátapad, körbeforgatja bent a delfti Újtemplom padjai közt, mozdulatlan, hangtalan imává formálja. Maradjunk így, megszedülve itt, gondolja az utazó, ám (jegyzem föl), az imán túl egy képeslapnyi táj látható; szélült lombok, a tűleveleken dermedt zúzmara, középüti éjszakai égbolt, alatta gazdátlan ács- és kőművesszerszámok, gondosan összerakva. „Itt az a hely, ahol *a dolog* van”, mondja az utazó. Váratlan egy csuklyás sólyom lepi meg, közvetlen elé száll le, rá a karzatra; megigézi a sólyom szempárja; hogy miféle dologra vinné rá az a tekintet.

[Tiszaécske, Nyúl utca, H]

Az utazót megelőzi, majd körbekeríti egy lány hangja, mielőtt fölfogná, tudja, ennek a hangnak szabadsága és célja van, és csak úgy rejtett, ahogy a szélirány sem látszik a kerítés mellett és a házfalon futó szőlő- meg borostyánleveleken. Az ősz megérlelte leveleiket, ahogy más és más termők gyümölcseit, a nap átfordult, egy köralak horganyzott lemezből. Szívdobogással. Ennek a napnak remegő, reszkető szívhangjai a szőlő- és borostyánleveleken, miközben átfordul világunk, gondolja az utazó, és színe a lány hangjának színe lesz...; a mű egy gyerekrajzhoz hasonlít (jegyzem föl), amelyen, természetszerűen, nincs hiba, azonban mégiscsak van rajta egy hely, ahonnét tomboló lángrogok gurulnak szerte, megérintve a növények hulló csendjét, újjáteremtve, színre, a veszett természetünket.

Solymosi Bálint (1959, Kunszentmárton) költő, prózaíró. Munkái: *A műnéger* (versek, 1992), *Ágak egy hamisciprusról* (novellák, 1995), *Detonáta* (elbeszélések, 2000), *Életjáradék* (regény, 2007), *Tiszta sor* (versek, 2009). Legutóbbi, *Vakrepülés* című regénye 2019-ben jelent meg a Kalligramnál.



KERT

kapcsolat

kapcsolat KERT

Este későn értem haza, nem volt időm sírni. Hiányzott is kicsit, de szerencsére fáradt voltam, nem kínozott a szokásos, elalvás előtti hiányérzet. Létezik ember, aki nem hiányérzettel pakolja a párnára a fejét? Ha sikeres napom volt, azért érzek hiányt, miért nem sikerült még több. Ha pedig nem sikerült semmi, akkor nem sikerült semmi. Ilyenkor ráadásul fáradt sem vagyok eléggé, így az elalvás is nehezen megy. Még mindig nem alszom. Ettől is hiányérzetem van. Majd elpanaszodom Henriettnek.

Akinek nincs a földön dolga, az már nem él, mondja Henriett. Ebből pedig az következik, hogy aki él, annak még dolga van. Akinek pedig dolga van, hiányérzete van, amíg a dolga el nem készült. Henriett a spirituális tanácsadó. Ráírok néha, amikor kérdésem van, meg néha találkozunk is. Jókat mond, általában segít. Az a fajta, aki azzal is segít, ha épp nem segít. Meg nem nyomul. Ez fontos. Aki nyomul, az akar valamit. Aki akar valamit, annak hiányérzete van. Egy spirituális segítőnek ne legyen hiányérzete. Múlt kedden megírtam Henriettnek, hogy életemben soha többé nem akarok bort inni. Azt felelte: jó. Aztán másnap megírtam neki, hogy még nagyon sok bort szeretnék inni életemben. Azt felelte: jó.

Kiszámoltam a múltkor: nagyjából száz liter bort iszok meg évente. Ha belegondolok, hogy meg kell innom száz liter bort, soknak tűnik. Ha elosztom ezt a százat az év 365 napjával, 0,27-et kapok, ami csekély mennyiség. Sörből sokkal többet meg lehet inni egyszerre. A sörök viszont túl egyformák. Nem tükrözik sem a helyet, ahol készültek, sem az évjárat sajátosságait. Készítőjük elképzeléseit esetleg, de azt is csak a kis, kézműves sörfőzdék esetében. Persze ugyanez a boroknál is csak a kézműves borokra igaz. Továbbá mi az a kézműves bor? Meg mit érdekel ez engem? Az ízek rabjai vagyunk, vagy az alkoholé? Henriett azt mondja, egyik sem.

A saját szokásaink rabjai vagyunk, aki pedig képes változtatni, szabad.

Próbálok elmagyarázni





Henriettnek, milyen az, amikor füstös kora őszi estén kidugaszol az ember egy jó kadarkát. Nem fáradt-epreset, nem is döglött-plüssmackósat, hanem azt a fűszeres-vibráló fajtát, amelyiknek a lecsengésében ott kergetőznek a savak. Ilyen tízévente kétszer sikerül egy borásznak. Henriett küld egy nevetős emotikont, és azt írja: húha. Nem érti. Nem is kell, hogy értse. Az a lényeg, amit visszaír. Mert arra az információra nekem szükségem van. Ha ez csak annyi, hogy Aladár, neked ma este sírnod kell, akkor sírok. De néha megy már magamtól is. Azt hiszem, a sírás is lehet addiktív. Sokan sírnak hiányérzetből, reménytelenségből, unalomból. Vagy mert tudják, ez is jó lehet valamire.

Nem csak lefekvéskor, álmomban is szoktam néha sírni. Olyankor könnyes szemmel ébredek. Sokszor el is felejttem, miről szólt az álom, csak a szétkenődött könnyek maradnak, megyek, lemosom őket, csak aztán nyitom ki az erkély ablakát, hogy meg-

nézzem, már hazafelé jönnek-e a korai kutyások. Visszagondolok, mi volt a sírós álomban. Találkoztam a fél éve halott nagymamával, és megbeszéltük, hogy nem baj, hogy mégsem úgy alakult, ahogy ő szeretne volna. Én elmondtam, hogy én igazából nem is tudtam, hogy hogyan szeretném, csak azt akartam, hogy legyen már vége annak, ami akkor volt. Hogy mi legyen azután, azzal kapcsolatban semmit nem akartam, még a semmit is jobban akartam, mint a valamit. Erre azt mondja, valamit azért mindig akarni kell. Attól ember az ember. Talán még egy út szélén heverő kő is akar valamit, csak nem tudja elmondani. Régi családi veszekedések, becsapott ajtók, repülő lekvárosüvegek – ilyenek szoktak még a könnyes álmokban szerepelni. Henriett szerint ez normális. Sőt, elég gyakori. Leszámítva persze a lekvárdobálást. Nagyon meglepődtem egyszer, amikor Domika arról beszélt, hogy minden háznál szoktak veszekedni. Csirkééknél félévente eltűnik pár napra az öreg, aztán kóborol a közeli városokban, úgy kell megkeresni. Domikáéknál meg a lekvárosüvegek szoktak repkedni. Ahány ház, annyi szokás. Annyiféle veszekedés. Nem tudtam elképzelni, mi köze a veszekedésnek a lekvárhoz. Annyira megharagszik a férj a feleségére, hogy bemegy a kamrába, hoz néhány lekvárt, és elkezd a felesége után dobálni? Egy hétdecis lekvárosüveg jó nehéz, nagyot üthet, ha valakit eltalál. De talán könnyebb elhajolni előle. Sokan háromdecis üvegekbe is raknak el lekvárt, ha a dobálás szempontjából nézzük, ezekkel könnyebb célozni, és legalább akkorát üthetnek ezek is, mint a hétdecisek. Meg akartam kérdezni Domikát, miért pont a lekvárokkal dobálkoznak a szülei, hisz lehetne mással is, meg hát kár a lekvárért. Ráadásul fel kell aztán mosni, ami még oké, de a lekvár az tapad. Egyáltalán hogy kerülnek az anyják a spájzba? Veszekednek, aztán valaki berohan munícióért? Az dobál, aki elsőként a spájzba ér? De ezeket Domika úgysem tudta volna megválaszolni. Őt csak az autók érdekelték, főleg a Volkszágenek. Így mondta, hogy Volkszágen. El is magyarázta egyszer, hogy sokan rosszul mondják, mert úgy ejtik: Folszágen. De ő már látta többször leírva, eredeti Volkszágeneken, és v-vel írják, nem f-fel. Csak hogy tudjam.

Ez akkoriban történt, amikor az iskolából busszal elvittek minket az ógyallai csillagvizsgálóba. Örültem, mert mindig szerettem bámulni a csillagos eget, a csillagok nem akarnak tőlünk semmit. El is határoztam, hogy egyszer az összes csillagképet megtanulom. *Ursa maior*, *Ursa minor*. *Cygnus*, *Orion* meg a többiek. *Kassziopeia*. Bementünk a csillagvizsgálóba, leültettek minket körbe a székeken, és jött egy szakállas ember magyarázni. Hogy tudjuk-e, melyik a két legközelebbi csillag, a *Proxima* meg a *Centauri*. Nekünk otthon a rádiónk volt *Proxima*. Furcsállottam, hogy ugyanúgy hívnak egy rádiót, mint egy csillagot. Aztán a szakállas csillagász azzal folytatta, hogy van itt egy kis egyet nem értés a másik csillagnál, ugyanis egyesek Centaurinak ejtik, mások Kentaurinak. Ezt majd el kell nekünk is döntenünk, hogy melyik csoportba sorakozunk be. Mondott egy másik példát is, hogy ez

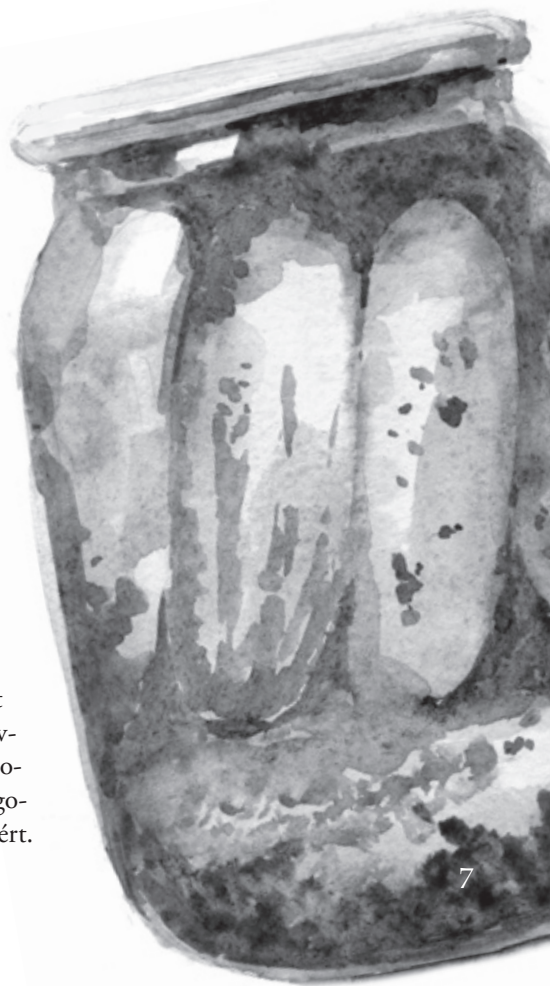
kicsit olyan, mint a Csikágó szó. Mivel c-vel írják, sokan Csikágónak ejtik, de ez hülyeség, az igazából Sikágó. Hogy ezt is jegyezzük meg, mert még egyszer jól fog jönni. Közben a helyiség fölötti búraplafon elsötétedett, és megjelentek rajta a csillagképek. Akkor kezdett elmenni az egésztől a kedvem, amikor megmondták, hogy a Nagy Göncöl meg a Nagy Medve igazából ugyanaz, csak attól függ, hozzánézünk-e még pár csillagot. Kis Göncöl–Kis Medve dettó. Ki találhat ki ilyet, hogy két csillagképet egybekeverjen? Minek ez? Nem is válaszoltam aztán a kérdésekre. Utána megnézhattuk a csillagvizsgáló távcsövet. Mindenki csodálta, milyen szép nagy. Amikor sorra kerültem, mondtam, hogy nem lehetne-e belenézni, közelről megnézni vele a csillagokat, ha már itt vagyunk. Erre a szakállas összenézett a tanító bácsival, és olyan képet vágta, mint egy sokéves átlagnál is hülyébb gyerek kérdésénél. Aztán felvilágosítottak, hogy csillagokat vizsgálni csak sötétben lehet. Most pedig nappal van. Nem mondtam semmit, de ez is csalódás volt, azt hittem, azért építenek csillagvizsgálót, meg azért van ott gigantikus távcső, hogy nappal is lehessen vele csillagokat vizsgálni. Sötétben otthonról is tudom nézni az eget, a saját távcsövemmel. Minek jötünk akkor ide? Hogy nappal megnézzük a helyet, ahol sötétben vizsgálják a csillagokat? Erre nyilván azt mondták volna, hogy sötétben nem jár senki osztálykirándulásra. De legalább a parkolóban állt néhány modern autó, Domika is láthatott egy újabb Volkszágent. Tele van a gyerekkorod szaturnikus élményekkel, mondja Henriett. Ettől többnyire kicsit megnyugszom. Meg főleg attól, hogy mindig megköszöni, hogy ezeket elmondtam neki, és hozzáteszi, hogy legközelebb is mondjak el mindent.

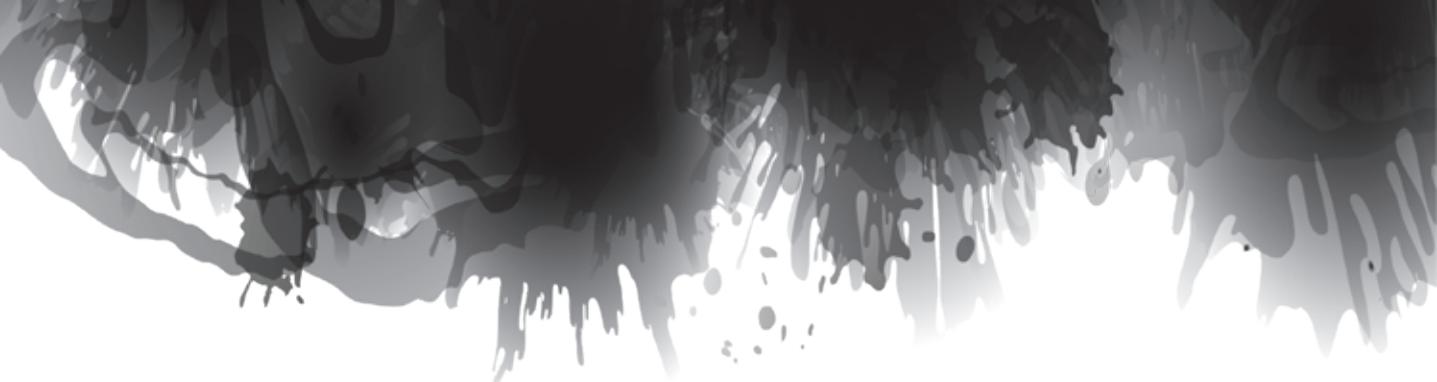


Egy időben jártunk Imi néniékhez uborkát kefélni. Nem laktak tőlünk túl messze, de túl közel sem. Nyáron mentünk, mert akkor volt uborka. Le volt téve a nagy fehér zománcos vajling az udvaron, körbeültük sámlikkal, mindenki kapott egy kis körömkéft, és keféltük az uborkát. Örültem, ha nekem a kis, dundi hattyú alakú fehér körömkefe jutott, valahogy jól a kezemre állt. Le kellett vele dörzsölni az uborkáról a tüskét meg a koszt, hogy mehessen a kompótosüvegbe. Közben futkostak körülöttünk a kutyák, a kétkazettás magából zene szólt, általában Zámbo Jimmy.

„Uram, adj erőt, hogy még egyszer kezdjem újra,
Uram, adj erőt, mert végleg elveszek,
Koldus életem legyen csak rossz álom,
És a valóság legyen végre szép!”

Kétféle uborka készült Imi néniéknél, a savanyú meg az édes uborka. Én az édeset szerettem jobban, de néha annyira hasonlított a kettő, hogy nem tudtam eldönteni, ez most épp az édes, vagy a sós. Az édesnél, ahogy megfigyeltem, az uborkáknak valahogy kövérebbek voltak a tüskéi, valahogy sokkal krokodilszerűbb volt, mint sós társa. A kazettát, ha lejárt, megfordították, vagy tettek be Demjént. Néha csengettek, mert jött valaki borért. Mindig akkora üveggel vitt, amekkorát hozott. Imi néniék nem tartottak otthon palackokat vagy flakonokat, ez még azelőtt történt, hogy divatba jött volna a flakonos ásványvíz. Általában kólás, fantás vagy tonikos üvegekkel jöttek, kétliteressel vagy másfelessel. Volt olyan is, hogy azt hittük, borért csengettek, de nem ők voltak, hanem a Tartyi. Korombeli, picit idősebb fiú volt, használt ruhákkal házalt. Selypített is nagyon, a saját nevét is Tartyinak ejtette Karcsi helyett, ezért mindenki így hívta. Kiborította a szatyrait, aztán vettünk tőle ezt-azt pár koronáért. Ezért a szürke ballonkabátért mit kérsz? Otvan – hangozott a válasz. Ötven az sok, Karcsikám, add már oda harmincért.





Szüretelni is jártunk néha Imi néniéknek, majdnem mindig esett az eső. Persze legjobban az ebédet vártuk, szalámi volt vastag karikákra vágva, vagy paprikás szalonna. Egyszer arra jött egy szakadt öreg, odaköszönt. Kérdezte, mit csinálunk. Imi néni visszakiáltotta, hogy Bugyi bácsi, szüret. Akkor odamegyek egy áldomásra, javasolta Bugyi bácsi. Az csak annak jár, aki dolgozik, kiáltotta vissza Imi néni, aztán ettünk tovább. Imi néninek mindenkiről volt véleménye, még Törőcsik Mariról is. Mindig, amikor Törőcsik Marit mutatták a tévében, Imi néni megszólalt, és azt mondta: nem tehetek róla, de ki nem állhatom! Érzelmes, mégis egzakt hanglejtéssel mondta, mintha csak a szalámiszeletelőhöz lépő hentes után kiáltotta volna, hogy „legyen inkább harminc deka!”. Imi bácsi ilyenkor nem mondott semmit. Meg máskor sem, inkább csak a keresztrejtvények érdekelték. Egyszer láttam csak idegesnek, amikor megbetegedtek a nyulaik, és sorra dobálta őket bele a kukába. Nem szerette, ha valami kárba veszik. Semmi mással nem lehetett felhúzni. Még akkor is nyugodt marad, amikor Budapesten a 105-ös Škodájukban felforr a víz. Ha felforr a víz, majd öntünk bele hideget. Ha valami elromlik, majd megjavítjuk. Ha a keresztrejtvényben nem tudott valamit, felállt, levette a polcról a rejtvénylexikont, megnézte abban, és beírta. Egy kockát sem hagyott üresen, akkor is kitöltötte az összeset, ha a feladványt már felénél kitalálta. Egyszer húsvét hétfő reggel elküldtek hozzájuk egy széles szájú, literes turistaflakonnal borért. Imi bácsi nyitott ajtót, már ingben volt. Próbálta kapkodva teleönteni a demizsonból a flakont a borral, de kilötyögött. Ekkor láttam őt másodszor idegesnek. Nem tudom, mihez kezdjek ezekkel. Henriett azt mondja, a Jupiter a Skorpióban van, az csinálja. Úgyhogy ezeknek most fel kell jönni.

■

Estefelé, háromnegyed hét van, szeptember huszadika. Nézem az ablakból a hazafelé siető késői kutyásokat. A levegő szaga már komolyodik, kadarka nincs itthon. Van viszont kékfrankos, siller. Az meg hideg. Kitöltöm egy pohárba, forgatom a lámpafényben. A hűtőhőmérsékletű bor leopárdmintákat rajzol a pohár falára. Ahogy melegszik, eltűnik a minta. Valaki azt mondja, a bor nem önkifejezésre való, a borvidéket kell megmutatni. Valaki meg azt, hogy a bor önkifejezés, tehát művészet. Mégiscsak a borász dönti el, milyen bort csinál. Persze vannak dolgok, amikbe neki sincs beleszólása. Ilyen az időjárás meg a bor mikrobiológiája, ahol rohadtul nem a borász dönti el, melyik élesztőtörzs lesz domináns. Persze azért beleszólhat. Ha fájlesztőt tesz a mustba, és azzal erjeszti, akkor az a törzs lesz az uralkodó, az folytatja le az erjedést. Aki viszont fájlesztőt használ, számolnia kell vele, hogy a bora egyenízit kap, fájlesztőízű lesz, és cukorkás illatú. Meg banán. Valaki büszke rá, hogy a bora banánillatú. Más meg nem. Voltak idők, amikor ez rohadtul nem érdekelt senkit. Legyen mit inni, oszt jól van. Aki meg márkát akart, megfizette a márkát, örült neki, hogy márkásat iszik, és nem igazán jutott eszébe, hogy ez lehetne máshogy is. Megyek ki a konyhába, Rita sorozatot néz.

– Mi ez, Rituka?

– Valami negyvenegy bödönbe zebrahalakat klónoztak, a fickó tulajdonságaival, és most azt tesztelik, melyik nem döglük meg bizonyos gyógyszerek hatására. Rohadt érdekes, nem?

– Azt hittem, te csak gagyi romantikus sorozatokat nézel.

– Ez olyan.

– És, melyik bödön áll nyeresre?

– Kiválasztottak egyet. De még nem biztos, hogy jó.

– Szoktam este sírni, mondtam már? Az is elég romantikus.
– Nem romantikus, és nem is mondtad. Miért szoktál te sírni? Meg mikor? Hihetetlen, hogy a férfiaknak mi mindenre van idejük.

Kijöttem, láttam rajta, hogy nem hisz nekem. Ha nem hisznek valakinek, az meglátszik. Úgy látszik meg, hogy semmilyen hatással nincs rá az információ. Vagy csak valami végtag- vagy arcrándítással reagálja le. Nézem a postámat, kik jönnek ma vacsorára. Valami Branislav és Tímea.

– Te figyelj, te tudod kik ezek, akik ma este jönnek?
– Nem néztem még, kik jönnek?
– Valami Branislav meg a Tímeája.
– Tímea? Akkor az magyar, nem?
– Nem tudom, nem írtak sok mindent, csak lefoglalták.
– És melyiket?
– A tésztát.
– Akkor jó. Fél órát még döglök, aztán megyek rakodni a konyhába. Borok megvannak?
– Megvannak, nézd csak nyugodtan a bödönbe klónozást. Mondjuk, azt még hamarabb megértem, mint azt, hogy minek megy valaki vacsorázni este tízre. Éjfél minimum itt lesznek.

– Minimum, szerintem is. Hogy fogsz így sírni?
– Hát hogy. Majd arra gondolok, zebrahal vagyok egy bödönben.

Éhesek lehetek, mert már háromnegyed tízkor küldték az sms-t, hogy itt vannak a bejáratnál, tényleg a tizenegyesben lakunk-e. Tényleg. Branislav jött elsőként, bár úgy tűnt, mintha Tímeát érdekelné jobban az egész. Érdeklődve nézett körül a lépcsőházban, meg az előszobában. Branislav nem nézett érdeklődve sehova, még a kézfogásnál sem a szemembe, csak azt mondta, Braño. Tímea a szemünkbe nézett, és láss csodát, erősebb volt a kézfogása, mint Brañónak. Én mondtam, hogy Aladár, Rita meg mondta, hogy Rita. Levették a cipőiket, és betessékeltük őket a nappaliba, a megterített asztalhoz.

– Ó, itt már finom illatok szállnak a levegőben – jegyezte meg kacintós hanglejtéssel Tímea. Bólintottunk, igen, ez már a célegyenes, úgyhogy reméljük, éhesek. Tímea megkérdezte, tegeződhetünk-e, vagy hogy ez egy ilyen helyen hogy szokás. Rita átment a konyhába megnézni a tészta vizét, én meg elmondtam, hogy nincs erre kialakult protokollunk, hagyjuk, hogy a dolgok magukat alakítsák.

– Ami ebben az esetben mit jelent? – kérdezte Tímea.
– Azt jelenti, hogy valakivel vagy letegeződünk, vagy nem.

Braño megkérdezte, merre van a toalett. Mondtuk, hogy arra, majd hoztam a bort.

– Ez már az a kadarka, amelyik a hirdetésben is volt? – kérdezte Tímea.

– Nem, ez még nem az, mosolyogtam. Ezt most aperitifként isszuk, ez egy rajnai rizling Badacsonyból. Azért választottam, mert ha az ember nem evett előtte órákig, kiválóan érezhető a szájban a termőterület alapkőzete, vagyis a vulkanikus bazalttufa okozta jellegzetes ásványi sósság.

Kijött Braño, és koccintottunk.

– Hm... finom – mondta Tímea.

– Komoly bor, de csúszik – csettintett a nyelvével Braño.

Leültünk, egy pillanatra magukra hagytuk őket, Rita bevitte a tejfölt, én meg befejeztem a tésztát.





Kiszedtem az adagokat a tésztaanyagokra, egy perc múlva már ették is. Ettünk mi is, de jóval kevesebbet.

– Mitől van ilyen fantasztikus íze? Ez a zamat, ami az egészet átjárja. Sok túrós csuszát ettem már, de ezt még sehol nem éreztem – állapította meg Tímea.

– A titkos összetevő a libazsír. A forró tésztát libazsírral keverem szét egy tálban. Csak aztán megy rá a túró, de abból sem sok.

– És a tejföl, mitől ilyen krémes, sűrű? Sehol sem ettem még ilyet – csámcsogta Branislav.

– Zsír van abban is. Magas a zsírtartalma. Igazából a tejfölnek alapjában magas a zsírtartalma, de sokszor hígítják, hogy növeljék a térfogatát, és hogy ráír hassák: zsírszegény. Nincs ezzel gond, csak így csökken a minősége, vagyis nem olyan finom.

– Azta, akkor ez egy átverés! – tette le az evőeszközt Branislav, aki következetesen késsel-villával evett.

– Ez bizony az! – helyeselt Rita.

– Nem féltek elárulni ezeket a konyhatitkokat? Mi van, ha mi is lakáséttermet nyitunk a jövő héten, vagy elmondjuk másnak, hogyan csináljátok? Rontaná az üzleteteket, nem? – itta ki a maradék badacsonyt Tímea.

Ritával egymásra néztünk.

– Azért itatjuk le a vendégeinket, hogy másnapra az egészet elfelejtsék – mondtam. Mindenki nevetett.

Most nem sírtam álmomban, de a tészta nem hagyott aludni. Ha sok este a szénhidrát, mindig nagyon nehéz a gyomrom. Ilyenkor másnap kihagyom a reggelit. De ott még nem tartunk. Nézem a roló fénycsíkjaait a plafonon, az ablak alatt parkolni próbál egy autó. „She lives a lonely life... She lives a lonely life...” Az Ace of Base fütyülő slágere lüktet a fejemben, az *All That She Wants* 1993-ból. Meg hogy kisiskolás koromban beosztottak egy darabba. Nem is darab volt, csak egy jelenetféle. A *Falu végén kurta kocsmát* játszottuk, az esztrádműsoron. Akkor még minden évben volt esztrádműsor. Mindegyik osztály készült valamivel, aztán az egészet előadták a kultúrházban. Meg a szomszédos falvak kultúrházai-ban is, mert a szomszédos falvakból is jártak hozzánk gyerekek. Nem emlékszem már, pontosan melyik szereplő voltam a *Falu végén kurta kocsmában*, valamelyik ivó legényke. Kellett vinni szörsubát vagy bekecset. Én a téli kabátom kigombolható fehér műszőr bélését vittem. A tanító néni otthon felbontott néhány meggykompótot, leszűrte a levüket, palackba töltötte, és az volt a falu végén kurta kocsmában a borunk az esztrádműsoron. Decis poharakból ittuk, mindig gyorsan elfogyott. Kocsmárosné aranyvirág – ezt a részt nagyon kellemetlennek és kínosnak éreztem. Meg nagyon beizzadtam a kabátbélés alatt – befűtöték rendesen a kultúrházakat, hiszen nem minden hétvégén volt esztrádműsor. Az alsó tagozatosokat általában vadnyugati jelmezbe öltöztették, és eltáncoltatták velük a Rednextől a Cotton Eye Joe-t. Volt egy szakállas szlováktanár, mindig aranygyűrűket hordott, meg kereszt lógott a füléből. Az volt az osztályának a műsorszáma, hogy a legmagasabb és egyben legkövérebb fiút kiállította a legalacsonyabb és egyben legsoványabb fiúval, és kártyatrükköket mutattak be. A felső tagozatos lányok pedig általában modern táncsal készültek, fekete sztreccsruhákban, mindenki úgy akart kinézni, mint az Ace of Base. Néha nem is táncoltak, csak sétáltak oda-vissza a színpadon. Ahogy a stroboszkóp lilás-ovális fényei a nézőtérrel figyelő nagymamák kendőin.



* A szerző a mű megírásának idején a Szlovák Köztársaság Kisebbségi Kulturális Alapjának ösztöndíjában részesült.



Veres István (1984) író, újságíró. Eddigi kötetei: *Galvánelemek és akkumulátorok* (novellák, Kalligram, 2011), *Dandaranda – szerelem, biztonság, kutyák* (regény, Kalligram, 2013), *Széchenyi – pozsonyi mesék* (Pozsonyi Kifli Polgári Társulás, 2016). Pozsonyban él.



révület

ha gyötört már fájdalom óraketyegős, világtalan
éjjel, és bejártad a házat, kósza lélek, ki hazajár,
de aludni nem tud. kit évszázados görcs ránt egyetlen
fájó emlékezetbe, napok helyett égnek, égetnek
túlhajsolt szerveid, míg a többiek az igazak álmát,
te pedig a felejtés pohara helyett, esténként lerészegedsz,
akkor tudd, nem lehet külön életed ennél, hisz van
otthonod, szuszogó család, ki számol munkáddal,
álmodik terveiddel, együtt rezdül köznapi félelmeiddel.

mégis benned az érthetetlen emlék, fejthetetlen álom,
szorongás, távoli életek kínjaitól zaklatott vendég reszket.
mert ki tudja hányféle halálba fulladó fájdalomtól hanykolódsz,
sötétben tapogatva, akár egy cet gyomrában, zsigerek között,
elzártan, áthatolhatatlan alagutakon, mint túlízott epekő.

az a néhány, látszólag semmiből jött pánikroham,
amit ki tudja honnan...
de emlékezik a májad, égő, savtól mardosó gyomrod
rég nagy büntetéseidre. mert hiába szent ügyek,
táltos hitűek varázsos látomása...

most menekülnél a még frissen
ruganyos, hibátlan testtől, de nem vagy elég bátor
elrúgni magad. kimászol hát nyári éjjeleken,
csillagokat nézni a tetőre, ahol a gerincen, cserepeken ülve,
arra eszmélsz, hogy az égi patanyom, alig se tűnik ma holdnak,
de a csillagos tejúton a szél inged alá kap. felvert portól kijózanodsz,
és az előőrsre gondolsz,

hogy mára egyedül te vagy, az utócsapataidra,
hogy azok a tiéid. furcsa minták, ismeretlen képek
ragyognak, régi életek, s hogy mindben ugyanaz a pattogó
máglya. És tartod az irányt, a szádat is súlyba, csak két sámáni
dobhártya pereg. a gyereked az ablakon túlról
felkacag álmában, és te továbbra sem tudod, hogy mi éget,
mi emészt, miféle hibák után, miféle dalt kéne újakezdened.



belekezdeni bármibe

az is egy élet, hogy vársz, mert van kire.
meg az is, ha csalódtál a nagybetűs
szerelemben. és élet az is, hogy a lugason
hagyott rothadó szőlőt a darazsak dongják,
pedig odaadhattad volna pár héttel ezelőtt
bárkinek. gyümölcscukor, édes őszi kaptár.
félíg se szeretni, ami túl közel. tél jön, hosszú
hibernáció, s aztán hiszi a piszi, hogy voltál,
lehetnél fontos épp neki. úgy kezdődik ez is:
céltalan csámpás élet, pedig dongani jöttél,
duruzsoló kis darázs. most meg vénülve
rohadni, forrni, várni, belekezdeni
elterelésből bármibe.

Kürti László 1976-ban született Vásárosnaményban. Költő, író. A Vörös Postakocsi folyóirat versrovatá-
nak szerkesztője. Könyvei: *Félszavak* (1999), *Akvárium* (2003), *Alkalmi otthonok* (2007), *Testi misék* (2012),
a csalásról (2017), *Ahogy én öleltem* (2020).



Nincs rá OK

Képtelen vagyok megemésztetni az utolsó kórházi látogatásod, újra és újra visszajátsszom, visszaidézem, visszamondom mindazt, ami történt. Nem tudom kitörölni a képeket a fejemből.

Akármit csinállok, semmi sem elég jó neked. Hiába stószolom a hátad mögé a párnád, elgyötört arccal, kényelmetlenül ülsz. Mind a ketten verítékben úszunk, a frankfurti leveseddel küzdünk. Nem tudom, miért olyan fontos, hogy nyáron is meleget egyél. Hogy forró étel kerüljön a gyomrodba, ahogy mondd.

Szétrázom és a lábadra terítem a konyharuhát, úgy igazítom, hogy a legnagyobb részt takarja le a combodból. Hiába kérek, nem akarod betenni a műfogsorod, anélkül csámcsofsz, szürcsölsz. Köhögsz, ha kényelmetlenül nagyot nyelsz. Azt mondd, nem jó protézissel enni, megváltozik tőle az étel íze.

Nem tudom olyan óvatosan a szádhoz emelni a kanalat, hogy ne csorogjon le valamennyi paprikás lé róla. Megpróbálsz azzal segíteni, hogy feljebb tornázkod magad, de összecsuclik könyököd a súlyod alatt. Gyűlölsz, amiért rám vagy szorulva és azzal büntetsz, hogy nem nézel rám. Én meg azzal állok bosszút, hogy úgy teszek, mintha nem venném észre, mit művelsz. Egyetlen szó nélkül, mogorván, magadba temetkezve nyeled a kanál tartalmát. Izzadt és keserű az arcod. Nehezen veszed a levegőt, hamar elfáradsz. Egyetlen legyintésre futja csak az erődből. Szar az íze. Legszívesebben rád borítanám az egésztestet, de csak az ágy alá dugott cipőd nézem. Kikopott belőle a barna frottírbélés. Mind a ketten ugyanott tapossuk csámpásra a sarkát.

Miután összekaparam az aljáról a maradékot, az éjjeli szekrényedre állítom a tányért. Barátságatlanul nézzük egymást. Hol voltál? Két napig semmit sem hallottam felőled. Ugyanaz a szemrehányás van a hangodban, mint mindennel kapcsolatosan. Tehetetlenül állok az ágyad mellett, kényelmetlen az egész. Nem válaszolok, a lábammal igazgatom a cipőd.

Ötpercenként felnyög az ágyszomszédod, aztán bejön az ügyeletes nővér, hogy csak reggelre lesz meg a laboreredmény, addig maradjon az infúzió meg a fájdalomcsillapító. Megkönnyebbülök, amikor kifogysz a témákból, és cihelődni kezdhettek. Nincs jó pillanat az indulásra. Már attól szorongani kezdek, hogy az indulás szándékával is megbánthatlak.

Megfogod a kezem, felpuhulnak a vonásaid, szelíd és érzelmes lesz a tekinteted. Félrebillent fejjel keresed a szemem. Meggyötört, de elégedett a hangod, amikor azt mondd, hogy végső soron örülsz, hogy végre túl lehetsz az élet nagy kérdésein, és a végére sikerült megbékélned magaddal. Kihallom a hazugságot a hangodból, de ez is jobb, mintha csak



hallgattál volna. Letörölöm a szádat, a lázlap melletti rácsszakaszra akasztom a konyharuhát. Tekinteted kerülve megigazítok néhány dolgot a kisasztalon, aztán megszorítom a tűszúrásoktól véraláfutásos kezed. Ne menj még kislám, olyan rövid volt ez a kis idő, alig örültünk egymásnak.

Nincs másik pizsamád, a levesfoltosban hagylak magadra. Kóválygok a kimerültségtől. Örülök, hogy anélkül járt le a látogatási idő, hogy valami miatt cirkuszt rendeztél volna. Enni sem állok meg hazafelé. Hagyom, hogy az egyik pokolból a másikba rángasson a távolsági busz.

Nem akartam részvétet érezni irántad.

Könnyen lejön a festék az ablak keretéről, ha megvakarom. Apró, éles kis lapok szorulnak a körmöm alá.

Várom, hogy feltűnjenek a platós ZIL-ek az erőmű előtti körforgalomban. Mindig ugyanonnan jönnek. A Szabadság út magasságában fordulnak rá a földes bekötő útról a betonútra, aztán pár száz méter részeg dülöngélés után bevesznek pár rosszul kitalált kanyart, és újra eltűnnek a Benta híd mögött.

Vastag kötelekkel szorítják le a sofőrök a pályát, de így is kifújja alóluk a menetszél a szemetet. Slendrián az egész szemétszállítás, de senkinek sincs kedve tiltakozni ellene. Szerinted is csak akkor lesz majd ebben változás, ha megtelik majd a homokbánya meddőhányója, és máshova kell szállítaniuk a jelzés nélküli teherautóknak a városi szemetet. Addig marad minden a régi.

Becsukom és nekinyomom a homlokom a forgalomtól remegő ablaküvegnek. Szeretem, ahogy kiszabadul a hengerek és dugattyúk dübörgése a motorháztetők alól, áthatol az út felett reszkető forró levegő, és megremegteti a ház válaszfalait, cserepeit, vibrál és lüktet a fejbőrömmön, csiklandozza a végtelenségig érzékeny dobhártyám. Pár percig bírom csak, aztán el kell emelnem a fejem. Nem nyúlok a fülemhez, megvárom, amíg magától áll ki belőle a viszketés. Rohadt egy érzés, mégis jó.

Hat-nyolc teherautó érkezik még az Erőmű felől, aztán mintha elvágták volna, minden elcsendesül. Én is becsukom az ablakot, eléggé kiszellőzött már a szoba. Ma sem számítottok semmi jóra.



Mezei Márk (1972): kommunikációs szakember, első regénye *Utolsó szombat* címmel a 2018-as Ünnepi Könyvhétre jelent meg a Kalligram Kiadónál.

BOCSIK BALÁZS

Nekrózis

1.

Apám Buckaföldnek hívja az utcát, ahol lakunk. Esős Időben néha emberek süllyednek el a felázott földúton.

Ilyen jóra való vidékeknek a gyerekeiben van a reménye. A lányokban, akik Naphosszat tolják fel-alá a biciklijük, és a szántóföld mellett futó kanális partján néha apákat húznak ki az orrukból.

2.

Halkan beszélj, odakint kutyák álmodnak a gazdáikról. És A szívük mellett ilyenkor nő egy daganat. Nem túlzásokba Esem, elalszom.

A bokáidat teszi először tönkre ez a vidék, de minden Szerved stimmel kilóra. Számokat mondanak ilyenkor, Időt. Én mégse mondhatok nevetet.

3.

Csak ta-ta-találgatok. Maszatomlok és csuklok. Mert nevetet Mégse mondhatok, de a sajátomra hallgatok, ha apám

Hív. Mikor nem figyel, sokszor megkérdézem tőle. Én Hoztam-e magamban, vagy itt mindig is, különben is Egyáltalán szabad-e nézni a rólunk készült röntgenfelvételeket.

Ha a háttérvilágítás ezerlélek.

Elmélkedések az első fáradtságról

1

Az éberség kéretlen fogpiszkáló. Megunni
Meg lehet, mégsem érdemes az orvosok
Visszaszámlálását. Aki színüktől válni nem
Akaró falak fukarságán felháborodva tagadta
Le az időt, annak nem jár jutalomként a romlás.

Mosatlan függönyöknek mindig a rossz oldalán
Jól préselt fényűzés. Ha történne valami, az
Diónagyságú szervek leállása lenne. És utána
Már bízni kéne azokban, akik így beszélnek.

2

Szalagkorlátok alatt heverő kopott
Dísztárcsák csüggedése. Nem féktávokról kell
Beszélni, mert elalszol a belső sávban. Álom,
Nem jóleső.

Egy éve még autóbalesetek zajára aludtam el
És a másnap reggeli hírekből fejtettem vissza az álmaim.

3

Ha azért akarnál megkísérteni, mert a bőség
Vidékéről jöttem, csak energiatakarékos izzók
Barnította arcokat és fáradtolajat tudnék ajánlani,
Felforgatott konyhákat, patkányméregszagú
Biciklitárolókat, közérteket, amiket vajdaságiak
Üzemeltetnek, hétről hétre átragasztott névlistákat
Kapucsengőkön, törött vállú tiniket, kora reggeli
Szőnyegporolás zaján felháborodott szomszédságot,
De éberséget semmiképpen.

Ha maradt volna még hely a garázssoron grefitizni,
Azt írnám fel, hogy az első fáradtságnak sosincs
Vége. Hogy még viccből sem járunk ide felébredni,
És reggelente iskolába, munkába, bárhova menet
Megtapossuk a járdára festett, sétáló alakokat, bármit,
Ami vízszintes. És a hanyagul metszett bokrok között
Jólnevelt árnyékok hordják ki a rossz szögben beeső
Napokat.

Elmélkedések a második fáradtságról

A második fáradtság a hallgatással kezdődik. *Maradj csendben, vagy Figyelj jól, mert* (mondjuk kint kutyák álmodnak a gazdáikról, és Ilyenkor a szívük mellett nő egy daganat) – így indul. Minden

Tökéletesen működik, áramszedők buknak alá a hídnak, szikrázva. A rászedettség nyomát követheted tekinteteddel, és üres ingujjakra Fut minden kocsiszín: szólalj már meg végre. De nem szólal,

Csak adáskeresését mímelve zajokat gyűjt. Bárki kiléphet most, Félütemekben marad meg benne, ha nekiállna dalolászni, hümmögés Lenne: felköhögött fáradtság. Minden

Távozóban az a meglepő, hogy a szervezetük máshol is képes Működni. De ez már éberség és kéretlen.

Kirángatott asztalfiókok üres gyomrai még nem jelentenek Semmit. Valaki itt járt, valaki elment – mi a bizonyíték? A rendszámablákon kopásnak indult forgalmi Engedélyek nem tárgyai a félelemnek, mert ami felszámolja Magát, épen hagyja azt, amiről szól.

■ **Bocsik Balázs** (Szeged, 1997) költő, egyetemi hallgató, főleg Budapesten. Verseit számos hazai folyóirat közölte.

Zúzódasok

Kalapálásra kelek. Tá-tá-titi-ti-tá. Kikészít ez a szomszéd.

Min- dig ebben a ritmusban veri: két erős, két gyors, egy harmadikkal megtolva, majd végül még egy erős, biztos, ami biztos. Egy kis pihenés, majd újra. Mikor már tudom, mi követke- zik, még rosszabb, mintha egyenesen a koponyám ütné. Ránézek az időre, nyolc óra múlt néhány perccel. Már nem csendháborítás. Tá-tá-titi-ti-tá. A torkom kiszáradt, meghúzom az előre bekészített ásványvizem. Tompa fejfájást érzek, ráadásul hasra fordultam az éjsza- ka, megnyomtam a bordám. Már gyógyul, szerencsére nem tört vagy repedt el, de a tes- tem még folyamatosan figyelmeztet, hogy vigyázzak rá, sérülékeny. Ösztönösen, finoman megtámasztom a mellkasom, miközben felkelek, mert ha a hasizmom megfeszül, még min- dig olyan, mintha megszúrnának. Benézek a sarokba. Míg aludtam, három rohadékot ka- pott el a csapda. Fogok egy koszos zsebkendőt, egyenként összeszedem vele a csótányokat, majd a konyha felé indulok. A kinti csapdában is van néhány. Körbenézek, máshol sem- mi. Eszembe jut, hogy tegnap hajnalban, mikor hazaértem, az egyik a futócipőim mögül rohant ki, oda is benézek: semmi. Nyugi van. Vagy mégsem. Tá-tá-titi-ti-tá. És ekkor be- lekezdenek. A kalapács szinte hiányozni kezd – a fűrógép mintha egyenesen a koponyám- ba hatolna be. Ezt mindig reggel csinálják. Ha egész áldott nap itt dolgoznak, fűrni akkor is mindig reggel nyolc és kilenc között szoktak. Előkapok a hűtőből egy másik vizet, kitöl- tők fél litert, majd beledobok egy magnézium és egy multivitamin pezsgőtablettát. Oldó- dik, ahogy a valóság is a tudatomban. Fizikailag is érzem. Mintha a sérült bordaközi izom- zatom környékét csiklandozná, majd az egész testemben szétáradna. Nem bírom. Másra kell koncentrálnom. Tudhattam volna: ha ennyit iszom, az sehogy sem lesz jó. Tegnap az esti előadás után elhívtak, én meg mentem, mert bár napközben még egészen bírom, este, ha egyedül vagyok, még rám jön a para. Persze nem reggel nyolcas keléssel számoltam, ta- lán ez is benne van, négy óra alvás után a szervezet szinte követelőzik a továbbiért – nem is hiába. Mikor regenerálódjon a bordám, ha nem ilyenkor. Lehúzom a vitaminos vizet, majd elmegyek a mosdóba.

A falnak támaszkodva végzem a dolgom, mikor észreveszem.

A szőr mintha felállna a végtagjaimon, a vérnyomásom megugrik, előtt a stressz, a figyel- mem kiélesedik. Hatalmas, mint egy gyufásdoboz. De nem mozdul. Néha beragadnak ide, a tapadókorongok, vagy mik, nem működnek tökéletesen a vizes felületen. Ráengedhet-

ném a csapat, jól megszívna, de ez nem a vezetékből jött, nem fért volna át az elvezető részein. Valahogy beesett ide. És ezek a rohadékok nem fulladnak meg egykönnyen, visszamászna amúgy is. A szemem sarkából figyelem, de továbbra sem mozdul. Nem értem, miért érzek így: mintha félnék tőle. Közel egynyolcvan magas vagyok, hetvenöt kiló, a múlt héten kiálltam egy profi igazolásra váró exkepmős vadállattal, úgy, hogy tudtam, nagy eséllyel el fog verni, de még csak eszembe sem jutott, hogy parázzak. Erre itt szerencsétlenkedik egy ronda, kövér csótány a mosdóban, és félek. Abbahagyom a vizeletet, de nem húzom le egyből. Nem akarom, hogy ez a kis rohadék meginduljon valamelyik irányba, mikor meghallja a morajlást. Ki tudja? Lehet, ha akarna, kimászhatna, csak olyan hülye, hogy azt hiszi, nem vettem észre. Le vagyok blokkolva. Ha a sarokban lenne, már rátapostam volna. Mikor nem szorul csapdába, az attól való félelem, hogy berohanhat valami mögé, erősebb az undornál, amit akkor érzek, mikor elképzelem, ahogy szétnyomom a kitinpáncélját. Ahogy ezt végiggondolom, hányinger kezd el kerülni. Nem hagyom, hogy eluralkodjon rajtam az érzés. Odarakom magam: felveszem a vécépapírt, lecsavarok belőle egy adagot, majd gondosan betekerem vele a kézfejem, pont mint a bandázssal. Menni fog. Nyúlok, és még mielőtt a csótány megmozdulhatna, összenyomom. A kitinpáncél roppanása az egyik legvisszaszatöbb dolog, amit valaha éreztem. Mintha egy már megrepedt bordát zúznék össze. Bedobom a vécébe, lehúzom. Miközben ismét meghallom a szomszédot fúrni, észreveszem a csótány után maradt nyálkát a csapban, úgyhogy leöblítem. Nem megy le egyből, ehhez is kell a vécépapír. Remekül indul a mai nap is.

Ahogy visszaindulok a szobámba, ismét rám jön az a nyomasztó hangulat, amit korábban éreztem. Ilyenkor, közvetlen kelés után, reggel a legrosszabb, és este, fekvés előtt. Kíváncsi lennék, kinek van az enyémnél keményebb szakító sztorija. Segítek megírni a csajom jelentkezését egy külföldi ösztöndíjra, intézem az albérletét, zokszó nélkül támogatom, majd miután kiutazik, és lefoglalom a repjegyem a következő hónapra, hogy a meccs után meglátogassam, közli velem, hogy neki most szünetre volna szüksége. „Magamra is gondolnom kell”, meg „nem tudhattam előre, hogy így fogok érezni”. Általában ez a két mondata jut eszembe. És akkor higgyem el, hogy nem egy másik srác miatt hagyott el, hanem csak úgy, egyedül akar lenni. Szinte hallom a gondolatait, ahogy megköti magát a kompromisszumot: „oké, nem csalom meg telibe, felvezetem egy szünettel, majd mikor már mindegy, úgylis szakítunk”. Egyre rosszabb. Ahogy elkezdem ismét átgondolni, előnt a méreg – ha most szólna be valaki, kapásból eltörném az állát. És ez nem jó. Le kell foglaljam magam, csak déltől van órám, onnantól már minden rendben lesz. A lapács, a fúró, a csajom, illetve ex-csajom és a csótányok együttes állásának köszönhetően meglepően éber vagyok ahhoz képest, hogy tegnap hajnal háromkor még *egy utolsó* kört kértünk ki. Ezt ki kell használni. Leszedek egy friss podcastet, valami belga dj, deep house-ban utazik, némi technós beütéssel, pont ilyesmi kell most: felpörget, de azért nem szakítja le a fejem. A felvezető szövegben elmondják, hogy a dj egy velem egyidős csaj. Elhatározom, hogy később rákeresek. Felveszem a futócuccom, megindulok. Még viszonylag korán van, kocoghatok a rakparton úgy, hogy épp ne fulladjak meg, de gyengének érzem az ízületeim, a felkészülési időszakban meghajtottam magam, nincs kedvem az aszfalthoz, inkább a parkba megyek. Ott a legjobb a levegő, csak egy főút van a közelben, cserébe tele az egész kutyaszarral. Jó volt a mixválasztás, visz magával, néha érzem, hogy a lábam az ütemhez igazodik, rá is játszom. És ami a legjobb: a bordám egyáltalán nem fáj.

Fél óra után fáradni kezdek, és ettől gyengének érzem magam, pedig tudom, a tegnapi lerészegedés és négyórás alvás ezzel jár – mégis zavar. Eszembe jut az a kérdéskör, ami a „tartsunk szünetet” óta folyamatosan: hogy lehet szakítani egy másfél éves kapcsolat után pont akkor, mikor az életem eddigi legkeményebb bunyójára készülök? Majd egyből utána, közvetlenül: hogy lehetek olyan önző, hogy azt gondoljam, csak azért velem kell maradjon valaki, mert nekem néhány hét múlva meccsem lesz? Velem van a baj, vagy a csajommal? Bocs, ex-csajommal. Melyikünk az önző? Pontosan tudta. Ha fej-

ben nem vagyok ott, csúnyán kikapok. Mégis megtette. Gyakorlatilag megveretett. Érzem, hogy megint előnt a harag, de nem tudom, melyikünkre vagyok mérgesebb. Mi van, ha egyszerűen csak gyenge vagyok, és amúgy is simán kikaptam volna? Meghajtom magam: csak azért is, még húsz percet futok, sőt, néha rásprintelek. A lépcsőházunk előtti játszótéren lenyújtom magam, nem sajnálom az időt, mert eszembe jut, hogy este elmehetnék kickboxra, jobb dologom úgyszincs, de akkor délután még aludnom kell, különben nem fogom bírni. Sokáig nyújtom a lábizmaim, ezt még élvezem is. Minél többet csinálom, annál szebbek lesznek a rúgásaim. Közben persze érezni kezdem a szagot. Nem is történhetett volna máshogy: beleléptem egy kutyaszarba.

A cipőm kint hagyom a lépcsőházban, nincs most kedvem ezzel foglalkozni. Szerencsére nem találok új csótányokat, napközben általában nyugi van. Rácsatlakozom a wifire, és mint mindig, érzem, hogy a szívem erősebben kezd verni, megint félek. Csak nézem a kijelzőt, mintha ítéletre várnék. Két e-mail jelenik meg, egy üzenet Norbitól, egy csoportos a szaktársaktól, vicces képek a tegnapi estéről, de a csajomtól, ex-csajomtól semmi. Ez egyszerre nyugtat meg és tölt el aggodalommal. Semmi olyat nem írt, amitől még rosszabbul érezhetném magam, ugyanakkor, mi van, ha azzal a faszival töltötte az éjszakát, akiért otthagytam, és most nevetgélve hemperegnek azon az ágyon, amire a foglaló elutalásakor még én mondtam, hogy milyen kényelmes lesz kettőnknek? Eszembe jut, hogy én írok neki, esetleg felhívjam. Legyen már őszinte, mondja már el, mi van, mert ezt nem bírom. Tudnom kell az igazságot. Egyből túllépek a gondolaton. Semmi értelme. Nem láthatja rajtam, hogy ennyire fáj, és különben is, csak ismételné magát: „úgy érzem, át kell gondolnom a kapcsolatunkat, nem, nem másik fiú van a dologban, egyszerűen csak változásra van szükségem”. Magam is meglepődöm azon, mennyire hirtelen önt el a harag, mikor ismét meghallom, hogy tá-tá-titi-ti-tá. Egyszerűen beleütök a szekrénybe egy jobbegyenest. Ha gyengébb lennék, most lesérült volna az öklöm. De nem vagyok. Úgy döntök, inkább a „tartsunk szünetet” óta kialakult új, remélhetőleg átmeneti hobbimnak hódolok: lefőzök egy kávé, majd kiülök az ablakba egy szál piros Marlboro-val. Mivel sosem dohányoztam igazán, nincs bennem tolerancia a nikotin iránt, a futás során termelődött csekély mennyiségű dopaminnal kézen fogják egymást, és egyből végigjárják a szervezetem. Végre nyugalom van.

Eszem, lezuhanyzom, majd elindulok az egyetemre. Sok kedvem nincs hozzá, de közeledik a szemeszter vége, ezen az előadáson meg alig voltam – ráadásul a tanszék tele van vállalható csajokkal. A metró, miközben végighallgatom a reggeli mix végét, azon agyalok, milyen jó lenne, ha ez is úgy működne, mint azokban a filmekben, ahol, miután kidobják a főszereplőt, az egyetemen minden lány felajánlkozik, de őt nem érdekli, csak az igaz szerelmére vár. Én ezt nem érzem, a csajozás lehetne az egyetemen előnye a szakításnak, vagy nevezzük szünetnek. De nem megy. Elgyengültem, nincs önbizalmam, és ezt a lányok egyből megérik. Senkinek sem kell a sérült állapot, ami a csorda után kullog. Rákeresek inkább a dj-re. Szimpatikus csaj, és egész jól néz ki. Mindenféle művészeti projekteken pörög, a zenélés csak az egyik. Kidob egy esti bulit is, nálunk játszik. Micsoda véletlen. Ezen elmosolyodom, néhány évvel ezelőtt ennyi elég is lett volna, már írnám is a körüzenetet, venném a jegyeket. Eleinte azt hittem, poén lesz az éjszakában dolgozni, nem is sejtettem, hogy ez szinte egyből elúzi majd a bulizás iránti vágyam.

Az egyetemen, ahogy az lenni szokott, semmi sem történik. Aláírom a katalógust, majd megvárom, míg a tanár nem figyel, és mintha csak véccére mennék, lelépek. Kiújult a fejfájásom. Úgy döntök, hazasétálok, nincs fél óra, kiszellőztetem magam. A sarkunkon lévő háztartási üzlet előtt egy pillanatra megállok, eszembe jut valami. Bemegyek, és szemérmetlenül megkérdem, mi a legerősebb csótányirtó szerük. A csapda, bár bevált, olyan csupán, mintha lenne egy pisztolyom, de én egy atombombát szeret-

nék. Egy közel egykilós, elméletileg kíméletlen mérget viszek haza, por formájában. Leteszem a konyhapultra, egy darabig szemezek vele. Túl fáradt vagyok, most jön elő rajtam a tegnapi éjszaka. Ledőlök egy kicsit.

Tá-tá-titi-ti-tá. Alig húsz percet, ha aludhattam, bár elfelejtettem előtte megnézni az időt. Egyszerűen elképesztő, hogy ezt bárki bármikor megcsinálhatja. Másfél hónapja használhatatlan az albéretem – a nap teljesen különböző szakaszaiban kezdik el verni a falat, az egész húsz négyzetméter beleremeg. Nem csak aludni nem lehet így, létezni sem. És sosem figyelmeztetnek. Van, hogy néhány napig nyugalom van, de utána csak még rosszabb, mikor újra kezdik. A hajnalban felsikító flexek és fűrógépek országa vagyunk. Kivágom az ajtót, megindulnék a szomszédhoz. Meg tudnám ütni. De nem csinállok semmit. A lépcsőházban megérzem a kutyaszar szagát, megfogom a cipőm, visszamegyek a lakásba, majd a mosdóban lemosom a talpát. Csak az gyűlölheti így ezt a szagot, akinek sosem volt kutyája. És nekem sosem volt. Egyetlen dolog nyugtat meg: péntek van. Holnap reggel nem kalapálhat ez a nyomorult. Viszont nekem meg nincs programom. Itthon fogok ülni, és a volt csajomról fogok panaszkodni magamnak. Egész hétvégén. Végiggondolom a lehetőségeim, de nem ugrik be semmi, inni sem tudnék ma. Ha meccsem van, előtte legalább egy hónappal abbahagyom az ivást. Nem mintha sokat alkoholizálnék, de ez is a *rituálém* része. Aztán jött a „végig kell gondolnom a dolgokat”, és bár majdnem elcsábultam, inkább az edzésre próbáltam összpontosítani: ha a bunyó előtt nem csak fejben, de testben is szétcsúsztam volna, most nem csak a bordám fájlalom. Előző szombatig minden rendben is volt, a meccs adott némi motivációt, meg akkor még abban is hittem, vagy legalábbis hinni akartam, hogy a csajom csak átmenetileg kattant be, azóta azonban már biztos vagyok benne, hogy kefél valakivel, elkapta mediterrán életérzés, és most...

Nem, nem hagyom magam. Erősebb vagyok ennél. Elmegyek edzeni, hátha kicsit kitisztít, meg elfáraszt, és akkor legalább hamar elalszom este. Nem járok rendszeresen kickboxra egyébként, de van egy hely, ahol péntek esténként is van, ide be szoktam ugrani, ha hét közben valamiért nem tudtam elvégezni a szokásos edzéseim, és úgy érzem, még van mit kihajtanom magamból szombat előtt. Tökéletes az időpont: hattól félnyolcig. Ha dolgom van pénteken, koraestére mindig végzek, és ha később mennék valahova, még akkor is simán odaérek. Dolgozni sosem kezdünk például este tíz előtt.

Jó negyedórát melegítünk, majd lenyújtjuk a lábat, elég keményen, szinte szétszakadok, de nem bánom, meg kell szenvedni azért a tiszta fejrúgásért. Nincs szerencsém, technikaibb jellegű edzésre számítottam, de félóra erőnlét következik, aminek a végére már a karom is alig bírom felemelni. Míg felkötjük a bandázst, majd felveszünk a kesztyűt, a lábszárvédőt és a fogvédőt, kifújom magam. Átveszünk néhány kombinációt, aztán laza sparring. Az edző tudja, hogy sérült a bordám, egy kezdőt oszt be hozzám, de nem kímélem különösebben a srácot, kap tőlem rendesen. Nem az idegesít, hogy kezdő, hanem az, hogy alig jár két hete, de máris beszerezte a legdrágább felszereléseket. Én egy olyan lábszárvédőt meg sem engedhetnék magamnak, mint amilyen neki van. Balal szűrok kétszer, majd jobb felütés gyomorba. Az ő érdekében teszem, mindenki jobban jár azzal, ha nem gondolja magát Jean-Claude Van Dammnak. Pláne ő. Arra azért figyelek, hogy véletlenül se sérüljön meg, és néha amúgy egész ügyeseket üt, kihasználja, hogy nagyobb a feszítávolsága, mint az enyém. Védekezni azonban nem tud, és ezzel vissza is élek.

Az edzés egészen helyrerakott, szinte már boldog vagyok, miközben hazafelé sétálok. Magától a tényről, hogy nem érzem magam rosszul, folyton eszembe jut, hogy „nem, dehogy, tényleg nincs más pasi a képben”, de ahogy azon gondolkodom, hogy esetleg a jövőben lehetne néhány kickbox meccsem is, egészen jó kedvre derülök. MMA-ban – a mi szintünkön –, túl sokszor történik ugyanaz: a földharcban tapasztaltabb ex-birkós-ex-jitsus, vagy, ugye, ex-kempós arc bő fél perc után a földre viszi az ellenfelét, majd egy-két perccel később az egyikük lefolytja vagy kifeszíti a másikat.

Ahogy engem vertek el múlt héten, az is hasonló volt: az ellenfelem klasszikus támadást alkalmazott, egy fejre, egy testre. Ennyivel nem szabadott volna összezavarnia, de félig azon kattogtam, hogy most akkor mással van-e a csajom, vagy sem. Egy komolyabb jobb horog után ösztönösen védtem a fejem, mire egyből beszaladt egy felütés alsó bordára. Összeesetem, boxban jött is volna a rászámolás, de ez MMA, szóval a srác rám vetette magát, majd fél perc múlva már fullguardban csépelte a fejem, mire a bíró leállította a meccset – ez nem a UFC, ahol a nagy pénzért megéri szilánkosra verni a csontjainkat, ha van még akár egy lehetőségi esélyünk is a győzelemre. Én csak egy félig kibukott egyetemista vagyok, aki hétfévente szekust játszik, az ellenfelem pedig egy hentes volt, mármint szó szerint is. Nem éri meg kockáztatni. Bár, igaz, abból a pozícióból akkor sem szabadultam volna, ha én vagyok Conor McGregor, amatőrség ide vagy oda. Nem volt szimpatikus a srác, akivel bunyóztam, kemény volt, de kicsit butának tűnt, én meg a kreatív harcokat szeretem, és a feje is olyan volt, mint minden harmadik középmezőnyben lévő MMA-snak: oldalt pár milliméteres haj, felül néhány centis ráhagyással, penge vékony ajkak, szűk szemek, kiugró, az átlagnál kétszer vastagabb nyakon nyugvó erős állkapocs és persze olyan lapos arc, mintha egy tepszi lenne, amiből az orr épp csak kitüremkedik. Erőből megoldott, aztán néhány alaptrükkal kicsinálta a földön.

Magam is meglepődöm rajta, de végül nem hazafelé megyek, hanem a konditerembe. Bár fáradt vagyok, hátha jó lesz a társaság, meg persze a csótányaimhoz sincs kedvem. Rádásul ingyen van mindenkinek, aki nálunk melőzik. Jót tesz az üzletnek, ha felszedünk néhány kiló izmot. Még át sem öltöztem, mikor rám ront a főnök, és egyből megkérdezi, hogy ugye, nincs dolgom este, mert az egyik srác lebetegedett. Egyből szabadkozom, alig aludtam, jóformán másnapos vagyok, ehhez kicsit túlhajtottam magam. Persze csak kéretem magam. Az utolsó pillanatos leigazolás miatt megemeli az esti fizetésem, én meg örülök, hogy nem kell otthon rohadnom. Még a belga dj-t is szívesen meghallgatnám. Nyomok egy kicsit fekvé, dumálok Norbival az estéről, majd hazamegyek, hogy legyen még időm egy protein shake-re, néhány szendvicsre meg egy zuhanyra. Indulás előtt még egy duplakávét is lecsúszik, mert elég álmos vagyok. Rohadjon meg a szomszéd. És én is, amiért tegnap elmentem leinni magam.

Este teleszórom a lakást a csótányirtóval, az összes bútor mögé teszek, mindenhova, ahol megbújhatnak ezek a rohadékok, egyik csak, majd elhatározom, hogy kísétálok a Jászaira, és onnan villamossal megyek. Az utcán ösztönösen összehúrom a pulcsim, hogy ne látszódjon a pólómon a felirat, pedig nem szégyellem, csak egyelőre nem tartozik senkire. Útközben megint előjön a „ne haragudj, én sem így terveztem” életszűrés, mire gondolkodás nélkül előveszem a telefonom. Nem cseszhetem ezzel az időm. Ki kell jönnöm a vereségből, ahhoz pedig le kell zárnom magamban ezt a szenvedést. Egyből tárcsázom a csajom, ex-csajom, hiába tudom, hogy meg fogom bánni. Meglepő, de felveszi.

- Helló – mondom.
- Szia, hogy vagy?
- Megyek dolgozni. Te?
- Az jó. Nincs sok időm, készülök. Elugrunk a csajokkal meginni valamit. Egyből belém hasít a féltékenység. A csajokkal, persze.
- Figyelj, nekem ez a *szünet* dolog, meg ez a *majd lesz valami* nem igazán jön be. Ennél egy sima szakítás is jobb. Azt se tudom, mi van.
- Nem válaszol. Beugrik valami, úgyhogy folytatom.
- Tudom, hogy van valakid. Ismerlek, már abból megérzem, ahogy kimondod, hogy nincs. Továbbra sem válaszol. Árulkodó jel. Fura egy közhely az, hogy csak az védekezik hevesen, aki hazudik, vagy titkol valamit. Folytatom:
- Vannak kint közös ismerőseink. Visszajutott hozzám, hogy láttak mással.
- Ez a kamu hirtelen jött. Vagy nagyon beégek vele, és végleg elcsesztem, vagy kideríttem végre az igazságot. Továbbra sem válaszol. Ugyanúgy érzem magam, mint mikor si-

keres a felkészülés egy-egy meccsre, és az első menet első pillanatában egyszer csak kitisztul a kép, és én csak az ellenfélre összpontosítok. Ahogy teljesen nyilvánvalóvá válik a számomra, hogy a barátnőm most alakul át volt-barátnővé, az agyam úgy kezd el viselkedni, mintha legalább háromféle kábítószer dolgozna a szervezetemben.

– Nem tudtam, hogy ez lesz. Nem terveztem. Csak rám írt, hogy ő is Barcelonában van, fussunk össze.

Úgy mondja, hogy abból egyből nyilvánvalóvá válik számomra, hogy ismerem a srácot. Meg kell tudnom, ki az, majd le kell tennem a telefont, mielőtt még elkezdek baromságokat beszélni. Néhány percig nyugtatgatom, hogy nem leszek ideges, mondja el nyugodtan, már megbarátkoztam a gondolattal, csak tisztán szeretnék látni, mire kinyögi: a bátyja gyerekkori haverja szedte föl. Mindig is írogatott a barátnőmnek, de sosem tulajdonítottam neki komolyabb jelentőséget. Egy negyvenes, sikertelen zenész, aki a szabadidejét azzal töltötte, hogy húsz év körüli csajokat próbált felszedni, köztük a barátnőm, akinek kifejezetten kellemetlen üzeneteket írogatott, jóformán naponta. „Ha gondolod, valamikor megnézhetnénk azt a filmet :)” Ő persze mindig úgy beszélt róla, mintha csak lesajnálná a figurát, így engem annyira hidegen hagyott az egész, hogy még csak ideges sem voltam miatta. Erre most kint kefélnék Barcelonában. Soha többé nem fogok megbízni egyetlen lányban sem. Nem tehetem meg, ha nem akarom aztán szénné veretni magam.

– Azt mondtad, még a gondolattól is undorodsz, hogy egyszer hozzád érjen. Hogy a bátyád gyerekeinek a keresztapja, és rokonként nézel rá.

– Ilyet nem mondtam.

– Hát akkor ki a keresztapa?

– Nem... azt nem mondtam, hogy *undorodom* tőle.

Pedig de. Kétszer is.

– Aha – nyögöm ki inkább.

– Nézd, tényleg nem így terveztem. Amikor itt volt, egyszerűen csak megtörtént.

– Összeálltál az első faszival, aki rád nyomult odakint.

– Nem, nem ő nyomult rám...

És csak mondja és mondja. Képes nekem azzal jönni, hogy még ő erőltette a dolgot. Mindig elképeszt az, hogy a nők sokszor a maguk kárára védik a kiszemelt férfit. Pedig ettől csak rosszabb. Mi, férfiak, pont az ellenkezőjét csináljuk, ösztönösen. Rányomom a telefont. Egyből megbánom, de így jó. Ezt fölösleges lenne erőltetni. Amúgy kevésbé zavar, mint gondoltam. Nem kell többet elképzelnem, ahogy mindenféle Albertók, Armandók meg Antoniók kefélik a csajom, mindössze egy negyvenes, kiégett arc jutott neki, az ilyen történeteknek pedig mindig csalódás a végük. És akkor meg fogja bánni. Még csak tennem sem kell érte. Előkapok egy Marlborót, de tüzet nem hoztam magammal, úgyhogy beugrom egy boltba, és veszek egy doboz gyufát. Utálom ezt a napot.

Norbi már az ajtónál áll, egyelőre egyedül. Én ajánlottam be, régen kavart a nővéremmel egy ideig, és együtt jártunk boxra is, tartjuk a kapcsolatot. Én váltottam MMA-ra, neki meg összejött néhány olyan verés, ami után le kellett állnia. Edzeni még eljárogat, de jövője már nincs a sportban. Elvitatkozunk néhány percet azon, melyikünk a fáradtabb – ő többet ivott tegnap, én kevesebbet aludtam –, majd bemegyek, hogy köszönjek a többieknek. Megkérem a főnököt, hogy félkettőtől háromig hadd legyek a stage-nél, ő meg kérdés nélkül azt mondja, hogy oké, csak beszéljem meg a többiekkel. Norbin és rajtam kívül három arc jött még el, látásból ismerem őket, nem bunyósok, csak gyúrnak, általában elég az ide. Norbi és én nem nézünk ki különösebben félelmetesnek, engem régebben még zavart is, hogy a normál testalkatommal, a göndör, félhosszú hajammal és a kiskutyákat megszegyenítő tekintetemmel sosem fogok olyan félelmetes arccá válni, akinek elég a másakra néznie ahhoz, hogy az kételkedni kezdjen magában, de ma már inkább úgy vagyok vele, hogy így legalább nagyobb meglepetést tudok okozni. Leborotválni meg biztos nem fogom a hajam, pláne nem most, hogy lassan visszaállhatok csajozós üzemmódba. A főnöknel szerencsém van, nem sok olyan srácot foglalkoztat, mint amilyen én vagyok, de megbízik bennem, és ez még neki is többet ér egy ötvenes bicepsznél.

Lekezelek a kollégákkal, megbeszélem velük a beosztást, majd megvárom, míg a főnök lelép, és a pultos lány egyedül marad. Sosem láttam még itt, viszont felismerem, hogy az évfolyamtársam – ma is bent volt, és ennek megörülök: van indokom leszólítani. Meglepően könnyen megy, még örül is neki, hogy nem kell egyedül ácsorognia a pultban egy olyan helyen, ami szinte még üres, de rajta kívül mindenki ismeri a másikat. Jó érzés úgy beszélgetni egy csajjal, hogy a társaságom oldottabbá teszi, és még csak elő sem kell adnom a Casanovát, amit mindig is utáltam. Elég, ha elvagyunk egy kicsit, aztán majd egyetemen úgyis találkozunk, és ha úgy alakul, elhívom valamerre. Mikor meglátom, hogy az első dj megjelenik a pultban, cliffhangerrel zárom a beszélgetésünket: „éjfél után visszanézek, mert kénytelen leszek meginni egy energiatalt”. Ezen elmosolyodik, ami jó jel. Szép lány. Kicsit emlékeztet a belga dj csajra, aki nemsokára fellép, és ezt jó előjelek veszem.

Kint rágyújtok, Norbit is megkínálom. Elfogadja, majd meglepetten néz rám.

- Para van a csajoddal?
- Akad.
- Csak összejött valami torreáddal?
- Mondhatni. Ezt a dobozt elszívom, aztán annyi.

Nem lelkizzük túl a szakításon. Az emberek elkezdenek szállingózni, köztük néhány ismerős is, a gyanúsabb srácokat megmotozzuk, a táskákba benézünk, flakont nem engedünk be, még vizet sem, hadd vegyék csak. Eseménytelenül telik az idő. Ha valakinél drogot találunk, úgy csinálunk, mintha nem történt volna semmi, kivéve, ha nagytételben nyomul a figura, mert arra külön eljárás vonatkozik: teljes vagyonekbevételek egy hátsó helyiségben, meg egy kiadós verés, hogy többet ide vissza ne jöjjön – és még csak fel sem jelenthet minket, hisz mit is mondhatna a rendőrségen. Norbival elszórakozunk azon, hogy ahogy telik az idő, egyre több kitágult pupillájú, izzadt tarkójú fiú és lány jelenik meg a szemünk előtt, de a részeg turisták a legviccesebbek – ha nem lennének álmos, repülne az idő. Szerencsére a jegyekkel nem nekünk kell szórakozni, azt két csaj intézi valamivel beljebb. Norbi végig flörtöl velük, nekem nem tetszenek különösebben. Már kinéztem magamnak az évfolyamtársam, és ilyenkor kialakul a csőlátásom, sokszor csak utólag veszem észre, hogy egyik vagy másik lány igazából jól nézett ki, és össze is jöhetett volna a dolog, de én fejben már egy másik projekten pörögtem.

A pultos lány – hogy sikerült nem bemutatkoznunk egymásnak negyed óra alatt? – hajnali egy után már fáradt, látszik is rajta, de amikor odaintek neki, ismét elmosolyodik. Jó előérzetem van. Kérek két Redbullt, azt kamuzom, hogy a másik egy kollégámnak lesz, majd megkérdelem a lányt, hogy bírja-e a melót, mire csak grimaszol egyet. Egyből tovább kell állnia, mert oldalról valaki „helló kislány, két bacardikóla lesz”. Nem kéne egyedül dolgoznia, semmi sem működik szabályosan a klubban, én is feketén vagyok. Az első energiatalt lehúzó, a másikat egyelőre csak zsebre teszem. Jó, hogy bejöttem. A zene kint csak monoton dübörgés, álmosító, itt viszont az éles hangok mintha folyamatosan fejbe vernének, ébren tartanak. Elmegyek mosdóba, majd miközben már a kezemet mosom, meglátok a sarokban egy csótányt. A szőr mintha felállna a végtagjaimon, a vérnyomásom megugrik, előnt a stressz, a figyelmem kielecsedik, tehát pont ugyanaz az érzés, mint reggel, de aztán megnézem jobban is, és látom, hogy csak egy barna folt van a csempén. Veszek egy nagy levegőt, megpróbálom kiűzni a rohadékokat a tudatomból, legalább most hagyjanak békén. Nyugi van. Kimegyek, és szólok a kopaszoknak, hogy valaki menjen a bejáráshoz, mert Norbi egyedül van ott, mire az egyikük megindul. A másikkal megbeszélem, hogy én leszek a stage-nél, ő maradhat a pultnál, szett után váltunk, a harmadik a jegyszegő lányok és a ruhatár környékén mozog, onnan a teremre is olyan szögben lát rá, ahogy én belülről nem. Mikor a belga csaj belekezd a szettjébe, rápattintok a következő Redbullra is, és szép lassan elkortyolom. Mikor én vagyok bent egyedül a stage-nél, néha kicsit elka-

nászodik a közönség, mivel tőlem nem félnek annyira, de most egész kulturált a társaság, csak jóval később kell rászólnom egy olasz diákra, hogy ne gyújtson már rá. Normálisan reagál, szóval nem rakom ki. A szett amúgy remek, változatos, ritmusos, élénk, visz magával, de nem gyors, és nincs teletolva fölösleges vokálokkal sem. Dramaturgiaiilag is jól van felépítve az egész, néha, az erőteljesebb részek után egy-egy fülledebb hangulatú track következik, és nem csak a zene jó, de a dj uralja is a stage-et, látszik, hogy élvezi, amit csinál, figyel a közönségre, táncolgat, de nem erőlteti túl az előre begyakorolt, Boiler Room videókból lopott mozdulatokat. Néha szinte már belefeledkezem abba, hogy dolgozni jöttem, és azon kapom magam, hogy a lábam jár, a fejemmel pedig bólogatok, de ez a koffein miatt is lehet, szerencsére hat. A szett után a dj komoly tapsot kap, és meg is érdemli. A következő arc nem érdekel, hallottam eleget, még személyesen is ismerem. Unalmas house-t játszik, és sosem hagyná ki a szettjeiből az éppen aktuális, felkapottabb számokat, ami részemről bőven elég ahhoz, hogy lenézzem a srácot. Kimegyek Norbiékhoz, megkérdelem, hogy nem baj-e, ha kicsit még maradok bent, mire mondják, hogy nyugodtan, ők elvannak. Mivel a főfellépő már lement, csak néha szállingózik hozzájuk valaki, és ahogy elnézem őket, nem is tiszták, talán bespuriztak – láncban szívják a cigiket, remeg a kezük, tág a pupillájuk, és túl sokat beszélnek. A lényeg, hogy elvannak. Odamegyek a pulthoz, megkérem a kigyúrt srácot, aki addig ott volt, hogy nézzen rá a teremre, ő meg megy szívesen, ez az első napja. Leülök, épp nincsenek sokan, pedig alig múlt hajnal három. A lány egyből oda is jön hozzám, hozna még egy Redbullt, de nem akarok szívinfarktot kapni, szólok, hogy talán később. Le van izzadva, és már a mosolya is kevésbé őszinte. Megkérdelem, hogy minden okés-e, de csak annyit mond, hogy ez sokkal fárasztóbb, mint gondolta. Ekkor három sakálrészeg forma jelenik meg a pult másik oldalán, odaordítanak, mire a lány lelép. Előveszem a telefonom, és megnézem, írt-e nekem valaki az este folyamán. Két perccel később már csak úgy bámulom az információs hulladékot a képernyőn, mikor valami furcsa hangot hallok. Felnézek, és azt látom, hogy az egyik részeg fazon, a legalacsonyabb, hangosan magyaráz az évfolyamtársamnak. Nem értem, mit, de a lány arcán látom, hogy kellemetlen neki a helyzet. Felállok, odamegyek hozzájuk, és megkérdelem, mi a baj. „Semmi”, mondja a hangos, részeg fazon, miközben erőteljesen gesztikulál, a másik kettő meg csak nevet. Ránézek a lányra, legyint egyet.

– Hagyjátok őt békén – mondom, mire az alacsony figura értetlenül tárja szét a karját, és lehet, hogy tényleg nem vágja, mi a baj. Ahogy visszahúzza a karját, lever egy poharat, a frissen kikért italát. Nem hatja meg, nem szabadkozik. Odahajol a pulthoz, és megkérdi, hogy ugye, kap helyette másikat. A lány nem válaszol, bemegy hátra a seprűért, én meg szólok a srácoknak, hogy lépienek le a pulttól, hátul amúgy is van másik. Maradnak. Nem hallom tisztán, hogy mit, de az alacsony valami sértőt mond, úgyhogy kihasználom azt, ahogy áll, beteszem a sarkam az övé mögé, majd vállal egy egészen picit lökök a mellkasán. Az egész úgy néz ki, mintha csak a közelébe akarnék lépni, hogy jobban halljam, amit mond, de a lökéstől a súlypontja áthelyeződik úgy húsz centivel, amihez odébb kéne tennie a lábát, de nem tudja, így megbotlik. Nekidől a pultnak, majd az édesanyámat kezdi el szidni. A lány közben már ott van mellettünk, a szilánkokat söpri. Hamar felcsepsi az agyam az, hogy az egyikük sem ajánlja fel, hogy segítsen neki, úgyhogy én kérem el a seprűt, az évfolyamtársam meg visszaindul a pult mögé. Odaszólok a srácoknak, hogy távozzanak, de az egyikük visszafóházik, hogy még kikérnék az italukat, majd a derekánál átöleli az épp mellette elhaladó lányt, de ő szerencsére hamar kiszabadul. A seprűt nekítámasztom a pultnak, és ekkor szerencsére megjelenik az egyik kollégám is. Kérdőn néz rám, mire én egy nyakrándítással jelzem, hogy ki kell rakni a srácokat. Kérdés nélkül megfogja a két magasabb figura karját, majd elkezdi őket kifelé vezetni, én meg beszólok a pultba, hogy mindjárt jövök. A harmadikat én ragadom meg. Ahogy kiérünk, kezd nekik leesni a helyzet, rimánkodnak, majd mikor látják, hogy ez nem hatja meg egyikünket sem, képesek azzal előállni, hogy én reagáltam túl a dolgot. A többieket persze az sem érdekelné, ha így lenne. Norbi odaszól, hogy tipli van, ha jól akarnak, mire szép lassan elkullognak. Már a sarkon vannak, mikor az egyikük visszaordibál, hogy neki egy cigány ne mondja meg, hogy mit csináljon, majd egyből befordulnak. Ezen jót nevetünk, olyan szálnalmas a bagázs, hogy még Norbi sem sértődik meg.

Annyira fáradt vagyok, hogy attól félek, össze fogok esni. Viszszamegyek a lányhoz, ismét őszinte a mosolya. Megköszöni, hogy segítettem, majd megkínál egy felessel, de nem kívánom, meg nem is szabad, de a harmadik Redbullt kikérem. Elkortyolom, elbeszélgetünk, már csak néha jön valaki a pulthoz, többnyire ásványvízért. Korábban úgy beszéltem meg a többiekkel, hogy az utolsó órákban kint leszek, szóval a buli végét már nem a lány társaságában, hanem a napfelkeltével töltöm. Mikor már lement az utolsó szett is, visszamegyek a pulthoz, és felvetem a lánynál, hogy elkísérem, de meszsze lakik, kocsi van, az anyja kölcsönadta neki. Hazadobjon-e, kérdi, de az meg fura lenne, inkább sétálok. Bejelöljük egymást, és megbeszéljük, hogy valamelyik nap egyetem után elmegyünk valamerre. Anettnek hívják. Alig tudom levakarni a vigyort az arcomról, mikor hazaindulok.

Hazafelé berakok egy mixet, majd rágyújtok, de közben már megígérem magamnak, hogy a maradékot elteszem későbbre. Nem kéne rászokni. Még jó, hogy bevállaltam ezt az estét. Megismerkedtem egy lánnyal, meghallgattam a belga dj-t, és még egy kis pénzt is kerestem ahelyett, hogy elalváskor a bútorok mögötti csótányok mozgólódását hallgassam. Csak az tudja, hogy ez milyen hangos és kellemetlen tud lenni, aki élt már át hasonlót. Kénytelen leszek máshova költözni, mert most egy viszonylag jó környék legolcsóbb albérletében lakom – régi cselédlakás, egy egészen apró szoba, egy még apróbb konyhával, olyan fürdővel, ami végével együtt nincs másfél méter –, és a többi lakó méltóságát zavarná, ha be kéne ismerniük, hogy csótányos a lépcsőházunk, de hiába tagadják, mindenhol érzem a rovarirtó összetéveszthetetlen, kesernyés illatát. A közös képviselőt bármikor hívom fel emiatt, közli, hogy más még nem jelentette a problémát, valószínűleg csak betévedt hozzám néhány *valahogyan*, ne aggódjak. Fél éve költöztem be, télen ezzel nem volt gond, viszont ahogy elkezdett tavaszodni, megjelentek, és azóta csak egyre rosszabb. Ha valami alakul majd Anett-tel, így át sem tudom hívni magamhoz, nem mutatkozhatok be azzal, hogy vigyázzon a csótányaimmal. Megpróbálok másra gondolni. Legálább, mikor nem vagyok otthon, akkor ne csessenek már fel idegileg ezek a rohadékok.

Miközben azon gondolkodom, hogy min gondolkodjak hazáig, hirtelen erős lökést érzek hátulról. Előreesek, és közben a fejhallgató lecsúszik a fejemről. Ahogy hátrafordulnék, kapok egy arcrúgást. Gyorsan felállok, és miközben futva megteszek néhány lépést, hátrafordulok. Igen, ők azok. Mindhárman itt vannak, egy-egy sörrel a kezükben, valamelyik dohányzik. Az alacsony van hozzám legközelebb, ő lökhetett fel, és, gondolom, ő is rúgott arcon. Szerencsére nem talált telibe, de azért érzem, hogy ez később még fájni fog. Mivel látom, hogy az egyik magasabbnak van annyi esze, hogy a hátam mögé akarjon kerülni, odalépek az alacsonyabbhoz, kihasználom, hogy hosszabb a karom, megzavarom egy balegyenessel, majd a dzsekijét ráhúzom a tarkójára, az egyik kezem ott hagyom, a másikkal a nyaka alatt ragadom meg, és folyamatosan húzom a talaj felé, gyakorlatilag klincsbe fogom. Innen úgy rángathatom, ahogy akarom. A hátát folyton a haverjai felé tartom, akik így engem nem érnek el, mert folyamatosan távolodunk tőlük. Mikor az okosabbik haverjának beugrik, hogy folytathatná a kerülőakciót, beviszek két térdest az alacsonynak, majd kilököm oldalra, és határozottan megindulok az a srác felé, amelyik közelebb van hozzám. Megdob a sörösüveggel, de védem a fejem, és csak súrol. Beviszek egy ütést a szinte védtelen testre, amitől leereszti az ösztönösen arca elé emelt védelmet, amit én egyből ki is használok egy visszafogottabb kombóval, majd megkerülöm a srácot kilencven fokkal, hogy a másikat is lássam, mert már közeledik. Még odébb van néhány méterrel, ki kellett kerülnie egy autót, úgyhogy újra ütök, és bár eszembe jut, hogy belebökjek a srác szemébe, komoly kárt nem akarok okozni, nehogy még engem vigyenek el a rendőrök, de azért nem finomkodom el, egy lendületes jobbosal torkon vágom, mire mindenféle fura hangokat hallatva elesik. Már csak egy ellenfelem van. Nem támad rám egyből, úgyhogy hátrálok egy keveset, hogy távolabb legyünk a többiektől. Egy darabig farkasszem nézünk, majd megkérdem, hogy nem akar-e inkább a haverjainak segíteni. Nem bu-

nyós, mert ekkor hátranéz a többire, és ezzel felkínálja az egész testét. Bármit megtehetnék vele, de érzem: nem akarja folytatni. Megvárom, míg szabadkozni kezd, és bocsánatot kér. Nem válaszolok, nem akarok keménykedni. Átmegyek az utca túloldalára, majd miközben látom, hogy az ellenfeleim feltápaszkodnak, felgyorsítom a lépéseim, és hazáig néhány méterenként hátranézek, nem követnek-e. Hárman, ha tapasztalatlanok is, könnyen el tudnak verni: mindössze be kell keríteniük – ez csak a filmekben megy könnyen. Most például az volt a szerencsém, hogy lesajnáltak a kinézetem miatt. Annak a srácnak, akit torkon vágtam, nem lesz baja, nem a gégéjére mentem, a másik, az alacsony, viszont lehet, hogy otthagyt egy-két fogat, egész szép vértócsát köpött össze addigra, míg a többiekkel is végeztem. A lépcsőház előtti játszótéren várok egy percet, ha követnek is, azt semmiképp nem tudják meg, hol lakom, de úgy tűnik, nem kaptak vérszemet.

Mikor belépek a lakásba, szokatlan látvány fogad. A szobám, a konyha és a mosdó padlója is halott csótányokkal van tele. Ezt nevezem én rovarirtó szernek. Kész mészárlás volt itt éjjel. Még jó, hogy Anett-tel nem kavartunk össze a kelletténél jobban, most magyarázkodhatnék, miközben ő elokádná magát. Fogtam egy zsebkezdőt, felkapok néhány kövérebb tetemet, majd lesettenkedem a közös képviselő lakásához, és a korábbi állításaim közvetlen bizonyítékkal támasztom alá. Meggyőződöm róla, hogy senki sem látott, majd visszasietek a lakásba. Alaposan összesöpörök, a bútorok mögött is, közben szellőztetek. Miután végzek, érdekes mód azon kapom magam, hogy éhes vagyok. Összedobok egy rántottát, majd miközben befejezem a hazafelé sétálós mixem, megreggelizem. A cigisdobozt először elteszem a ruhásszekrénybe, de aztán gondolkodom egyet, és inkább kidobom a kukába. Mikor lefekszem végre az ágyamba, nyolc múlt néhány perccel. Az érdekes nem is az, hogy huszonnégy órája vagyok fent, hanem az, hogy Anett rámírt, és megkérdezte, hogy rendben hazaértem-e. Végül is egész tűrhető nap volt ez a mai. ■ ■ ■

■ **Bódi Péter** (1991, Miskolc) író, képzőművész, a CTRL+V egyesület elnökségi tagja. A közösség rendszeresen szervez nemzetközi projekteket és művésztelepeket a kortárs képzőművészet és a társadalmi aktivizmus témaköreiben. Idén jelenik meg a harmadik regénye a Kalligram Kiadó gondozásában.



Elfelejtettek

a garatban rókalepkék fészkelnek lábaikkal
kaparják le amit nem lehet kimondani
ami tilosbeszéd hímporuk landol a tüdőben
a gyomorban két csövön ereszkednek le
két csövemben poroznak elmúlik a fájdalom
a levegő nem tesz terhessé nem hordok tovább
terheshasat felszakad ami preparált
az előkészített darabok nem tudnak többé
zsibbadásba merevedni viszketni kezdenek
hagyjál menj ez egyszerre síkos
és fáj ez a hozzányúlás károsít mint
a fertőtlenítő gumikezek mint a másban
járt szándékok mint az ártterjesztés
inszeminált tehénként várni karámkaranténban
ablakaimba csak lepkék járnak és begyek
foltosan barnul az én szárnyam is
mielőtt elrepülök előled előletek szárazok
ezek a kezek hideg a szakadó fólia





az újbőr csíp a másszagtól fuldokolnak
az énekesmadarak mérges növényeket ereszték
magam köré a sebészkes vajon elvágja-e
ezeket az indákat guanoja terjed a kúszólevelek
között a körömlakkom a falakra cementesedik
amivel a bőromet kenem előled
biztosítékokat rakok magamra és az erdőre
bura alá rendelem burakápolnába
ez a levegő nem enged áthatolni a maszkon
a vizsgálószobán képes vagy-e leszabni
a gumit magadról minden hajam megtüskésedik
ami közém jön felszúródik
száz év lesz-e vagy elengednek-e a tekeredő
karok korábban vagy levágom-e a sajátjaim
addig is begyeim énekelnek figyelmeztető dalokat
nem bírok tisztított maradni nem bírom
tovább ha permetezel kukászsákba sírnak
a nemérkezők tablettákkal vettem ki őket magamból

*áldott legyen a gyümölcse kertemnek áldott
legyen ami előbb leesik amibe legyek másznak
amibe kukacok fúrnak amit a fagy csíp meg
amit az eső lerohaszt ami a földön cefrésedik meg
legyen helye a föld alatt a pohárban a fiolában
az amforában amibe elégetni gyújtom ringassa
el a szél nyugtassa meg a víz elfelejtett kiskertem
my forgotten flora*

Hegyút

*'a fiú akivel nem lehetett repülni
a bolygókat nézte a halakat engedte megvizsgálni
a kabinba felmászni meg- és felállni is és meghallgatni
az űrhajó hangját az ablak szemlencse alakú volt de a bolygószerű
elsodorta volna túl nagy volt a súly nem maradhattak a
megszelídített állatok a róka a lencsében kékké változott
amikor az irányítókabinból még egyet villantott fényképeken
vitte tovább őket csak a vizeskabinban maradhatott pár hal
amikor velük játszom fogócskát küldök majd neked
szappanbuborékot mondta fújok majd rád most egy világosat
egy borzaskutya alakút amit egy ősember etet olyan felhő érkezik majd
erről a speziellbolygóról ahol tudom hogy felelős vagyok
felelős vagy a virágodért'*

a hegyek itt össze tudnak nyomni szerinte
mégsem teszik hogy bármikor és mégsem,
hogy a vízesésnek is megvan a kivájt medre
a közepén azon a pléden mégis rá zuhog
a csepp a falnak ütődik mint a sziklaugró
összekeverednek a szántóföldön a folyadékok
hogy az ember nem mindig a sínre esik

a pap a szűz és a harmadik amiket most takarnak
a felhők a vakító homokréz és szürke nagy kövek
amik között robajjal esik rá a víz így férnek bele
egyszerre egy képbe de így is sok
idevalósi érzi a levegőben a mohát
a pontot is ahol a fák lassan elfogynak
hogy itt már csak majd a kő pusztán és ami között
megmarad hogy finom és mild a levegő
nem éles nem csap bele a mellkasába nem csapódik
mint az ugróemberek az égnek beszél
én neki válaszolok hogy a tizenvalahányadik
században hogy zárkóztak be az eremitek
hogy a vándorbotjukkal hogy kergettek sárkányt
figyelek mindenre az autó megállósnál
ahol a többi idevalósi csónakázik lejegyzek
mindent majd a meleg autóban az anyósülésen
ahol majd hamarosan átadom a helyet
vihar előtt van

a túravezetők is behúzódnak a turisták nem ülnek a fényképezkedős helyre más megállókon is lehet fotózni olyan ez a négyhegybenvölgy mint a karantén nagy falak zárnak körbe nagy falak zárnak körbe ezeket a hatalmas hegyeket teszi maga köré ott a réten ahogy átkiabálok hallod még a vizet érzed a szelet a hegy túloldalán átfúj átcsapódik hogy odahívtad ezeket a nagy tanúsziklákat amit kiabálsz haikukba pakolod valamiért a szójelek úgy néznek ki mint az almafavirág átfúj a szél valamit a passokon szakadékos megállókon fotóznak kibérelt autókat pucolnak a turisták leszedik és lefújják a völgybe a pitypangejtőernyőket mire odaérünk kis torzsákat látni csak a köveken megcsúszik a papucsom csimpánzkúszásban csimpánzmászásban túrok bele az avarba ránk dudálnak a takarókon mit gondolnak idegenek vagyunk te a felhőknek beszélsz én téged hallgatlak nem tudok két lábon feljönni a kövektől mászom mint a strandi kutyák amíg a faoszlopok között a vízbe ugrasz most az autóban írunk te valami komolyat és a tájról vagy az alpinistákról akik közül csak egy jött végül vissza, de azt mondja nem ketten voltak az öccse meg ő volt egy alak aki a végén kivezette mielőtt elfelejtet kicsivel előtte tényleg igazán megkönnyebbedsz mint a kacsapehely elveszted a súlyod a tenyeredben amikor visszajövök majd még ebbe a völgybe a sarki ötvenes tábla mellé ülök majd a barna plédre mellé meghallgatom ezt majd újra mert elfelejttem különböző faházak vannak itt lehetne zöldablakos faragott kosbak alakú lehetne köves aljú, lehetne egy hütte a sziklaszirten meg egy hotel vagy inkább a zauberberg veszélyes ezeket ilyen magasan olvasni a jungfrau például sosem olvad el a csúcsán mindig van egy kis hósapka hókalap a fehebúbján ugyanannak aki a bolygókat nézte mint a felhőbeszélő oda is oda tudok majd menni ez a második állomás ahol majd megkérdezem:

Tóth Kinga (Sárvár, 1983) Hazai Attila Irodalmi Díjjal, Bernard Heidsieck- és Hugo Ball Támogató Díjjal kitüntetett költő, hangperformer, vizuális művész.

Mors omnia solvit

Bánki Endréné emlékére

Bámulok a tér közepén mozdulatlanul álló nőre. A nyolcvanas éveiben jár. Fehér haja, mint ezüst korona ragyog az égő napon. Szemében is az a ragyogás, amely azokat jellemzi, akiknek a túlvilágban jár az eszük, vagy azokat, akik nem hagyják abba az ivást. Ég a szeme, mint valamiféle őrülté, aki másfelé botorkál. Olyan tájakon, ahova csak a sötétség és a homály telepszik.

Egyetlen dolog, ami felhívja a nőre a járókelők figyelmét, az, hogy nagyon erősen ki van sminkelve az arca. Olyan módon, hogy inkább hasonlít egy boszorkányhoz vagy torz bohóchoz, mint egy idős hölgyhöz. A szemöldöke szélesen ki van festve, haragos vörös rúzs az ajkán, és ha mindez nem elég, az egész arca ki van mázolva vastag rétegű rózsás púderrel. Világosan látszott, hogy valami nincs rendben ezzel a nővel. Áll csípőre tett kézzel, pózolván, mintha fényképezésre készülne. Csücsöríti az ajkát, mosolyog mindenkire, mintha könyörögne: itt vagyok, figyeljetelek rám, vagy beszéljetelek velem. De az emberek elmennek mellette anélkül, hogy ügyet vetnének erre a torz lényre. Csupán mosolyognak magukban, miközben mormolnak: szipirtyó, boszorkány, vén bolond.

Időről időre láttam diákok csoportját közeledni hozzá, és hangosan nevetni rajta, miután valamelyikük javasolta, hogy gúny tárgyává tegyék őt. Egyik turista képet készít róla közelről. Valószínű, hogy megmutatja a barátainak, ismerőseinek, amikor hazamegy: nézzétek ezt a vén bolondot, egy balkáni ország déli zegzugában találtam. És vigyorog, nézzétek, hogyan vigyorog. Ez nem mulatságos? Bizony, igen. És nevetnek, vagy legalább mosolyognak, hogy ezen a tájon mi található.

Messziről látom mindezt, mintha valószerűtlen jelenetet néznék. Olyan jelenetet, amelyben a groteszk összekeveredik a tragédiával. Nem értem pontosan, mi történik. Beszélni akarok a nővel, hátha megtudnám tőle, mi ez. Miért áll úgy a tér közepén a kegyetlen júliusi napban? S mi az a két táskák, amely mellette van, egyik a baloldalon, a másik a jobbon? És mit mormol egész idő alatt? Miről beszél és kivel? Közeledni akarok hozzá, és sok kérdést feltenni. De félek. Félek, hogy kiabálni kezd, segítséget kérni, vagy valami ilyesfélét. Tudni akarom a nő történetét. Talán azért, mert én is egyedül vagyok. Idegen, idegen országban. Néha úgy beszélek magammal, mint ő. De nem így, a főtér kellős közepén, hanem a saját szobámban kiabálok, vitatkozom valakivel, aki réges-régen meghalt, vagy nem is létezett. Megpróbálom felhívni a figyelmét, hogy én is itt vagyok, ember, aki éhes a megbecsülésre, az elismerésre vagy legalább a szeretetre. Ugyanezt teszi a táskás néni, de a nyilvánosság előtt.



Mindig vonzódok a szerencsétlenekhez és az elesettekhez. Talán azért, mert én is számkivetett és száműzött vagyok, mint ő. Talán, mert idegen vagyok, egyedül, olyan országban, ahol egyedül élni egyet jelent: haldokolni, de lassan és vigasztalanul.

Bámulok a nőre messziről, és végül nem találok mást, mint hogy elhagyom a teret. Ha itt maradnék estig, akkor sem tudnék meg semmi újat róla. Hogy a csudába tudnék? Az idő megy. Én is gátlásos vagyok, mint minden nyomorult, aki nem tudja, mit kezdjen magával. Akkor mit tudjon kezdeni a mások tragédiájával? Lassan távozom, mintha sajnálnám, hogy kilépek ebből a jelenetből, és nem tudom, hogy mikor találkozom ezzel a nővel még egyszer. Valójában ezek az emberek, akik különleges színt adnak az életnek. Ők azok, akik megtörik a mindennapok közönségességét. Azok, akik valamiféle értéket adnak az életnek. Letépi azt a maszkot, amelyben azok élnek, akiket normális embereknek hívunk. Azok gúnyolódnak rajta, nevetnek rajta, fittyet hánynak rá, elmennek mellette mosolyogva, és tovább haladnak. De a táskás néni fölött ott áll az a hatalmas, láthatatlan tábla, vagy aura, amelyre rá van írva: „én vagyok a világ, az igazi világ, én vagyok az énekek, a rejtett énekek, igazi mázzal, igazi vonásokkal. Én vagyok a halálotok, én vagyok a felejtetetlen”. És valóban nem tudtam elfelejteni ezt a nőt.

Egész nap rohangálok a városban ide-oda a hivatalok között, és kérdezősködöm erről vagy arról, kérelmet adok be itt vagy ott. Mi az, kérdezem magamtól, mit rohangálok és miért? Igyekszem meggyőzni magam, hogy ez fontos, ez muszáj, miközben mélyen tudom, hogy ez mind, mind baromság. Időpocsékolás. Közben elfelejtjük, és nem veszünk tudomást a lényeges dolgokról. Nem élünk, hanem, ahogy Heidegger mondta, műveljük a mindennapi nevelés teendőket. A viselkedésnek, a tetteknek nincs értéke. Minden, amit teszünk, vagy ami történik velünk, elmúlik. Vagyis illúzió, hiábavaló, nem történt meg. Csak a vakok képesek örölni ebben a malomban, hiszen vakok. Malom, ami nem vezet sehova. Körbe-körbe járunk mind.

Befejezem a rohangálást a semmiért. Késő van. Az est ráborítja köpenyét a világra. Felzárlok a buszra, és megyek haza. A busz szokatlan módon üres. Öt vagy hat ember ül szét-szóródva itt-ott. Lehuppanok a legközelebbi ülésre a középső ajtó mellett. Két székkal előttem a másik oldalon ül a téren látott idős hölgy. Ugyanaz az ezüst haj, ugyanaz a smink, s az ülés mellett ugyanaz a két táská. Mereven és erősen fogja őket, mintha félne, hogy valaki kitépi a kezéből.

A nő ez alkalommal hangosan beszél magával. Nem értettem, mit mond, ezért felálltam, és halkán, csendben mögé ültem. Eltelt kis idő, amíg meg tudtam fejteni, mit mond. Beszél valakivel, és magyarázta neki, hogy olvasta a közlönyben a következőt. És kezd idézni valamiféle rendeletet, hosszú, hosszú paragrafust, és közben említi, hogy ez melyik bekezdés, és hol végződik. Megdöbbenve ültem. Annak ellenére, hogy biztos voltam benne, a nő elvesztette az esztét, és más világban él, de abból, amit mond, nem hiányzik a logika. Semmiféle káosz nincs benne. Rendezett, világos idézetek innen és onnan. Egyszer a bűntörvényből, másszor a polgáriból. És mindannyiszor megszakítja az idézést, és magyaráz a láthatatlan beszélgetőtársának, hogy melyik paragrafus melyik bekezdése. Csodálom a nő elképesztő memóriáját, és csodálom az emberi elmét. Rend a káoszban, vagy a káosz, amikor mindenáron rendet igyekszik teremteni. Eszembe jut a régi mondás, az örök igazság: nem az a bolond, aki elvesztette az esztét, a bolond az, aki elvesztett mindent, kivéve az esztét. Örök igazság ez, és nehéz megérteni. De ahogy hallom a táskás nénit a buszon, hirtelen megvilágosodom, és megértem ezt a briliáns mondatot, hiszen az agy igyekszik egyensúlyt teremteni a megháborodott és zavaros lélekben, és ezek az érthetetlen mondatok és homályos összefüggések nem jelentenek mást, mint hogy az elme próbálja megmenteni az egész lelket a megsemmisüléstől.

Ülök a buszon, és nem tudom, mi zajlik körülöttem. A táskás néni arca betölti a tudatomat. Mintha nem létezne a világon semmi és senki, kivéve ezt a furcsa lényt. Az egész világ ő, és én parányi része ennek. Más nem létezik. Körülöttünk a nagy űr, a semmi. Az érthetetlen semmi. A buszon senki sincs, csupán ő és én. Magam köré nézek, elcsodálkozom, de hiszen vannak emberek előttem! Akkor a tudatom miért mellőzi őket szándékosan? Nem érdekel, hogy eljött-e a megállóm, vagy sem, erőt veszek magamon, és igyekszem kimászni ebből az állapotból. Csodálkozva felriadok. A nő nehézkesen feláll, erre és arra a rúdra támaszkodik, fogja a két táskáját, és készül, hogy leszálljon, miközben folytatja hosszú beszélgetését a láthatatlan lénnel. Mintha az agya két féltékéje két különböző irányban működne. A baloldal beszél valakivel, miközben a jobboldal figyelmezteti, hogy közeleg a megállója, és ideje készülni. Mindezt megdöbbenő természetességgel és egyszerűséggel csinálja, mintha automata vezérelné őt messziről. A káosz nem tud hibázni, logikája szilárd és rendíthetetlen. Rájövök, hogy ezt valószínűleg már több ezerszer megtette. Hogy ne tenné, hiszen valami láthatatlan erő vezényli őt, irányítja. Pontosan, és hibátlanul.

És most azt csinálja, ami várható, leszáll a Mecsek áruház megállónál. Utána szálllok. Kullogok léptei mögött, elhatározva, hogy kitudakolom, hol lakik, és vajon egyáltalán itt lakik-e, vagy látogatni jött valakit. Vagy csak úgy csavarog, barangol mindenhol a városban? A barangolás az ő mestersége. Csavarogni, kószálni, elmenni messzire, és közben beszélni, beszélni. Vitatja az ügyet a láthatatlan emberrel, de nem áll meg, hiszen, ha megáll, hogy pihenjen kicsit, elfogják, és odaviszik, ahonnan nem tér vissza, ahogy a többiek. Muszáj elmenekülni messzire, ahol nem találják rá.

Látom, hogy betér az egyik társasházba, és eltűnik. Várok néhány percet, hátha lejön vagy felmegy valaki, és megkérdezhetem erről a nőről. Várok, de senki nem jött. Lassan elfordulok, és indulok a lakásomba, amely nincs messze, pár száz méterre innen. Ha itt lakik, miért nem láttam soha korábban? Talán útjaink nem keresztezik egymást. Vagy talán azért, mert ritkán megyek ki otthonról. Talán. Vagy esetleg, ha nem csavarog, bujkál. Rejtőzik, és folytatja az örök vitát a láthatatlan emberrel. Mindenesetre elhatározom, hogy gyakrabban járok emellett a ház mellett, mindannyiszor, amikor a városba megyek. Hát ha látom őt, és tudok vele beszélni. Hátha megtudnám a történetét. Talán tudnám, miért festi az arcát ilyen módon, amely gúnyolódás és megaláztatás tárgyává teszi őt. Talán, talán.

De telnek a napok, a hetek, és nem láttam a nőt, nem hallottam róla. Netán meghalt, hiszen öreg már. A bánat, az örök teher és a láthatatlan emberrel való éles vita megtörte, elbújt valahova, és elaludt, hosszan, gondtalanul, mosoly nélkül. Nem láttam, nem bukkantam rá, mígnem egy napon elmentem az egyik hivatalba. Átmegyek a főtéren, ahol először megláttam őt. Meglepetésemre ott találom ugyanazon a helyen. Mozdulatlanul áll. Ami furcsább, vele ugyanaz a két táskás. És mindkettő tele, ahogy a múltkor. Ugyanaz a jelenet. A nő bambán mosolyog a járókelőkre, a járókelők fittyet hánynak rá, amíg nem jön egy fiatal diákcsoport, nevetnek rajta, vagy egy turistacsoport, felvesznek róla néhány ké-

pet, mint valami torz lényről, amit érdemes fényképezni. Hányszor, de hányszor ismétlődik ez a jelenet! És mióta? Száz éve? Ezer éve? Millió éve? Ahogy látom a történeteket, biztos vagyok benne, hogy ez azóta játszódik, mióta világ a világ. Vagy talán délibáb az egész, fantom, álom, rossz álom, és mindjárt felébredek. Ő is felébred, nincs sem a tér, sem a két táskás, sem a nap, sem a gúnyolódó emberek. Talán. Jó lenne, ha véget érne az egész, de még mindig nem tudok felébredni. Bámulok, és nem tehetek mást. Szomorúan átmegyek a téren. Ez már nem jelenet, ez jelenség. És ez a jelenség elfoglalja a gondolataimat.

A nő idős kora és nevetséges sminkje ellenére még mindig hordozza a régi szépség jeleit, amit az időnek nem sikerült lesöpörnie az arcáról. Az idő. Ez a nevetséges vad, amely belemar a saját húsába, a megveszett kígyó, aki elszántan és vadul harapja a farkát. Rossz isten, aki megeszi magát. Zsarnokoskodik mindenk fölé. De meghátrál, ha nagyobb vaddal találja szemben magát: a felejtéssel. A felejtés, aki felülkerekedik rajtam, az időn és a táskás nénin is.

Világosan látszik, hogy a fehér haja eredetileg szőke volt. Nagy szeme olyan nőről ad hírt, aki fiatalságában ragyogó szépség lehetett. A ruhája intelligenciára és ízlésre vall. Nem is beszélve arról, hogy drága holmit hord. Ez a nő más ok miatt vesztette el az esztét, mint a szegénység vagy az éhség, és ez a legfájdalmasabb és legkegyetlenebb örökség. Megőrülni a nyomorúság miatt, érthető, szimpla. Egyirányú út, illetve egyirányú zsákutca. De megőrülni az érthetetlen miatt, az igazságtalanság miatt, amiatt, hogy szeretsz valakit, aki szívből gyűlöl, és nem érted, miért, amiatt, hogy bántanak, megaláznak, és nem érted, miért, ez a fájdalmas örökség. Ez a káosz birodalma, ahol a tettes ismeretlen, és az áldozat ismeretlen, ahol az okok ismeretlenek, és az okozott kár felfoghatatlan. De miért vonszolja magával mindig ezt a két nehéz táskát? Próbálom sejteni az okokat anélkül, hogy világos és konkrét választ találnék. Egyedül a nő tudna válaszolni, ha egyáltalán tudna, hiszen nem én vagyok az a láthatatlan ember vagy szellem, akivel állandóan vitatkozik. Állok néhány méterre tőle, jobban és jobban közeledem, köszönök neki:

– Jó napot!

Gyorsan válaszol:

– Jó napot!

– Hogy van?

– Jól, köszönöm.

Na, nem rossz kezdés. A nő logikusan válaszolt. Nincs nyoma zavarodottságnak.

– Segíthetek hordani a táskáit?

Nem válaszol. Jaj, jaj, ez mégis rossz kezdés.

– Hova tetszik menni ezekkel a nehéz táskákkal?

Nem válaszol. Néz rám kérdő, de tompa tekintettel. Nincs nyoma benne a haragnak vagy az idegességnek.

Mosolyog rám, mintha nem kérdeztem volna egyáltalán. Jaj, jaj. Jobb, ha visszavonulót fújok. A dolog nem olyan egyszerű, mint gondoltam. Mégis hiányzik a nő egyik kereke. Vagy nem tetszik neki a kérdés. De az arca nem árul el ilyesmit. Még mindig bámul rám mosolyogva, mintha nem mondtam volna semmit, és várja, hogy folytassam vele a beszélgetést.

Mit kérdeznek tőle? Ja!

– Uránvárosban tetszik lakni? Néhány héttel ezelőtt láttam magát bemenni az egyik társasházba.

– Igen, ott lakom.

Hála a jó Istennek, legalább erre a kérdésre válaszolt.

– Régóta tetszik ott lakni?

Nem válaszol. Rájövök, hogy olyan kérdést, amely valami számot vagy dátumot tartalmaz, figyelmen kívül hagy, és nem válaszol rá. Vajon mi a baja a számokkal és a dátumokkal? És mindig így van? Hiszen hallottam őt a buszon, említette a rendeletet, a paragrafust és bekezdést. Ezek is számok, nem? Ó, Istenem, nem lehet megjósolni, mikor válaszol, mikor nem, mire válaszol, mire nem. Kellemtelenül érzem magam. Elhatározom a visszavonulást.

– Sajnos, mennem kell. Örülök, hogy találkoztunk – mondom neki halkán.

Elfordulok, és sebtében rohanok, mintha menekülnék valami veszélytől. De a nő még mindig ott áll, bámul rám mosolyogva, mintha még mindig várná, hogy folytassuk a be-

szélgetést. Átmegyek a téren a Király utcába, szaporázom a lépteimet. Szembe jön velem az egyik ismerősöm. Nem tudom, miért, talán azért, mert szükségem volt beszélni valakivel, emlitem neki az előző jelenetet. Közben kezemmel a nő irányába mutatok, aki most kis pontnak látszik a hosszú utca elején.

– Ja, a zsidó nő?

– Mi? Zsidó? Nem látszik rajta, nincs sem hosszú orra, sem elálló, nagy fülek, nem is sötét bőré. Szőke, mint a skandinávok. Zöld a szeme. Azt gondoltam, hogy sváb, nem azt, hogy zsidó.

– Nem, nem, zsidó. Mindennap itt áll a tér közepén, és amikor elfárad, leül az egyik kávéház teraszára. Itt mindenki ismeri őt. Több, mint húsz éve csinálja ezt.

– Húsz éve? – (Pont azóta, amióta itt vagyok ebben az országban. Lehet, hogy hoztam magammal? Lehet, hogy én vagyok az, és ott állok a téren? Engem is üldöztek, és menekülnöm kellett. Akkor mi ez a tér, és ki ez a nő? És én kicsoda vagyok?! És ez az ember, aki most mondja nekem mindezt, miért mondja?) – Úgy látszik, hogy én vagyok az egyetlen tudatlan ember ebben a városban. Nem tudok semmit erről a nőről. Mondja, miért hordja magával ezt a két táskát, és mi van bennük?

– Én sem tudom. De hallottam, hogy amikor nagyon fiatal volt, akkor megmenekült az egyik koncentrációs táborból, miközben a testvére ott pusztult. És azóta, amikor kimegy otthonról, mindig hordja magával ezt a két táskát. Biztos ruha vagy ennivaló van bennük, nem tudom.

– Nincsenek rokonai?

– Valószínűleg nincsenek. Hallottam, hogy a férjével élt, aki már meghalt húsz évvel ezelőtt. Azóta egyedül van. Nem látogat senkit, senki sem látogatja őt.

– Honnan tudja ezt a sok információt?

– Ó, mindenki tudja. Itt mindenki úgy hívja, hogy a táskás néni.

Elbúcsúzom az ismerősömtől, és magamban ismétlem: a táskás néni, a táskás néni, miközben folytatom utam a gázműhöz. Tehát ez a nő még mindig menekül, még mindig – ahogy sejtettem – a múltban él. Várja minden pillanatban, hogy jönnek érte, és muszáj menekülni. Muszáj készenlétben lenni. A legszükségesebb ruhák, talán néhány konzerv, talán néhány pillanat biztonság. De hova menekülhet? Mindenfelé kóborolt, és ahol járt, mindig vártak rá, hiszen itt vannak a szívében, vagy talán bujkálnak a táskáiban a ruhák között. Hova menekülhet még? Nem maradt egy talpalatnyi hely sem a bujkálásra, a pihenésre. Rájött a dolog nyitjára: a legbiztonságosabb hely a főté, a város főterének kellős közepe. Onnan nem tudják elvonszolni a koncentrációs táborba. Botrány lesz, kiabálni fog, összeesdülnek az emberek, és talán megmentik őt, talán. El tudom képzelni, hogy a hetven évvel ezelőtti történések ilyen módon el tudnak választani egy embert a valóságtól. És mi a valóság, ha nem az emlékek, a vágyak, a törésvonalak a lélekben? És számára hosszú évek óta ez a világ, ez az igazi valóság. Vajon ki tudja megváltoztatni ezt, és visszahozni a mindennapokba? Vajon segítene rajta, ha megpróbálnám eltaszítani a valóságától? Magam sem tudom, mi a valóság. De az egész játékban hol van az ő közössége, a zsidó közösség? Vajon kommunikálnak vele? Találkoznak vele? Próbálnak segíteni rajta, vagy legalább megértene? Hallottam, hogy nagy számban élnek Pécsen. Közülük senki nem vihette volna idegpszichológusba, vagy nem látogathatta volna őt rendszeresen? Valami forma az együttérzésre!

Felnézek a zsinagógára, ami nincs messze, néhány méterre, és kérdezem magamban: Ez a híres zsidó összetartozás? Vajon az egész csak legenda, amelyet az antiszemita felfűjtak, hogy rámutassanak a zsidó veszélyre?

Dolgom végeztével visszamegyek a főtére. Ott találok a nőt, ott áll, ahol volt. Istenem, ez a szerencsétlen mikor eszik, mikor iszik, mikor pihen? Hol végzi a dolgát, ha muszáj? Mikor szokott hazamenni? Én, aki legalább harminc évvel fiatalabb vagyok nála, nem tudnék ott állni egész nap. Eltelt több, mint három óra azóta, hogy reggel erre jártam. És ő még mindig áll. Gyorsan átmegyek a téren, messze tőle, ahogy tudok. Nem nézek rá, hogy ne találkozzon a szemünk. Fájt a szívem. Ó, ti kegyetlen istenek! Hol vagytok? Vagy nem vagytok sehol? Vajon tudtok erről a megtört lélekről? Tudomásotok van a bűneitekről? Bűneitek! Vagy ti nem tehetek semmiről? Akkor ki a felelős? És ki menti meg a szegény lelket? És ki bünteti meg a földi halandókat, akik szenvedést készítettek másoknak?

Hazamegyek. Próbálom az agyam sötét sarkába tenni a nőt. Nekem is van elég fájdalom és problémám. Alsom, ahogy mindig csinálom, amikor felülkerekedik rajtam a szomorúság és a nyomás. Felébredek éjjel. Beszélek magammal. Keresem a múltban azokat a pillanatokat, amelyek sajognak, mint a seb, amely nem akar gyógyulni. Én is valahogy úgy vagyok, mint ez a nő. Beszélek magammal, élek a múltban. Kis különbséggel: én szégyellem ezt nyilvánosságra hozni. Félek az emberektől. Igyekszem normálisnak látszódní, amikor kimegyek hozzájuk. Játsszom az épeszű szerepét, pedig örültebb vagyok a nőnél.

Másnap ugyanaz az út, ugyanaz a jelenet. Elhatározom, hogy felmegyek a zsinagógához, találkozom a fő rabbival, beszélek vele. Biztosan tud erről a nőről. Biztosan segíteni fog rajta, ha elmesélem neki, amit mindennap látok. Megállok hirtelen. Nem, nem lehet, hogy egy ilyen kis városban a közösség rabbija ne tudna arról, amiről mindenki tud, és ami a város lakói előtt zajlik nap, mint nap. Nem lehet, hogy ne tudna róla. Milyen rabbi az, ha a nyáj egyik báránya így kínlódik, segítség nélkül? És ha tud róla, de nem tett semmit, az rosszabb. Vajon miért nem tett semmit? Mégis folytatom utamat a zsinagóga felé. Muszáj találkozni vele, kíváncsi vagyok, mit fog mondani. Bemegyek az első emeleti irodájába, csodálkozva nézek rá. Azt vártam, hogy hetvenes éveiben járó idős bácsit találjak, hosszú szakállal és a filmekben látott zsidó sapkával. De egy harminc év körüli fiatalember áll előttem, világos öltönyben, mint egy biztosítási ügynök. Ő is csodálkozva nézett rám, de a csodálkozásba belekeveredik a gyanakvás és a rosszindulat. Mit keres ez az arab a zsinagógában? És a vele lévő táská mennyi robbanóanyagot tartalmaz?

Bemutatkozom, ugyanezt teszi, de gyanakodva. Félelemmel és fölénnel néz rám. Tekintete azt mondja: tudom, miért jöttél. Igyekszem gyorsan beszélni, hogy mielőbb szétoszlassam a gyanakvását. Vagy így vélem.

A férfi még mindig néz rám, és várja, hogy befejezzem. És most első ízben hallom a hangját. Lassan és lustán beszél, mintha aludni készülne, vagy alvás közben ismételné valamit. Ez a főrabbi? – gondolom magamban. Ez, aki felelős az egész zsidó közösségért ebben a városban? Kétkedem, hogy tud segíteni magán, nemhogy a többieknek. És ha tud is, kötve hiszem, hogy ez a lomha, kövér ember akar segíteni bárkinek. Inkább aludna, vagy írná a szabbati imáját. Miközben érthetetlenül bámulok rá, hallom lassú, monoton hangját:

– Próbáltunk segíteni rajta, de nem fogad el semmiféle segítséget. Reménytelen eset, reménytelen.

Hallgat. Ez minden? Ennyit tud mondani? Tehát ismeri a nőt, és tudja, milyen állapotban van.

Készülök, hogy magyarázatot kérjek arra, amit mond. Mit jelentsen az, hogy próbáltunk segíteni, reménytelen eset?

Nyitom a számat, de egy árva hang sem jön ki. Nézek a férfi arcára. Közönyös és fáradt. Szándékosan és leplezetlenül pillant az órájára, annak ellenére, hogy nem töltöttem vele pár percnél többet. Tehetetlenséget érzek. Mormolok néhány szót a nő szenvedéséről és mindennapi kóborlásáról. Bólogat, anélkül, hogy a dolog igazán érdekelné. Bocsánatot kérek, hogy zavartam, és kimegyek, átkozva az ötletet, amely arra készítetett, hogy idejőjek. Gyorsítom a lépteimet, s átmegyek a téren.

Ott áll a nő, mint régi átok, amely nem akar eltűnni. Mint az emberi fájdalom szobra öreg néni képében, új jelét adva az emberiség önzőségének, és a magányosságnak, amely hatalmába keríti az embereket szenvedésükben. Amikor idejöttem ebbe az országba, nem értettem, mit jelent az a mondat, amit egy szerzetestől hallottam: „Itt mindenki egyedül van, sivatag. Hatalmas, nagy sivatag a lelkekben. Nálatok – folytatta –, a sivatag látható. Világos, és egyértelmű. Mégis munkálkodik a közösség szelleme. Ám itt a sivatag teljesen láthatatlan, és az egyedüllét, a magányosság kézzelfogható. De nem lehet feloldani, hiszen nem vesszük észre, hogy létezik. Vagy nem akarjuk észrevenni.”

Hallom ezeket a szavakat, miközben nézem messziről a táskás nénit, és bólintok: iga-za van a szerzetesnek.

Szaporázom a lépteimet, elhatározom, hogy a következő napokban elkerülöm ezt a tere-
ret. Jobb, ha a 48-as térnél szállok le a buszról a Kórház tér helyett. Ezt csináltam egy hé-
ten keresztül, amíg újra nem láttam őt, de ezúttal nem a főtéren, hanem a buszmegállóban.
Fütyül, miközben körülötte néhány ember olykor tapsol a fütyülés ritmusára, olykor nevet.

De a nő füttyül és füttyül. Csodálkozva közeledem hozzájuk. Hogyan tud egy öreg nő így, hosszan füttyülni anélkül, hogy levegőt venne, vagy kifogyna belőle a szusz. Füttyül egy régi dalt, miközben a tömeg körülötte egyre nagyobb. Az arcokon látszik, hogy ők is csodálkoznak, hogy ez a boszorkány hogy tud olyat csinálni, amit egy húszéves ember nem. Tekintetük nem az értékelés és a megbecsülés tekintete, inkább gúnyolódás és megvetés, csodálkozással keveredve, hogy egy ilyen öreg néni hogyan képes magából bohócot csinálni. Egyrészt, hogy így festi magát, másrészt, hogy buszmegállóban füttyül.

Kérni akarom a nőtől, hogy hallgasson már. Nem látja a tekintetüket? Itt, lelkem, nem talál vigasztalást vagy elismerést. Itt csak gúnyolódást és megvetést kaphat. Nem látja, itt nincsenek szívek. Itt nincsenek lelkek. Csupán lábak és fejek és szemek és kezek. Testek, lelketlen testek. Menjen innen. Kezénél fogva ki akarom húzni, és elmenni vele a legközelebbi presszóba, hogy megigyunk egy kávé, és beszéljek vele. A szájából szeretném hallani, hogy mi a története, de jól tudom, hogy ez lehetetlen. Annyit tehetek, hogy bámulom, vagy elmegyek innen. Az utóbbit teszem. Elmegyek az egyik barátomhoz a Király utcába. Öreg, hetven fölött, de úgy néz ki, mintha százhetven lenne. Leülök, mesélek neki a nőről, és újra rájövök, hogy ebben az ügyben én vagyok az egyetlen tájékozatlan a városban. Elmondja, hogy ez a hölgy fiatal korában fütty-művész volt, és nagy csodálkozást keltett az egész országban, amikor megjelent a képernyőn a híres „Ki mit tud” műsorban, és mindenki heteken át beszélt róla, miután elfüttyülte Beethoven egyik concertóját. A műsor után a Broadway egyik színháza felajánlotta, hogy egy évadon át szerepeljen ott mesés gázsíért. De az ügynök, akit a színház küldött, gyorsan visszalépett, amikor rájött, hogy a nő beteg, vagy ahogy vulgárisan kifejezte: egyik kereke hiányzik, és a maradék kerekek is nyikorognak. Több forrásból hallotta, hogy beszélgetés közben minden előzmény nélkül otthagyja a beszélőtársát. Attól tartott, hogy nem lehet tudni, mikor lép fel, mikor nem, és lehet, hogy a műsor közben abbahagyja a füttyülést, és kimegy a színpadról. Kockázatos és kiszámíthatatlan. Így elnapolták a szerződtetését, majd lassan homályba merült a füttyülő művész, és elfelejtették az emberek ezt a tehetséges nőt. De ő ennyi év után még mindig füttyül. Néha magának, néha az embereknek. De legtöbbször a semminek.

Barátom avval fejezte be a beszámolóját, hogy az egyik muzsikussal, aki hallotta őt néhány évvel ezelőtt, azt mondta, hogy a nő füttyülése átalakult a jazz és a blues furcsa keverékévé, amely néha összefonódik egy-egy szonátával. Annak ellenére, hogy elismerte a nő tehetségét, kijelentette, hogy a füttyülése nem jó semmire. Ez az ítélet volt az utolsó szög a remény koporsójában, azé a reményé, hogy a nő újra szerepeljen valamelyik tévéműsorban, és új lehetőséget kapjon, úgyszólván – folytatta a barátom – előbb vagy utóbb ez a váratlan csoda véget ért volna. Ez a dolgok rendje: ami rendkívüli módon bukkan fel, rendkívüli módon tűnik el. Tehát nem maradt neki lehetőség, kivéve, hogy minden harmónia nélkül füttyüljön. Valamit, anélkül, hogy érdekelné, hogy ki hallja vagy nem hallja.

Új pofonnal megyek el a barátomtól. Ez az örült öreg néni valamikor füttyülte Beethoven concertóját? Mi jön még? Mit tudok még meg róla? Mindennap új információt, amely alátámasztja, hogy segítség nélkül hagyni ezt a nyomorultat igazi bűn. Bűn, amelyet csak vastagbőrű ember tud elviselni, s elmenni mellette anélkül, hogy szúrást érezne a szívében. Vastagbőrű ember, mint én vagy a többiek. De mégis, valami módon segíteni szeretném a nőt. Meg akarom ismerni, beszélni vele, melléülni az egyik parkban, és hagyni beszélni, beszélni, beszélni, anélkül, hogy félbeszakítanám. Nem fontos, hogy mit mond, annak van-e értelme, eleje, vége. Nem fontos, hogy logikus legyen. A fontos, hogy beszéljen. Háttha új dolgot tudnék meg róla, új információt. Valamit, ami segítene, hogy közeledjem a zárt, sötét világhoz.

Szaporázom hazafelé vivő lépteimet, de hirtelen megállok. Visszafordulok, és indulok a belvárosba, a főtérré. Muszáj beszélni vele, mindenáron. Mi fog történni? A legrosszabb, ami történhet, hogy nem válaszol, vagy kiabál segítséget kérve, vagy elmenekül előlem. Ezt mind ki lehet bírni. De mi van, ha közben megjelenik egy rendőr, és zaklatással vádol? Nincs elég bajom? Jobb, ha elfelejtem ezt az öreg nénit, ne legyen ennyire szentimentális. Nem tudom megjavítani a világot. Mennyi igazságtalanság és fájdalom van ezen a földön, és én gyenge és tehetetlen vagyok, mint ő. Szenvedek, mint ő. A különbség, hogy én tu-

dok róla, minden pillanatot átélek, de ő éli világát napról napra anélkül, hogy bármit is észrevenne. De mi a furcsa ebben? Ez nem ugyanaz? Hányszor, de hányszor érzem, hogy a táskás néni én vagyok, és a különbség világos. Ő meri mutatni a fájdalmát, az esendőségét, én álczom ezeket. Ő tudattalanul bátor, én tudatosan gyáva. Mi a különbség? Valójában semmi.

Álljunk csak meg! Honnan tudod, hogy szenved vagy nem szenved? Honnan tudod, hogy rájött vagy sem a mindennapi fájdalmára? Nem tudom. A bizonyosság itt ostobaság. De lehet, hogy valójában nem tud semmiről? Hiszen, ha észrevenné, akkor nem csinálná nap, mint nap. Nem menne a térre, és állna ott egész nap télen, nyáron, anélkül, hogy érdekelné, napszúrást kap vagy megfagy a hidegtől. De lehet, hogy tisztában van ezzel, csak kényszerből csinálja, nem tud megállni. Zakatolnak a gondolatok a fejében, de folytatom az utat a főtér felé. Az óra közelít az öthöz. Talán nem találom ott. Késő van már. De nyár van, és délután öt óra nem olyan késő. A nap még mindig magasan ragyog, kegyetlenül és kihívóan.

Közeledem a térhez, és messziről látom a nő sziluettjét. Ugyanazon a helyen pózol. Ismétlődik a számtalanszor látott jelenet: a közelében néhány turista. Egyikőjük képet készít róla. Hasznos lehet, ha hazatér, és megmutatja a barátainak és ismerőseinek. Alkalom a nevetésre és a csodálkozásra. Mi ebben az új? Semmi!

Még jobban közeledem. A nő naivan mosolyog a kamerába, amely kattant előtte. Félreállok, várva, hogy a turisták elmenjenek. Próbálok mosolyogni a nőre, hátha ez segít abban, hogy ne féljen tőlem. Visszamosolyog, de másképpen. Az a fajta mosolygás, amely nem hord semmi jelet, semmi üzenetet, semmi szándékot. Az a fajta mosoly, amely a rajokban látható. Konkrét kifejezés nélkül. Csupán ajakcsikorgás.

Köszönök neki:

– Jó napot!

Ez alkalommal nem válaszol. Még mindig tompán mosolyog, de nem válaszol. Ha jól emlékszem, a múltkor válaszolt a köszönésemre. Nem fontos. Hangosabban szólok:

– Hogy van?

Most válaszol:

– Jól, köszönöm.

Na, mit kérdezel ezek után? Gondolkozz gyorsan, Mohamed. Gyorsan. Mit kérdezel? Akármit, a lényeg, hogy a csend ne nyúljon. Akkor minden elromlik, ezek után nem fog beszélni.

– Hogy vannak a gyerekek?

Nem válaszol.

– A múltkor említette, hogy vannak gyerekei és unokái. (A múltkor nem mondott ilyesmit, hazudok.)

A nő kis csodálkozással bámul rám, de a mosoly nem hagyja el az ajkát. Ismétlem a kérdést. Az a gyanúm, hogy mindent elrontottam. Elvétettem a célt. A nő mozdítja az ajkát.

– Amerika, Ausztrália...

– Amerikában, Ausztráliában vannak? – kérdezem, igyekezve segíteni őt.

– Igen, sokan vannak.

– Unokák? Testvérek? Vagy csak rokonok?

Nem válaszol a kérdésre, de ismétli:

– Sokan vannak, nagyon sokan.

– És maga nem akar elmenni oda, Amerikába vagy Ausztráliába meglátogatni őket?

Nem válaszol. Csend.

– Szoktak írni magának?

– Igen.

– És mit írnak magának?

Csend.

– Nagyon szépek. Nagyok – és kezével mutat a feje fölé.

– Nem szokták meglátogatni magát?

Csend.

– Nem fáradt? Nem fáj a lába? Tessék kicsit pihenni a padon.

Csend. Nézek a lábára, amely tele van visszerekkel. A lába görbe, nem csak visszerei vannak, hanem csonttritkulása is. A szerencsétlen elmúlt nyolcvan, és még mindig hordja magával mindennap ezt a két nehéz táskát, amelyek, mint szokás, két oldalon a lába mellett vannak.

– Nem nehezek ezek a táskák?

Csend.

– Mi van bennük?

Csend. De ez alkalommal a mosoly eltűnik az arcáról, és helyette a gyanakvás jelenik meg. Ismétlem a kérdést:

– Nem nehéz? – És előrelépek, megemelem az egyiket. Bár ne tettem volna!

A nő erősen megragadja a batyuját, kétségbeesett ragaszkodással, és közben kijön belőle egy hosszú kiáltás, hasonlít a nőstényfarkas vonítására. Gyorsan leejtem a táskát, próbálom megnyugtítani, és megmagyarázni. Én ostoba, miért akartam megemelni? De a nő semmit sem hall, semmit sem lát. Még mindig mereven kapaszkodik a bőr szatyrába, miközben folytatja a kiabálást. Elfordulok, és menekülök előre.

Jézus Mária, néhány ember megfordul a hang irányába. Sőt, miközben rohanok, látom, hogy egy férfi gyorsan közeledik. Istenem, remélem, nem rendőr. Az nagy baj lenne. Egy rendőr ügyet csinálna belőle, és másra fog terelődni a kérdezősködés és faggatózás. Honnan jöttem, mit csinálok itt, van-e letelepedési engedélyem, honnan ismerem ezt a nénit, mit akarok tőle, és így tovább.

Messzebb és messzebb kerülök, a nő kiabálása abbamarad, vagy legalábbis többet nem hallom. Na, te legény, vége a próbálkozásodnak, tartsd távol magad ettől a nőtől. Felejtse el. Úgysem tudsz segíteni, nem tudsz vele beszélni. Akkor mit akarsz tőle?

Igen, igen, szomorú eset. Igen, tragédia. De látod, te is tehetetlen vagy, és ha tovább ragaszkodsz a próbálkozásaidhoz, nem lesz jó a vége. Legalábbis neked. És a nőnek sem. Maradj távol. Ha ennyire mazochista vagy, keress más tragédiát. A város tele van mindenféle szomorú esettel.

Felszállok a buszra, még mindig nem tértem magamhoz. Nem nézem, melyikre szálltam, nem érdekes. Bámulok az ablakból. Odakint az emberek sietnek, mindenki siet valahova. Mihelyt bemegyek a lakásba, leülök, ahogy szokásom, az ágy szélére. Nem tudok csinálni semmit. Mi történt? Semmi. Még egy illúzió elveszett. Mondom magamnak, foglalkozz a saját kínlódásoddal. Leveszem a ruhámat, és próbálok aludni. Ez az egyetlen esz-közöm a menekülésre mindentől és semmitől.

Korán kelek. Tíz órát aludtam. Folytatom a mindennapi harcot. Felmenni ebbe vagy abba a hivatalba, panaszlevelet beadni itt és ott, menni erre vagy arra a bíróságra, fellebbezést beadni emiatt vagy amiatt az ügy miatt. Igyekszem kikerülni a teret, és minden helyet, ahol találkozni lehet evvel a nővel. Micsoda megkönnyebbülés, te nagylegény! De mondd, mit értél el ezzel? Sikerült elaltatni a lelkiismereted? Sikerült elfelejteni a saját és a táskás néni nyomorúsága közti hasonlóságot?

Elmúlik a nyár, az ősz, és támad a tél. Több, mint húsz éve élek ebben az országban, de nem láttam olyan telet, amely ilyen hevesen kezdődne. November közepe, és máris esik a hó. Harminc centire emelkedett az utcákon. A közlekedés megállt, az iskolák kényszerzünetet rendeltek el a diákoknak. A rádió ismétli a hajléktalanoknak szóló felhívást, hogy éjjel menjenek a hajléktalanszállókra. A hőmérséklet hajnalban lezuhanhat mínusz huszonöt fokra.

Sietek az utcákon, amelyeket eltorlaszolt a hó. A hideg a csontomba hatol. Igyekszem rohanással melegedni. És miközben ezt csinálok, hirtelen eszembe jut az öreg néni. Istenem, vajon mit tesz ebben a kegyetlen hidegben? Vajon még mindig odamegy a térre, és ott rostokol egész álló nap? Ha ezt még mindig csinálja, biztos megfagy, elpusztul. Elhatározom, hogy átmegek a főtéren, és megnézem. Úgyis utamba esik. Csak vigyáznom kell, hogy a tér szélén menjek. Nem tudom, mitől félek, de félek. Félek, hogy a nő megismer engem, és találkozik a tekintetünk. Tudom, hogy ez badarság, biztos elfelejtette, ami a nyáron történt. És mi történt? Semmi sem történt. De ennek ellenére úgy megek a tér felé, mint aki valami nagy bűnt követett el, és fél, hogy elkapják. Mindig úgy érzem, hogy bűnös vagyok. Bűnös, aki nem tett semmi bűnt. De így neveltek. Én, ez a rossz fiú,

aki amerre jár, bűnöket követ el, és megérdemli a büntetést. Sunyi és alattomos, és mindig rossz fát tesz a tűzre. Emlékszem anyámra: bármi történik a házban, azonnal kiált, Mido csinálta! Hiába sírtam, védekeztem, esküdöztem, hogy nem én voltam. Imádkoztam, hogy kiderüljön az igazság, és ha az istenek elfogadták az imámat, és tényleg kiderült az ártatlanságom, nem kaptam bocsánatot és vigasztalást sem, hiszen a legközelebb úgyis rosszat fogok csinálni, idő kérdése. Akkor minek a bocsánat – gondolták. És nincs megváltás, nincs bocsánat, nincs feloldás. Így maradok halálomig. Bűnös és lelkiismeretlen. Úgy mondják rólam. Ám legyen. Most is érzem a nagy bűnöm a táskás néni iránt. Ezért félek közeledni hozzá.

Messziről nézem a helyet, ahol állni szokott. Senki. A tér teljesen üres, kivéve pár járókelőt. Hova ment? Vajon beteg? Megfázott az értelmetlen álldogálástól? Vagy meghalt? Miért ne? Nyolcvan fölött járt. Halála minden pillanatban várható. Pláne, ha folytatja mindennapi csavargását a nehéz terheivel. De miért aggaszt ennyire, ha meghalt? Nem jobb neki és nekem is? Nem jobb neki, ha megszabadul ettől a világtól? Megszűnik a félelem, a bánat, a szorongás. Nem kell újra menekülni, nem kell bujkálni, hiszen, mint tudja, nincs hova. De a kíváncsiság mégis lassan fájdalommal alakul. Feszíti a szívemet, és homályos aggodalom fészkel belém. Mi történt a nővel? Mi van vele? Állok, és kérdezem magamtól: bármi történt vele, az nem mindegy? Ha meghal, mi változna a világban, legalábbis látszólag? Tudom jól, hogy meg fog változni az egész bolygó, az egész univerzum. De mi jelenik meg ebből, mi nyilvánul meg? Semmi. Állok, mint ilyenkor mindig. Nézek az égre, és sírok. A könnyek megjelennek a szememben, és függőnyt eresztenek elém. Nem látok semmit. És ha látnék, mit fogok látni? Üres tér, üres lelkek. Bábok haladnak a téren, majd eltűnnek, és marad a világ üres és érthetetlen nélküle. Mintha a bolond néni adta volna ennek a világnak az eszét, a logikáját, és most nincs sehol, a tér árván teregeti az ürességét. Állok, és kérdezem: ha meghalt, mit fogok tenni? Semmit. Megmaradna a kíváncsiság, tehetetlen és meddő kíváncsiság, nem több. Kit kérdezzek? Nem ismerek senkit, aki személyesen ismerné. Elmehetek a házhoz, ahol valamikor nyáron láttam bemenni Uránvárosban, hátha találkozom az egyik lakóval, aki hírt mond róla. Hátha megtudom, mi történt.

A nap végén leszállok a buszról a Mecsek áruház megállónál. A ház kapuja zárva. Állok ott, és várom, hogy valaki lejön vagy felmegy. Állok és várom. Senki. Az utca üres. Egy pillanatig a szokványos magyarázat jár a fejemben: mindenki otthon maradt védekezve a kegyetlen hidegtől. De ez sem stimmel. Egy árva hangot sem hallok. Edény csörömpölése vagy víz csobogása, vagy legalább nesz, bármilyen nesz. Totális csend. Mi ez, kísértetek háza? A házat homály övezi. A belseje sötét, és csend telepszik rá. Nem látok senkit, se be, se ki. Mint a múltkor. Mintha egy lakatlan ház lenne. Csak a szellemek, a kísértetek járkálnak a homályos folyosóin.

Bámulok a kaputelefonra, és megnyomom az egyik gombot, hátha valaki megszólal, hát ha megtörténik a csoda, és kiderül, hogy valaki lakik ebben a kísértetházban. És megtörtént a csoda. Fiatal női hang kérdezi, ki az. Érdeklődöm tőle, hogy itt lakik-e az idős táskás néni. Igennel válaszol: az első emeleten. Kérdezem, hogy jól van-e. Nem tudom, mondja. Utoljára ma délben láttam. Kinyitom a kaput, tessék felmenni, és megkérdezni. Első emelet három. Hallom a kattintást, és az éles hangot, amikor nyílik az ajtó. Elengedem a gombot, és sietve távozom. A legrosszabb dolog, amit csinálhatnék, ha felmegyek hozzá. Azt fogja gondolni, hogy tolvaj, vagy valaki meg akarja ölni őt. Kiabál, és botrány lehet belőle. Nem, nem. A lényeg, hogy megtudtam, még él. Nem kell semmi más. Nem kell sem beszélni vele, sem kérdezni őt. Még él, legalábbis délben még élt. Talán látom őt holnap, vagy holnapután, nem fontos. Amikor megjavul az idő, biztos újra ott áll majd a főtéren. Akkor odamegyek, és megnézem. És kész. Legalább most új információra tettem szert. A nő itt lakik, az első emeleten, harmadik ajtó. Vagyis száz méternél nem messzebb tőlem.

Felmegyek a lakásomba, lelkesedve, mint aki kalandot élt át az Alpokon. Nevetőséges. Csinálom a mindennapos rituálémat: vacsorát enni, gondolkozni a kínládásaimon, aludni és éjjel felriadni. Mikor jön az átkozott nyár? Legalább nem kell ilyen korán hazajönni. Nem kell ennyi ruhával bebagyulálni magamat. A nyár még messze van. Novemberben vagyunk, és ami rosszabb, a tél egyre harapósabb.

Életem állandó felmenés valahova. Felmegyek a lakásomba, felmegyek a hivatalokba, felmegyek a bíróságokra, fel és fel és fel valahova. És semmi más. Se munka, se család, és ami rosszabb, nincs remény, hogy a helyzet megváltozzon. Ötven évet eltöltöttem, és a vonat elment. Elrepült fölöttem az idő. Ébren maradok reggelig. Töprengek. Elaluszom, nem ébredek fel, csak délben. Felveszem gyorsan a ruhámat, sietek a legközelebbi buszmegállóba. Muszáj elmenni a gázműhöz, és reklamálni a kapott számla miatt. Mindig, mindig túlszámláznak. Rajtakapom magam: mi ez, mit csinálsz? Ez a te életed? A jelentéktelen életed? Gáz, és számla, és gázmű? Ez a te életed, filozófus úr? Ezek a fontos kérdések, amelyekre mindenáron választ akarsz kapni? Ez vagy te. Meztelen, hitvány, és mindennapi. Kicsinyes és praktikus. Menj csak, menj, érdeklődj a gázszámláról. És ha sikerül megtudnod, megoldódik a lét és a nem lét problémája. Bizonyosan tudni fogod, hogy ki vagy, miért születted, és hova tűnt el a táskás néni. Menj csak, és intézd a világmegváltó ügyeidet.

Sietek, igyekezve, hogy ott járjak, ahol a havat még nem taposták le, ott nem annyira csúszik. Próbálok óvakodva lépni, ugyanakkor siettetni a lépteimet. Az ügyfélszolgálat kettőkor bezár. Nézek magam elé, és megdöbbenésemre néhány lépéssel előttem az öreg zsidó nő vonszolja magát, mindkét kezében hordja az elmaradhatatlan táskát. Ő is igyekszik a buszmegállóba. Hova megy ebben a hidegben ez a szerencsétlen istennő? Örülök, hogy rátaláltam, ugyanakkor nem tudom, most mit kell tenni. Elhatározom, hogy megyek utána. Nem érdekel semmi. Az ördögbe a gáz, a számlák, az egész világ. Rohanok utána, és lassítok, amikor közeledem hozzá. A néni próbál sietni, de beteg lába és nehéz terhei megakadályozzák ebben. Lassítok, hogy ne érjem utol, és ne kerüljek mellé.

A járda szűk. Félreállok, hogy aki utánam jön, el tudjon menni. Eközben az öreg nő minden erejével próbál sietni. Amikor látja a buszt messziről, rohan. Maga vén bolond, vigyázzon – akarok kiabálni rá, de az esése gyorsabb volt a hangomnál. A nyomorult. Hirtelen elcsúszott, miközben a két táska elrepült, és landolt az utca közepén. Egyikük néhány méterre, a másik jóval messzebb. Ami rosszabb, a két táska tartalma szerteszóródott mindenfelé. Életemben először hallok ilyen nyüsztést. Igazából nem nyüsztés volt, hanem hosszú, éles vonítás, amely inkább jelzi a nő több mint hetven éve tartó szenvedését, mint az esés fájdalmát.

A járókelők rohannak felé, és próbálják felállítani, de hiába. Újra nekirugaszkodnak, de még mindig nem tudják. Elfelejttem az összes aggodalmam, igyekszem én is odamenni, és felemelni. De világosan látszott, hogy a nő eltörhette a combját, és nem tud felállni. Még mindig vonít. Az a hosszú, fülsiketítő vonítás. Kérem az egyik embertől, hogy hívja a mentőket a kezében lévő mobilon, miközben igyekszem összeszedni a két táskából kiszóródott dolgokat. Legalább végre megismerem a táskák tartalmát. Ahogy mindig sejtettem: ruhák, néhány kis doboz gyógyszer, kétszersült, húskonzerv, májkrém, és messzebb feküdt a Magyar Közlöny egyik példánya. Szerencsétlen! Mit csinál ezzel az újsággal?

Összeszedem a dolgait, beletuszkolom a két táskába. Beletuszkolom a megtört szívemet. Ezek az én dolgaim. Látom, jól látom, hogy én is így fogom végezni: céltalanul járkálok az utcákon, fájó lábbal, összecsuklom és elesem, és a dolgaim szét fognak szóródni. Közöttük találják a szívem darabjait.

Visszaviszem a nőhöz, aki egy pillanatra abbahagyja a vonítást, és mohón a két táska után kap. Látszott rajta, hogy kicsit megnyugtatta a tudat, hogy ismét nála vannak, majd újrakezdi a vonítást és a jajgatást. Messziről felbukkan a mentőautó. Két ápoló hordágyat tesz a földre. Egyikük kéri, hogy engedje el a táskákat, ő beteszi azokat az autóba, de a nő rá sem hederít, mintha semmit sem hallana. Erősen kapaszkodik a két táskába. Hogy az ördögbe ne kapaszkodna! Ez az ő énje, az ő világa. Benne van a lakása, az elpusztult testvére, az elhurcolt édesapja, a halott férje, a megmentő paragrafusok. A két táskában van mind, mind, ami lényeges. Nem hagyja el őket. Ha elhagyja, meghal, hiszen semmi értelme az életnek nélkülük. Semmi értelme a létnek nélkülük. Ha a két táskába kapaszkodik, valamennyire megnyugszik.

A naiv mentős próbálja magyarázni neki, hogy nem tudják feltenni a hordágyra, ha ennyire kapaszkodik ebbe a két nehéz táskába, de a nő értetlenkedve bámul rá. Próbáltam halgan elmagyarázni az egyik ápolónak, hogy nem érti, és semmi szín alatt nem fogja elhagy-

ni a batyuit. Végül mégis sikerül valahogy rátenni a nénit a táskáival egyetemben a hordágyra, és elindul vele a mentő a legközelebbi kórházhoz.

Néhány perc sem telt el, és az utca újra csendes és üres. Mintha semmi sem történt volna. Mint ahogy a jelenet sem volt. Nem állt ott senki, kivéve engem. Kicsit meglepődve, kicsit bambulva, mintha nem tudnék mozogni, mintha nem tudnám, mi történt. Az órára nézek, fél kettő elmúlt. Nem fogok odaérni a gázműhöz kettőig. És ha nem érek oda, akkor mi van? Összedől a világ? Megint az élet hamis dolgait kellene intézni? Inkább visszafordulok, és megyek haza. Nincs mit csinálnom a városban ebben a kegyetlen hidegben. Nincs mit csinálnom ebben az országban, nincs mit csinálnom ebben a világban. Ugyanazok a nevetséges és értelmetlen dolgok kerülnek eléem évek óta. Vége van egy illúzióknak, hogy itt elfelejtem az embertelenséget és a kudarcot. Harminc év óta Európa számomra egyet jelent: elkerülni a halált, a megsemmisülést. Megkapaszkodni és átélni a létet, az igazi létet álarc nélkül, szorongás nélkül. És tessék. Itt van. De itt van a táskás néni is, a nyomorúság és a kegyetlenség jele. Nincs nagy különbség az itteni lét és az ottani világ között. Változik a táj, változnak a formák, a történetek, de itt is, tessék, itt is van táskás néni.

El akarok menekülni innen, messzire. És ha nincs rá lehetőség, akkor legalább más városba. Felemelem a kagylót és bekönyörgöm magamat egyik ismerősömnél, hogy fogadjon egy hétre. Miért? – kérdezi. Mit mondjak neki? Úgysem értené. Mormolok valamit, amit magam sem értek. Megállapodom vele, hogy ott leszek a nagyvárosban. Ne félj – nyugtatom – nem zavarlak nagyon. Nem fogod érezni a léteimet. Kimegyek hajnalban, és este jövök vissza. Kóborolni fogok én is mindenfelé, hátha megértem a táskás nénit. Hátha megértem, mit jelent, hogy nincs otthonod, nincs hova tenned a fejedet.

A jóbarát kijelenti, hogy szívesen lát, de hallom a hangján, hogy nem teljesen szívesen. Gondoltam, hogy visszavonom a kérésemet, de magamban ismétlem az egyiptomi közmondást: „ilmahtág mejhodzs alee hatro” – „a szükségét szenvedő embernek nem szabad megsértődnie”. És nekem szükségem van az egy hét menekülésre. Megegyezem vele, hogy másnap délután öt órakor érkezem.

Leteszem a kagylót, miközben kínoz a fájdalom. Mi ez a világ? Vajon tényleg itt élek? Vajon ezek az események valóban velem történnek? Nem lehet, hogy ez mind-mind álom? Mi a bizonyíték arra, hogy aki kimegy és bejön és alszik és eszik, az én vagyok? Mi a bizonyíték? Nem lehet, hogy én még mindig máshol vagyok, és ez csak rémálom? Jó lenne, ha az lenne, és mindjárt felébrednék. Jó lenne, ha még mindig Kairóban lennék, és ez mind-mind marhaság, lázálom, és előbb vagy utóbb visszatérek az igazi életre, a versírássra, irodalmi esteken való részvételre, könyveim megjelentetésére. Ő, piszkos istenek, mikor halok meg? Mikor keveredem össze a földdel? Nem marad semmi, kivéve aludni, aludni. Az alvás talán kicsit enyhíti a fájdalmat. Nem találok senkit, aki tudná, mekkora a fájdalom. A nő, akivel élek, nem tudja, mennyire szenvedek. Élünk két világban. Alszom anélkül, hogy kis nyugalmat találnék. Hajnalban ébredek. Próbálok újra elaludni, még mindig korán van bárhova menni. Végül sehogysem tudok visszaaludni. Felveszem a ruhámat, és rohanok a vasútállomásra, mintha sietnék. Mit csinálok hajnali öt órakor, amikor a vonat hat óra tíz perckor indul, és fél tízkor érkezik a nagyvárosba? Vajon mit csinálok ott kerek hét óra hosszat? Nem érdekes. Amikor megérkezem, sétálok a városban, bemehetek az antikváriumba, csinálok valamit, nem érdekes.

Telefonálok az ismerősömnék, emlétem neki, hogy lehet, hogy korán érkezem, háromra nála leszek. Felmegyek a régi ház lépcsőjén a harmadik emeletre. A férfi ajtót nyit, mosolyogni próbál, de fáradt arca előre jósolja, hogy terhes vendég leszek. Hogyan töltök el egy egész hetet egy ilyen embernél? Mihelyt átlépem a lakás küszöbét, átadok neki egy ajándékkönyvet, hátha ez kicsit enyhíti a látogatásom miatti elégedetlenségét. Nem túlságosan örült az ajándéknak, látszott az arcán, mintha azt mondaná, inkább hoztál volna egy kiló húst. Elhatároztam, hogy lerövidítem az itt tartózkodásom. Legyen három vagy négy nap maximum. És rögvest ki is jelentettem ezt, hogy tudja, kisebb teher leszek.

Teázom vele, és indulok a városba. Az óra négyhez közelít. Az antikváriumok zárni készülnek. Néhányan ötkor zárnak, némelyek hatkor. Megyek egyikből a másikba, anélkül, hogy igazán érdekelnének a könyvek. Az eszem máshol jár. Nem is látom a kezemben lé-

vő könyvek címét. Kimegyek az utcára. A levegő rendkívül hideg. Hova menjek most? Bemegyek az egyik kávéházba az Astoria közelében. Teát kérek. Bámulok az ablak üvegén keresztül a járókelőkre, és semmi új. Mindenki gyorsítja a lépteit hazafelé. A hideg szúrta arcokon a gond. Eszembe jut egy egysoros vers, amit harminc éve írtam: „Az utca még mindig az utca, a járókelők még mindig a járókelők, és én még mindig nem sírok.”

Úgy néz ki, hogy ez az egysoros vers most is aktuális. Örök érzés ez: az unalom. Örök érzés, hogy a világ tele van olyan dolgokkal, amelyeket hamarosan megununk.

Este visszatérek barátom lakásába. Nyugtalan alvás után korán felkelek. Megyek a helyekre, ahova szándékoztam menni, vagy olyan helyekre, ahova nem szándékoztam. Csak valahova, hátha elfelejtem, amit hátrahagytam a kisvárosban. Hátha elfelejtem a táskás nénit és a tehetetlenségemet. Biztos vagyok benne, hogy ez álom, és egyetlen módja, hogy felébredjek, ha eltávozom innen, ebből az országból.

Állok az utcán, és kérdezem magamtól: miért utaztam ide? Reménykedtem, hogy itt találok valamit. De mit? Új érzést? Vagy új arcokat? Valami mást, ami fenntartja a reményt, hogy van lehetőség kimászni ebből az állapotból, a tehetetlenség, a szorongás és a homály fogságából. De most rájövök, hogy a nagyvárosban ugyanazok az arcok, ugyanazok az érzések, mint a kisvárosomban. Gyorsítom lépteimet, és visszatérek barátom lakásába. Kinyitom az ajtót, ott ül a hallban, mint a régi gennyes seb, amit nem szabad elvakarni, nem szabad érinteni, nem szabad ránézni. De ő bámul rám ellenségesen és közönyösen. Anélkül, hogy köszönnék neki, odavágom: holnap reggel utazom vissza. Nem csodálkozik, nem kérdez hirtelen elhatározásomról, látszik rajta a megkönnyebbülés, megszabadult nem kívánatos vendégétől. Én is elrejttem örömet, hogy megszabadultam a nem szíves vendéglátástól. Kvittek vagyunk. Hajnalban indulok, és felszállok a vonatra, mint-ha láthatatlan veszélytől menekülnék. Legalább ott szabadon tudok lélegezni. Felesleges volt idejönni. Mindig az a hiú reményem, hogy máshol talán változik valami idebent. De nem változik semmi.

Érkezésem után sem változik semmi. Felmegyek a lakásomba, a zuhany alá állok, hátha elmossa a víz a szomorúságot, a szennyet, és a semmitmondó, értelmetlen gondolataimat. Próbálok visszatérni a megszokott kerékvágásba, de nehezen megy. Újra rovom az utcákat. Elfelejttem a zsidó nőt. Elfelejttem az egyiptomi barátaimat. Elfelejttem az irodalmat. Semmi nem jár a fejemben, kivéve, hogy itt vagyok, mint egy csapdába esett vad, akit sarokba szorítottak, és nem tud se mozogni, se menekülni, se lélegezni. Újra alszom napközben, újra ébren maradok az éjszaka közepén, anélkül, hogy bármit csinálnék. Nem érdekel sem az olvasás, sem az írás, sem az irodalom, sem a filozófia. Olvasni, tudni, élesíteni az elmét, ez mind egyet jelent: jobban szenvedni, jobban megtapintani a sötét oldalt, és meglátni a szakadékot. Meglátni az értelmetlenséget, a létezés ellentmondásait és fájdalmait. Ismétlem magamban a régi, régi igazságot, az örök igazságot: létezni annyit jelent, mint ellentmondani. Így vélekedtek az őseim, akik felépítették a piramisokat, bebalzsamozták a holttestet és bevitték a sötétség birodalmába, a Nílus nyugati partján. Látom Ramszeszt, Ozirist, Hóruszt és Hatsepszut, mind, mind kiált: a lét hiábavalóság, oda kell menni a Nílus nyugati partjára, ahol el lehet felejtetni mindent, a vágyakat, a reményeket, a szomorúságot. Felejtetni, felejtetni és felejtetni. Aludni hosszan, hosszan aludni, és az idő eltűnik. Az értelem eltűnik. A felejtés is eltűnik. Hallom Ramszesz kiáltását: Emberek! Felejtetni! Az emlékezés átok, a létezés átok. Emberek, felejtetni!

Felriadok, visszatérek magamhoz, és kérdezem: miért menekülök a mindennapi valóságtól? Mert kudarcot vallottam benne? Vagy mert, ahogy szoktam hajtogatni: a mindennapi létezés fölösleges. Értéke nincs, ha az ember meg van alázva, meg van fosztva a legelemibb jogaitól. Nincs helye az örömnak, a nyugalomnak, vagy a beteljesülésnek. Itt az ember létezik, de nem él.

Rovom az utcákat, valami vigasztalást keresve. Nem találok. Az utcák még mindig tele vannak hóval. Megfagyott és jéggé vált. Láttam itt, ott, amott néhány öregembert elesni. Bekanyarodom egy mellékutcába. Este hét elmúlt. Az ég fekete. Sehol sincsenek csillagok, semmi, kivéve a sötétség.

Az utca végén látok néhány embert, aki körüláll egy jégre esett nőt. Közledem, hallom, hogy néhányan közülük feszülten és kapkodva beszélnek. Egyikük konokan ismétli, mint

aki meg akarja győzni a többieket: mondom, hogy meghalt, meghalt. Hatalmába kerít a kíváncsiság. Közelebb megyek, odaérek az emberek közé. A lábak között megpillantok egy barna táskát. A szívem gyorsan ver. Próbálom elfojtani azt a halk hangot, amely súgja, ő az. Nincs kétség, ugyanaz a régi táska. A városban senkinek nincs ilyen táskája, csak neki. Lehajolok, a kezemmel megpróbálom eltávolítani a vállakat, hogy lássam, ki fekszik a földön. Meglátom a fehér, sápadt arcát, az ezüst haját, és a feje mellett a másik táskát.

Nincs nyoma annak a félkegyelmű mosolynak, amely mindig rá volt rajzolva az arcára. Jobban lehajolok, megfogom a kezét: jéghideg. A zöld szeme még mindig a semmibe néz, ahogy nézni szokott. De ezúttal rátelepedik a félelem, a megdöbbenés. Mintha látna valami váratlant. Nézek rá, bámulom, és sírni szeretnék, de nem tudok. Szeretnék beszélni vele, de nem tudok. Lecukom a szemét, és kérem a mellettem álló férfit, hogy segítsen elvinni olyan helyre, ahol nincs jég. Elutasítja, mondván, hogy nem szabad elmozdítani a holttestet, amíg nem jön a mentő és a rendőrség.

A holttest. Ó, asszonyom, ó nővérem, ó énem, mától nem titulálnak táskás nének, nem titulálnak művésznőnek, hanem holttestnek. Ez a véged. Fekszel a hóban, anélkül, hogy irgalmazna neked valaki, és meleg helyre vinne. Fekszel a havon, és most elengeded a táskáidat. Nem kapaszkodsz beléjük, ahogy szoktál. Végre letetted a terhedet. Végre pihensz. Mostantól nem lesz nehéz járni az utcákon. Nem fog fájni a lábad. Nincs mitől menekülnöd. És ha odaérsz, ahova akartál, nincs mitől félned. Nincs Magyar Közlöny. Nincsenek beadványok és kérelmek. Nincs, aki gúnyol téged és nevet rajtad. Csak annyit kell tenned, hogy mozdulj innen meleg helyre, és minden rendben lesz, minden rendben lesz.

Felemelem a tekintetemet az égre. Még mindig fekete és sötét. A tömeg lassan szétoszlik. Már nem áll mellette senki, kivéve engem és két embert. Hallom a mentőautó hangját. Közeledik. Megáll, kiszáll belőle egy fiatal orvos, a néni mellére teszi a sztetoszkópot, és bejelenti a hírt, amit egy órája tudok. Várom, hogy berakják az autóba. De az orvos ehelyett beszél a mobilján. Hallom, amikor más autót kér. Hullaszállítót. Igen, nővérem, itt kell maradnod a hóban, és tovább várni. A halálban is kísért téged a megaláztatás és a fájdalom és a hideg, a hideg szívek.

Megérkezik a másik autó. Bepakolják, mint egy burgonyás zsákot, és indulnak vele. És én ott állok egyedül. Bámulok, és nem értek semmit, már nem értek semmit. ■ ■ ■

■ ■ ■
Dr. Rashwan Mohamed egyiptomi filozófus. Kairóban született. Nemes földbirtokos családból származik, az ötvenes évek elején, Nasszer katonai puccsa után (1952) elveszték a család birtokát. Hazájában és külföldön közismert éles kritikája az iszlámmal szemben, amelyben rámutat az iszlám brutalitására és veszélyeire. Számtalan újságban és folyóiratban jelentek meg írásai, amelyek miatt több ízben kényszerült elmenekülni Kairóból Bejrútba és Londonba, halálos fenyegetések után. Az iszlám és a terrorizmus kapcsolatáról szóló egyik cikke (*Miért van kudarcra ítélve a terrorizmus elleni harc*, 2002) miatt Magyarországon is feljelentette a muzulmán közösség elnöke, közösség elleni izgatás vádjával. Az ügyészség végül ejtette a vádat Fodor Gábor (SZDSZ) 2003. decemberi parlamenti interpellációja után. A legfőbb ügyész, Polt Péter válaszában bocsánatot kért a filozófustól.



napok

Egész nap feküdtem, nem akartam gondolni semmire.
pedig ma lett volna minden, ahogy egyik hajnalban mondtad.
azt is mondtad, az ember mocskos és büdös,
és hogy az angyalok mikrózzák a vágyakat.

kimegyek a konyhába, bekapcsolom a vízmelegítőt,
nekidőlök a konyhapultnak, aztán a falnak,
megint eszembe jutottál. ahogy főzted a kávé, a spagetti tésztát.
én meg mindenbe beleszóltam, mint az apám.
(a konyha csak egyszemélyes, azóta tudom csak igazán.)
akkor sem bírtam a hozott anyaggal.
nem tesszük a bevásárlótáskát az asztalra,
nem mászik egy macska a hűtőn, a konyhaszéken.
(nem bírtam nézni a szálait a padlószőnyegen)

mikor nálam főztél, közben öleltelek, röhögtünk sokat,
mindig kihúlt a kaja. vagy, mert összevesztünk,
vagy én haragudtam, vagy te, vagy elkezdünk táncolni valami zenére.
aztán ledőlünk az ágyra, és hívott az anyám, hogy miért megyek.
feltápáskodtam, kicsit civakodtunk, hogy már ettem és, hogy veled.
miért nem mondom meg, hogy próbáltam magammal
nem lehet, mondtam és megfogadtam a kezed, sietek.
(és egyedül hagytalak, amíg próbáltam magammal
megörvendeztetni az anyámat. itt vagyok,
most már (ő is) ehét, nem lehet semmi baj.)

fogak és morzsák

tele van velük a lakás.
a fogaim álmaimban hullanak,
a morzsák minden reggel az asztal alá.
kifordulnak a ruhák a gardróbból,
pár színes zokni, két hálóing,
egy mesés bugyi, egy short,
a kék blúzod, egy farmernadrág.

a szerencsebambusz régen kiszáradt,
kábé akkor, mikor végleg elhagytad a kontinenst.
nem tarthattam a konyhaasztalon,
beszürkült, befeketedett, kifordult a cserépből,
nem nőttek rajta levelek,
és eltört az egyik pohár,
amiből kető volt, egy neked, egy nekem.
a legfőbb tárgyi bizonyíték,
ha valaminek vége van.

szóval, összeragasztottam.
ha iszom belőle, nemcsak a fogaim,
a morzsák hullanak, hanem a víz is
a töréserek mentén.

mióta nem vagy, nem eszem tányérból sem,
papírtörőket szaggatok, ételesből eszek,
a helyeden füzetek, papírok, könyvek,
disznóól az egész, a földön zoknigalacsinok,
az ágyon nem cserélt ágynemű.
csak ülök a mesés bugyidban, a kék blúzodban,
nem bírok ki még egy vart, hogy nincs legyen.
papírtörő hajtógatok, morzsázok, a fogaim kihullanak.

szerelem

Anya főzött nekünk is ebédet, átmegyünk, (kérdesz.)
izgulok, mit fognak szólni hozzám. semmit, tudják,
de úgy fognak tenni, mintha nem,
kedvesek lesznek, ne félj, (csak ne mondd, kire szavaztál,
mert akkor nem kapsz enni, főleg anya fog csúnyán nézni rád.)
én nem merem megmondani otthon. ne is mondd,
a tieid nem bírják el. és akkor most hazudni fogok egész életemben,
kurvára utálom, próbálok mindent úgy mondani, ahogy van,
csak nem mondom, hogy lány vagy.

lagzis kaja volt. nem veszek el, ne aggódj, vagy ne reménykedj.
(nem is lehetne) ebben az országban...
szóval, jól főz az anyád. büszke is rá. lehet is.
szerinted, mit gondolnak rólam. nem tudom, és nem is fogják megmondani,
mi nem beszélünk ilyenekről. akkor miről beszéltek. nem tudom, másról.
(először ettem náluk, és hallgattam, hogy szidják azt, amiben hiszek.
bénán nevettem. mindenem. ilyen a szerelem.)

■ **Nagy Zsuka** (1977, Nyíregyháza) költő, aki novellákat és kiállítás-megnyitókat is ír. Hisz a szép szóban és a részecskefizikában. Legutóbbi kötete: *delej* (versek, Orpheusz Kiadó, 2020).



TÜKÖR *cserепek*

Igen, az volna jó, ha a lelket is meg lehetne operálni. Finom szikével felmetszeni a burkot, és aztán könyörtelenül kivágni a depressziót, a szorongást, a fóbákat, akár a daganatot. Vagy a lélekátültetés, az csoda lenne. Ezek a gondolatok majd pár nap múlva, a telefonhívás után kapnak erőteljes kontúrokat Vaskúti Adél fejében, most inkább csak hirtelen felismerésként vibrálnak benne. Másodszor olvasta végig a Joan X-ről szóló esettanulmányt a *New Review of Psychology*-ban. Mostanában sok hasonló értekezést kellett megemésztenie, hiszen az *Esettanulmányok készítése* című kurzuson ömlesztve kapták a hasonlókat, de jól jött a személyiség-pszichológiához is. Éppen végzett a szöveggel a könyvtár olvasótermében, összecuska a folyóiratot, hátradőlt a székén, felnézett a mennyezeti ablakokra, mindig élvezte, ahogy a nap átderengett az üvegen. Egyszer félig tréfásan azt mondta csoporttársának, Steve-nek, a mutatóujjával felfelé bökkve, hogy legalább látja az úr, mit csinál az amerikai egyetemi ifjúság. Mire Steve röhögve: legfeljebb a CIA drónjai.

Vaskúti Adél pszichológiát hallgatott a Berkeleyn. Talán azért is fogta meg Joan X története, mert a nő is ide, a híres kaliforniai kampuszra járt, csak a közgazdaságtannal volt eljegyezve vagy huszonöt éve. Jó, persze az ilyen tanulmányokban megváltoztatják a neveket meg a főbb paramétereket, de azért az eseteírásnak mégis tipikusnak kellett lennie. Joan a pszichobiográfiai elemzés tanúsága szerint szegény családból származó, törekvő, ambiciózus, perfekcionista diák volt, aki meg akarta hódítani a világot. Amihez először is kiemelt ösztöndíjat szerzett. Amikor Adél a számára ismeretlen amerikai nő indulásának sztoriját olvasta, azonnal bevillant az agyába, hogy ez a történet milyen kísérteties hasonlóságot mutat azzal, ahogy az ő nagynénje, Újvári Dorottya nekirugaszkodott az életnek. Újvári Dorottyaéval, akinek tulajdonképpen köszönheti, hogy hallgathatja Edward Shapiro és Bruce Callaway előadásait, esténként a Beta Lounge-ban vagy az Eureka-ban ütheti el az időt a nemzetközi kompániával, és csak fél órájába telik BART-tal átugrani San Franciscoba, megnézni az új tárlatot a MOMA-ban.

Vaskúti Adél vállára vette a táskáját, és átment az olvasótermen. Már majdnem a kijáratnál tartott, amikor hirtelen megfordult, visszazaporázta lépteit a hallba, leült Mark Twain mellé a padra, úgy tett, mintha lapozna egyet az író könyvében. Ez szertartás, sőt babona, legalább minden két hétben le kell ülnie az író szobra mellé, amelyet egy padra álmódott meg alkotója az előcsarnokban.

Este a Berkeley Social Clubban gyülekezett a társaság, szakokat, nemzetiséget és életkort tekintve is vegyes kompánia. Adél csak egy fél órára nézett be hozzájuk, inkább a pre-

zentációján akart dolgozni. Bérlőtársa, a grúz lány, arcán az eljövendő gyönyöröket megelőlegező vigyorral közölte reggel, hogy a barátjával tölti az éjszakát, úgyhogy Adél egyedül dorbézolhat a bérelt lakásban. Már ha ez alatt a tanulást értjük, tette hozzá némi gúnnyal.

Adél Joan X történetéből készítette a bemutatóját. Ez az eset kitűnő alapot szolgáltatott arra, hogy kidolgozzon egy élettörténeti jellegű elemzést, s így finoman jelezze a narratív szemlélet melletti elkötelezettségét, szemben a szcientista megközelítéssel. A tanszéken éles vita alakult ki a különböző irányzatok között, Adél nyilvánvalóan inkább az idiografikus módszert favorizálta. Már bele is foglalta a prezentációjába – nem irtózott különösebben a tekintélyérvektől – Freud mondatait arról, hogy a jó esettanulmányok „úgy olvashatók akár egy novella, és úgyszólván nélkülözik a tudományosság komoly jellegét [...]”. Azon lelki folyamatok részletes bemutatása, melyet az íróktól szokhattunk meg, megengedi, hogy néhány kevésbé szokásos pszichológiai módszer alkalmazásával [...] betekintést nyerjek a hisztéria lefolyásába.”

Adél azért is találta érdekes, bizonyító erejű anyagnak a Joan X-ről szóló tanulmányt, mert valóban olvasható volt izgalmas elbeszélésként. Lassan alakuló történetként, amelynek kibomlása során végig kitapintható a szerző szándéka, hogy megértse Joan X személyiségét. Szemben a pozitivista erőszaktevésével – ahogy Adél jellemezni szokta a módszert –, amelyik az eleven személyiséget tárgyiasított tulajdonságokra szabdalja szét, hogy belegyömszőlhessen előre meghatározott kategóriákba, az abból kikandikáló „felesleget” meg lenyesi.

Joan X az egyetemen ki akart tűnni, kompetitív alkat volt, maga is kereste az alkalmat, hogy versenghessen bármilyen területen – elsősorban a fiúkkal. Egyszer nyílt stratégiai tervezésből rendeztek versenyt az egyetemen. Zsúfolásig megtele a Grand Hall, még a lépcsőkön is ültek – majdnem reggelig. Senki nem mozdult, amíg tartott a vetélkedés. A hallgatók és a tanárok is látni akarták, ahogy a hajnalba csúszó érvelési versenyben Joan sorra győri le a fiúkat, és szemtelenül élvezi a győzelmeit. Csak az őt is letaglózó kimerültség toltta le a harmadik helyre. Rajta kívül lány a döntő közelébe se került. Pókerben simán elverte a legtöbb fiút (néha flegmán odaszólt: „nyugodtan csalhattok is”), elismerésnek vette, mikor röhögve mondták: ha negyven kilóval több volna, biztos ő lenne a baseballcsapat kapitánya. A fiúknál természetesen.

Három óriásceg kínált neki vállalati ösztöndíjat már negyedik évben.

Adél egy kis időre abbahagyta a munkát, nyújtózott párat. Közben elmerengett azon, hogy Joan útja mellé húzhatna egy párhuzamos vonalat – persze kelet-európai filccel –, amelyik a nagynénje pályakezdését jelölné, aki szintén közgazdaságtant tanult. És aki szintén szegény sorból indult, egy kis magyar faluból a nővérével, Sárával, vagyis Adél anyjával együtt. Gyerekkorában egyszer Adélt is elvitték oda nyáron, „kell a jó falusi levegő.” Hát nem kellett, mert városi gyerekként azonnal belázasodott, amint az ásott kutas házba értek. Veszettül unatkozott, amikor egy fa tövében kellett töltenie a délelőttiöt, míg a nagymama a sorok között hajladozott a földön. Ha meg talált magának szórakozást – a csirkéket tanította repülni, azaz átdobta őket a drótkerítésen –, az meg a nagymama számára nem volt túl szórakoztató. Az anyjának és a nagynénjének persze nem voltak ennyire lehangelő emlékeik a szülőhelyükről, de azért mindketten úgy gondolták: nőjön inkább kóro a szívükön, semhogy vissza kelljen oda menniük.

Talán éppen a messzeség tette, ami alatt nem pusztán távolságot kellett érteni, hogy Dorrottya egyszer már itt, Amerikában jártában, tőle szokatlan módon visszarévedt a múltjába. Üzleti útra jött, meglátogatta Adélt, piknikezni mentek a Cesar Chavez parkba, a zöld fű illata, a természet átható közelsége indíthatta arra, hogy elmesélje: eleinte tipikus falusi kislány volt a nagyvárosban. Nem az, hogy nem talált volna el valahová valamelyik villamossal, hanem a városi, az értelmiségi lét lényegéhez nem talált el kezdetben, mesélte, oda nem visz villamos. Nem tudott ő szinte semmit, még tanulni sem úgy tanult, mint a városiak. Mozit, színházat alig látott addig, és a város bennszülöttei, különösen a fiúk, kegyetlenek tudnak lenni. „Sohasem felejttem el, egyszer a csoporttársak kérdezték, hogy voltam-e az izmusok kiállításán, hogy olvastam-e Salingertől ezt vagy Mrożektől azt, én meg egyre feszebb ajkakkal, szégyenkezve válaszoltam, hogy ezt se meg azt se. Aztán arra a kérdésre, hogy láttam-e Klinsmanntól a *Dráma a döntőn*, rávágtam, hogy azt igen.”

Persze Adél is csak akkor nevetett, mikor Dorottya – most már mosolyogva a múlton – megadta a Klinsmann-megfejtést. „Tudod, focivébé, mindig a németek nyernek.”

„Mintha ellenáramos medencében eveznél, a többieket meg csak úgy repítené a folyó sodra”, mondja még ott Dorottya.

Harmadik év végére évfolyamelső. Iszonyatos mennyiségű munka árán. És nemcsak szakmai téren gyötörte magát. Elszánt következetességgel készült a műveltségi „pótvizsgákra” is. Nyarakat olvasott át éjjel-nappal, hogy többé ne bukjon el egy újabb Klinsmann-teszten.

Ötödik évben már öt is figyelemmel kísérte két, Magyarországon frissen megtelepedett multi. A rendszerváltás hajnala, a magyar kapitalizmus éppen csak kisarjadt, valójában a semmiből. Aranyásói idők. A multik pontosan tudták: ha profitot akarnak termelni, profikra van szükségük. Vadászták az új érában végzett diplomásokat. Hogy majd profikká képezzék őket.

Adél hirtelen ráébredt, mennyire elkószáltak a gondolatai. Sose ér így a prezentáció végére. Kiment a közös konyhába és kivett egy üdítőt a saját különbejáratú hűtőjéből. Ez is Dorottya tempóját idézte. Amikor az unokahúga Kaliforniába érkezése után a Silicon Valley-ben járt (a pletykák szerint ő még Scott Guthrie-hoz is „beugorhatott” időpont-egyeztetés nélkül), felment megnézni, hogyan fészkelte el magát Adél. Kinyitotta a hűtőt, amelyiknek minden négyzetcentiméterét grúz ételek, szószok, sajtok foglalták el. Dorottya nyomban telefonált, egy óra múlva hoztak is egy hűtőt. Elmenőben még meghagyta az elkerekedett szemű grúz lánynak, hogy az új hűtő diplomáciai védettséget élvező terület. Adél most is mosolyog ezen, hiszen ebben az ő szuperhűtőjében legfeljebb egy-két üdítő meg valami felvágott árválkodik. Ahogy becsukja az ajtaját, megigazítja rajta a csáléra fordult D-betűs hűtőmágnesset.

Újvári Dorottya pótanya és barátnő volt Adél számára. És persze mecénás. Ő fizette Adél amerikai tanulmányait és megélhetését. Megengedhette magának, hiszen – mint azt irigységgel és némi túlzó iróniával mondták róla – olyan gazdag volt, hogy akár meg is vehette volna a Berkeleyt. A testvérével, Sárával mindig is jó, sőt, valódi testvéri viszonyban voltak, ez már önmagában is indokolta volna a különleges nagyvonalúságot. Ráadásul Újvári Dorottya a lányának, legalábbis a fogadott gyermekének tekintette Adélt. A vele töltött idő kivételes „luxus” volt az életében. Egyéb emberi kapcsolatai csökevényesek voltak, lelki nyavalygásra, ahogy mondta, nem vesztegetett időt. Igaz, rengeteget dolgozott, sokat utazott a világban, nem is volt ideje a kapcsolatok „öntözgetésére”. Az unokahúgát viszont nagyon kedvelte. Mintha mindent, amit az érzelmek raktárból mozgósítani képes volt szeretetből, gondoskodásból, törődésből, azt mind Adélnak szánta volna.

Egyetemi szünetben vakációra is elvitte a Côte d’Azurre egy hétre. Igaz, a csodanagynéni, ahogy néha Adél nevezte, a munka konok sürgetése miatt egy nappal a nyaralás vége előtt elutazott, de ennyi tenger és napsütés neki már így is a bűnös henyéléssel volt egyenlő. Plage Mala strandján aztán Adél először Dorottyanak vallotta meg vonzalmát egy bizonyos Richard nevű egyetemi társa iránt.

Dorottya alig látható mosollyal az arcán hallgatta Adélt, tekintete elkalandozott, mint ha a tenger felett lebegő sárkányrepülőt figyelné, ahogy billent a szárnyával, és azt mondta: „az egyetemi szerelem olyan, mint a mérleghinta, hol a magasba repít, hol a földhöz ver.”

Adél jól emlékezett rá, hogy a családi történetekben mindig valami homályos titok lapangott Dorottya fiatalokora körül. Viharos egyetemi szerelemről szólt a fáma, amelynek forrása az utolsó évben, ki tudja, miért, hirtelen megszakadt. A részleteket Adél nem ismer- te, rákérdezni meg nem volt bátorsága. Bármennyire közeli viszonyban voltak is, egy kelle- metlen téma aktiválhatta Dorottya vídia-kemény üzletasszonyi énjét, azzal pedig nem volt felüdülés szembesülni. A megfeytetlen titok része volt az is, hogy a családtagok olykor je- lentőségteljes elhallgatások között emlegették a „Dorottya keresztjét”. Adél azt hitte gye- rekként, hogy valami medálról lehet szó, aztán egyszer Dorottya ölében ülve kézbe fogta a nyakláncát, amelyen nem kereszt, hanem egy D-betű himbálózott.

Adél reggel gyorsan ledöntött egy lattét a kávézóban, aztán még éppen elérte az elő- adást. Szervezetpszichológia. „Not my favorite.” Peckelnie kellett a szempilláit, hogy fi- gyelni tudjon, mert éjjel sokáig vacakolt a prezentációjával. A fejlesztőpszichológia-szemi-

náriumig volt két lyukas órája, beült a könyvtárba, kikeresett pár értekezést, amelyek hivatkoztak a Joan X esettanulmányra.

Joan X egyetem után egy marketingcéghez került, a tanulmány szerint ambiciózus, teljesítmény-dependens, maximalista alkat volt. Nem pusztán meg akarta állni a helyét a férfiak között, de felül is akart rajtuk kerekedni. Bármilyen feladatot elvállalt és mindent megoldott. Állítólag egyszer a kollégák szándékosan olyan problémába futtatták bele, amihez ők még csak hozzászólni sem tudtak. Fogadásokat kötöttek, hogy Joan mikor bukik el. Ő azonban elképesztő energiákat mozgósítva megoldotta a problémát. Mikor végzett, azt mondta a kollégáknak: „Ezért nem érdemes a lehetetlennel foglalkozni. Ennyi idő alatt megoldottam volna tíz lehetségeset.”

Gyorsan vezető pozícióba került, hajszolta az eredményeket, rezzenéstelen arccal rúgott ki bárkit, ha rosszul teljesített. Rövidesen az óriásvállalat rettegett hajcsáraként emlegették. Magánélete nem volt. Legalábbis a tanulmány nem említett semmilyen idevágó részletet.

Adélban hirtelen felötlött, hogy a családban máig mesélik, mennyire büszkéek voltak Dorottyára, hogy az egyetem után szédítő karriert futott be egy akkor Magyarországra érkezett amerikai-svájci tanácsadó cégnél. Tobzódottak a rendszerváltás kínálta új lehetőségekben, válogattak a terül, terülj, vagyonsztalkámról, mazsoláztak a privatizálandó cégekből, halásztak a vadkapitalizmus zavarosában. Cégeket vásároltak fel, hogy reorganizálják őket és túladjanak rajtuk, hasonló ügyekben tanácsokat adtak befektetőknek is.

Dorottya elemében volt, kitűnt ötleteivel, munkabíráásával, néha már-már ijesztő volt, hogy szinte dühből dolgozott, mint aki nem elvégezni, hanem legyőzni akarja a munkát. A főnökök repestek, hogy válogatás nélkül bízhattak rá kifejezetten kellemetlen feladatokat.

Karrierje elején, még „bejáratos” munkatárs korában alaposan megpróbálták Dorottyát. Az egyik megbízójuk gumigyárat privatizált, ők a cégnél tudták, hogy a kliens csak piacot akar venni, ahhoz meg nincs szükség a munkásokra. Négy száz ember. Állománygyűlést hívtak össze. Dorottya ott ált az emelvényen a zárt arcú emberekkel szemben, akik addig nem is sejtették, mi lesz a sorsuk. És akkor érzéstelenítés nélkül bele a képükbe, hogy vége, hogy életek nullázódnak le. Remegett a hangja. Mikor a kocsival kihajtottak a kapun, a melósok sorfalat álltak, nem szóltak egy szót sem, csak elkezdtek leköpdösni az autót. A szélvédőt ellepte a gusztustalan, nyúlós trutymó, Dorottya máig sem érti akkori önmagát, kiugrott az autóból és azt ordította, ha akarják, csak köpjék le őt is nyugodtan, ha ez segít rajtuk. Akkor tanulta meg: vagy elfogadja, hogy a kegyetlenség része a biznisznek, és sokra viszi, vagy azonnal kiszáll. Később ezt a történetet már nevetve mesélte a családban.

Hamar előléptették a munkamániás nőt, a terjeszkedő cég rizikós helyekre vezényelte üzleteket kötni, mindenhol helytállt. Sok leányvállalatnál már szinte imádkoztak, hogy inkább egy férfit küldjenek tárgyalni.

Adél a szeminárium után kísértelt a kiselőadó melletti parkba, leterítette kardigánját a földre, lefeküdt a hátára, magasra emelte egyik, majd másik lábát, nyújtógyakorlatokat végzett, hogy megmozgassa az üléstől elgémberedett izmait.

Azon tűnődött, hány éves korától vannak személyes emlékei a nagynénjéről. Kisiskolás éveitől kezdve úgy tűnt neki, mintha a mesék valamelyikéből kilépett volna egy jó tündér és hozzászegődött volna, többnyire csak a távolból figyelő, de mindig éber támogatóként. Adél anyja, Sára mesélte később, hogy rengeteget segített nekik, elsősorban anyagilag. Az ő óvónői keresetéből meg a férje, Adél apja fizetéséből nem sokra telt volna. Így viszont lett lakásuk, nem szűkölködtek. Adél már serdültebb korában észrevette, hogy az apja kifejezetten tartózkodó volt Dorottyával szemben, nem nagyon beszélt vele, került a társaságát. A feleségének meg szemére hányt, hogy Dorottya alamizsnáján tartja a családot. „Pontosan érzékelttem, hogy az apád – mesélte Dorottya később Adélnek – nem nagyon rajong értem. Az önértékeskedést értettem ugyan, de nehogy már megvessen azért, mert segíték. Meg volt ott más, komolyabb dolog is”, tette hozzá, de aztán ezt a mondatot elharapta. „Nem ettünk egymás tenyeréből. Egyszer, amikor anyádék kifutottak a pénzből, megleckéztettem. Mielőtt elmentem, odavettem neki, hogy ha jön a villanyszámlás, mondja, hogy ma önértéssel fizet. Nem volt egy fair megoldás, de anyádat legalább nem gyötörte tovább.”

Adél este csatlakozott az egyetemi bandához az Eurekában, és maradt is velük egy ideig, mert másnap csak délre kellett előadásra mennie. Mójával ivott alkoholt, enélkül is

vidáman bele tudott volna merülni a pezsgő hangulatba – egy évvel ezelőtt. Most azonban többnyire hang nélkül, a háttérbe húzódva ült a helyén. Kicsit mosolygott a többiek viccein, vagy bólogatott, hogy jelezze, ott van azért közöttük. Egy évvel ezelőtt még mellette ült volna Richard. A társaság középpontjaként ontotta volna a poénokat, és közben a keze belesimult volna Adéléba, néha hozzáhajolt volna, és ahogy szokta, megcsókolta volna az orra hegyét. Ám amint megkapta a diplomáját, hazautazott Ausztráliába. Az első pár e-mail-re válaszolt, azóta semmi hír felőle. Adélnek szinte mindennap eszébe jutottak Dorottya szavai a mérleghintáról. Mikor egy hónap eltelt anélkül, hogy hallott volna Richard felől, fel is hívta a nagynénjét lelki sebtapaszáért. Talán Adél szomorúsága, vigasztalansága váltotta ki belőle, Újvári Dorottya is lágyabb lett kicsit. Akkor mondta el, hogy ő is keresztülment valami hasonlón, csak éppen ő utolsó évesként, ráadásul... Elhallgatott. Adél most nem hagyta annyiban, rákérdezett, hogy mi az a ráadásul.

„Terhes voltam”, mondta Újvári Dorottya hosszú szünet után.

„Elvetetted?”

„Már nem lehetett.”

Hallani lehetett a meghökkenés apró zörejét a vonal másik végén. Adél kavargó gondolatai között hirtelen villant meg a felismerés: ez lehet a titok, amit mindig csak „Dorottya keresztjeként” emlegettek a családban. „Mi lett a babával?”

„Majd elmondom, ha találkozunk.”

Adél sokat medítált azon, hogy a prezentációjában miként dolgozza ki Joan X összeomlásának történetét úgy, hogy az általánosabb tanulságokat is hordozzon. Joan egy évtized után saját marketingcéget alapított. Nem éppen lovagias módon magához csábított kollégákat, és kíméletlen üzletpolitikával pár év alatt a legsikeresebb cégek egyikévé futtatta fel az övét. Üzleti fair play díjjal biztos nem tüntették volna ki, megengedhetetlen módszereket is alkalmazott („Ha én megengedem magamnak és működik, akkor mitől megengedhetetlen?”), de azért a cég mindenekelőtt Joan X briliáns üzleti érzékének köszönhetette gyors felívelését.

Aztán a negyvenes évei elején fokozatosan megváltozott. Az aktivitása alábbhagyott, munkakedve csökkent, érdektelenség vett rajta erőt, egyre kevésbé tudott a feladataira koncentrálni.

A tanulmányban is leszögezték: ekkor már látszottak a Burnout-szindróma egyértelmű jelei.

Fél évvel ezelőtt Adél azt gyanította: a nagynénjét is „elkapta a kór”. Igen, a római út után kezdtek ilyesmiről pusmogni a vállalatnál.

Hogy baj van, abból látszott, hogy a nővérénél, a családi ebéd alkalmával simán kinyomta a mobilt, ha a cégről keresték. „Ha nagyon akarnak, megtalálnak. Vagy megtanulják, hogy ne akarjanak.” Korábban, ha egyáltalán ott ragadt az ebéden, és nem pusztán „beugrott” megpusztilni Adélt, három telefont pakolt ki maga elé, félretolva a leveses tálat. És volt, hogy egyszerre szólt mind. Modern zenei koncert. Akkor már tulajdonostárs volt a cégben, valójában az első ember. Fontos döntés csak az ő beleegyezésével születhetett. Kíméletlenül hajszolta a sikert, szigorú és könyörtelen volt mindenkivel: a munkatársaival, a riválisokkal és elsősorban önmagával. Amikor a vállalatnak likviditási gondjai adódtak, hitelezők kockázatot vállalt a kötvénykibocsátással. A konkurencia persze fel akarta dobni őket a pénzügyi felügyeletnél. Alkalom volt a revansra. „Jobb belátásra bírtuk őket. Hogy hogyan? Azt nem tudom. De az én pozíciómban muszáj olyanokat ismerni, akik tudják.”

Azon a napon Dorottya késő délutánig maradt Sáráéknál. Kedvetlen volt, lehaglott vagy inkább úgy látszott, hogy ezt a mindig motivált, kemény teremtetést alaposan legyengítette valami ismeretlen lélekvírus. Az amúgy is szikár nő elvékonyodott, jó pár kiló hiányzott róla, pedig bizonyosan nem fogyókúrázott. Néha kiment az erkélyre cigarettázni, ez is újdonság volt, addig sohasem dohányzott, pár szál házibuli-staubot leszámítva az egyetemi évekből. Ahogy a korlátra támaszkodott és elgondolkodva kifújta a füstöt, olyan benyomást keltett, mint aki egy lépéssel önmaga mellett áll. Keveset beszélt, a munkájáról alig, az egyetlen dolog, amiről ha nem is lelkesen, de legalább érdeklődést mutatva mesélt, az az alapítványa volt, amit az örökbefogadás megkönnyítése érdekében hozott létre. Sára lesütötte a szemét, az evőeszközöket tologatta maga előtt az asztalon, amikor a hűga erről a témáról beszélt. Ahogy a kést szórakozottan a desszertes villa alá csúsztatva, az alakzat keresztet formázott.

Már majdnem este volt, amikor Dorottya az éppen terítéken lévő témától teljesen függetlenül azt kérdezte: „Hány fontos döntés lehet az ember életében?” Úgy tűnt, mintha saját magának tette volna fel a kérdést, de a többiektől várt volna választ rá. Már ha várt egyáltalán. Mindenki zavartan hallgatott. Amikor Dorottya elment, az anyja azt mondta, a vállalatnál azt suttogják, hogy a római útján történhetett valami. A hazaérkezése óta mintha kicserélték volna.

Adél nem sokkal később visszarepült Amerikába, néhányszor beszéltek még a nagynénjével telefonon, de Dorottya szűkszavú volt és kedvetlen. „Typical burnout syndrome, I suppose”, fogalmazta meg magában Adél.

Másnap reggel sokáig aludt, szöszmötölve készülődött, nem volt kedve dolgozni, neki se fogott a munkának. Nyomott hangulat uralkodott el rajta, arra se igen emlékezett, milyen előadásai voltak délelőtt. A menzáról is kifordult, nem akarta végigállni a sort. Csak este vette elő ismét a prezentációt.

Joan X rohamosan csúszott le a lejtőn. Adélban egy pillanatra meg is fogant a gyanú, hogy az eset talán túlságosan kínálja az összes klasszikus tünetet. Joan kimerültséget érzett, közömbössé vált a világgal szemben, a kötelességeit elhanyagolta, a munkája értelméről cinikusan vélekedett („A reklám a hazugság színes csomagolópapírja”), apátiába süllyedt, és azt hajtogatta, legjobb lenne kiszállni ebből az egészből. De nem lehetett pontosan tudni, mit ért egész alatt.

Adél le-föl járkált a szobájában, néha megállt, odanyomta az orrát az ablaküveghez, a szemközti ház ablakában még mignonégőkkel kipreparált halloween-tök grimaszolt, pedig az ünnep már régen elmúlt, a garázsfeljárón, mint valami ugrásra készülő állat, egy suv parkolt, a lökhárítóján megcsillant a fény. Adél visszasétált az íróasztalához, a prezentáció diájába beírta, hogy Joan X szerencsére idejében kapott segítséget, beutalták, illetve bevítették egy intézetbe.

Akkor szólalt meg a telefon. Utólag sem gondolta azt, hogy a végzet vagy egyfajta magasabb erő rendezte volna így, de érzett valami furcsa zavart.

Az anyja volt, sírt, egy ideig nem is tudott szóhoz jutni, csak a sokadik nekikezdés után volt képes végigmondani, hogy Adél nagynénje, Dorottya kómában van, nem tudni, életben marad-e.

Adél jöjjön haza az első géppel, amellyel tud. Transzban vagy inkább valamiféle pszichotikus állapotban csomagolt, a mozdulatai gépiesek voltak, a lábai automatikusan viték, a repülőtéren majdnem rossz járatra csekkolt be.

Tizenegy óra a levegőben. Próbált filmet nézni, de csak a szeme előtt vibráló foltokat látott, aludni is képtelen volt, a gondolatai örvénylettek, háborogtak, kizárólag a nagynénje körül forogtak. A pótanya Dorottyát látta maga előtt, ahogy egyszer-egyszer bevitte magához a céghez, Adélnek be volt ott rendezve egy külön játszósarok a hatalmas irodában. Ha az elfoglalt nagynéninek nincs ideje a játszóhelyre menni, akkor az jön házhöz. Látta Dorottyát, ahogy az elegáns, méregdrága kiskosztümjében a padlóra telepszik, és segít Adélnek öltöztetni valamelyik babáját. Megsimogatta a fejét, „az én kicsikém”, hallotta Dorottya kicsit karcos hangján. De látta maga előtt a barátnő nagynénit is, aki nem pusztán aranyárban vett jegyeket Adél meg az osztálytársa kedvenc bandájának koncertjére, de úgy csápolta velük a színpad előtt, mint aki vadul, féktelenül akar visszatáncolni a kamaszkorába. „Azért a cégnél ezt nem reklámozzuk”, mondta nekik a buli végén kimelegedve. Adél anyja annyit még pityergés közben elmondott, valójában nem tudni pontosan, hogy Dorottya miért esett kómába. Illetve az nem tudható, hogy végezni akart-e magával. Gyógyszert vett be, ivott is rá, de az orvos szerint talán nem annyit, hogy öngyilkosságra lehetne gyanakodni. De lehet, hogy mégis.

Csakis a burnout lehet az ok, vélte Adél. Illetve inkább az, hogy a kiégés folyamata szó szerint felperzselté belülről. Talán annyira leépült fizikailag, hogy a szervezete nem bírta el ennyi toxikus anyaggal sem. Dorottya szinte sohasem ivott, gyógyszert legfeljebb Algyopyrint szedett. Vajon mi történhetett, hogy most mégis ilyen szerekre fanyalodott?

A gép teste megrázkódott, kisebb turbulenciába került, hallani lehetett, amint a kabin-szekrények falának ütdött egy-egy kézibőrpár. Az egyik utas káromkodott, ölébe bukott

a narancslével félig telt pohár. Félelem hullámozott végig a fedélzeten, a stewardessek igyekeztek csitítani mindenkit, az utastérbe lassan talált vissza a nyugalom.

Adél az utolsó együtt töltött hosszú délutánra gondolt, érzékelte, látta akkor, hogy Dorottya mennyire nem önmaga, hogy tompa, mint egy alvajáró, és ő mégsem tett semmit. Szégyellte magát, düh fojtogatta a tehetetlensége miatt.

Igen, a Rozi jelezte, hogy valami nagyon nincs rendben. De hát a Rozi történeteit fenn tartásokkal kezelték, úgy voltak vele, inkább pletykákat szállít, mint híreket. Sára barátnője volt, szintén vidékről került a fővárosba, ő aztán tényleg nehezen találta a helyét. Igaz, rossz helyen is kereste. Amikor leépítették a munkahelyéről, Sára unszolására Dorottya bevitte Rozit a cégéhez, hogy legyen állása legalább. Bevált, hasznára lett a vállalatnak.

Néha amikor felugrott Sárahoz tereferélni, szóba kerültek vállalati dolgok is. Beszélt arról is, hogy Dorottya éppen kiket alázott a porba, vagy arról, hogy miket pletykálnak a „biznisz nagyasszonyáról”, ahogy a háta mögött emlegették. (Ami ő amúgy pontosan tudott.) Pár hónapja mesélte azt, hogy Dorottya az örületbe kergette a jogászokat, mert valami huszonöt évvel ezelőtt kötött szerződést akart megsemmisíttetni. Állítólag ordított velük, hogy olyan nincs, hogy lehetetlen. Senki nem értette, mit akar egy ilyen ősrégi szerződéssel, ráadásul, amikor ezt kötötték, Dorottya még legfeljebb ösztöndíjas volt, nem is lehetett köze a dologhoz. De csak csuklózta az ügyvédek. Azok persze nem árulhatták el, miről is van szó, a titoktartás, ugye, így szépen kihasasodott a pletyka, még valami terhességről is susogtak.

Rozi már korábban mesélte ezt a sztorit. Sára azonban csak akkor osztotta meg Adéllal, amikor azon a késő délutánon Dorottya végül elment. Kerülték a nyílt beismerést, de Sára és Adél mindketten tudták vagy sejtették, hogy Dorottyában valami elpattanhatott. Ahogy Rozi elbeszéléséből ki lehetett venni, a cég dolgozói napokig csak találgatták, mi lehetett Hámori Dorottyát, akinek nemhogy kötélből, de sodronyacélból vannak az idegei, és mégis átvedlett kiszámíthatatlan hisztérikává. A teljes boardot hazavarta az értekezletről. Az üzleti stratégia egyik pontját tárgyalták, amikor Dorottya minden előzmény nélkül felugrott, lesöpörte maga elől a papírokat, úgy állt ott, mintha hómezőn, ahogy a cipője köré gyűltek a fehér lapok a földön, és azt kiabálta: „Menjenek haza! Most! Ne vesztegessék itt az idejüket! Játsszanak a gyerekekkel, vagy menjenek sétálni, beszélgessenek velük! Foglalkozzanak a fontos dolgokkal!” Otthagya az elképedt társaságot, és aztán napokig nem látták.

Adél idegesen járkált fel-alá a poggyászkádó mellett, csak nem akart a szalagra pottyanni a bőrröndje. Egy kisebbet pakolt meg, de fontos dolgokkal. Már éppen készült megvívni az ügyfélszolgálattal – s közben hirtelen felötlött benne: vajon az elveszett életek ügyében hol lehet reklamálni –, amikor kerregés hallatszott, a poggyászkádó pofája kiköpte a bőrröndjét. Adél egy ideig dermedten állt, és csak nézte, ahogy a hátára fordult vászonbőrönd magányosan körözött a szalagon.

A könnyei akkor kezdtek el megállíthatatlanul záporozni, amikor a lakásba lépve átölelték egymást az anyjával.

Nem tudott elaludni, hánykolódott, egyfolytában az járt a fejében, hol hibázott, mit tehetett volna, hogy segítsen. Talán ha előbb olvassa Joan X esettanulmányát. Milyen furcsa, hogy szinte semmit sem írtak a nő magánéletéről. És ő mennyit tudott Dorottyaéről?

Másnap bementek a kórházba. Kíféhéredett arcú, mozdulatlan test fogadta őket, amelyik mintha nem is az ágyban feküdt volna, inkább úgy tűnt, hogy a belőle kiálló csövek pányvaként feszítettek a fekhely fölé egy viaszbabut. Az orvos nem kecsgettette a két nőt sok jóval, de azért rutinból ledarálta a szöveget a reményről.

Este gyertyát gyújtottak, csendben ültek az asztal mellett. Adél apja tapintatból a szobájában maradt.

„Honnan tudta volna, mit tegyen? Egy huszonkét éves lány.” – Sára szipogva törte meg a csendet: – „Hat hónapos terhes volt. A Rudolf, az a gyáva féreg lelépett. És akkor még a cég is, amelyiktől az ösztöndíjat kapta. Amelyik a jövőt jelentette neki. A perspektívát.”

Ez már új világ, új követelményekkel, új célokkal. Mondania se kellett a Burnley & Partners HR-esének, Dorottya tudta enélkül is. A vállalat ösztöndíjasaként eleget hallott a cég „filozófijáról”, célkitűzéseiről. Alig tudott leülni a modern dizájnolt kanapéra a nagy hasá-

val. Zubogtak a fülébe a HR-es szavai, de csak annyi jutott el a tudatáig, hogy „ez nem az a hely, itt nem lesz játszószoza.”

Dorottyában minden összezavarodott. Ha elszúrja ezt a lehetőséget, ott áll egy szál magában egy gyerekkel jövő nélkül. Ez a cég pedig a perspektívát, a karriert kínálja. Ha rosszul dönt, másnak fogja kínálni. Dorottya huszonkét éve minden bölcsességével próbált megküzdeni a helyzettel. Joan X talán tudta volna, mit tegyen, de hát ő csak papíron létezett.

Szóba került, hogy a nővéreék neveljék, de Dorottya makacs volt, az ő döntésének nem viselhetik mások a következményeit. A terheesség terhe – gondolta keserűen. Sára persze nem tudta, hogy a húga véletlenül fültanúja volt az indulatos veszekedésnek, amikor Sándor azt mondta a feleségének, ő nem akarja, hogy a más gyereke rontsa el az ő házasságukat. Vidékre meg? Oda, ahonnan elmenekültek?

Ahogy közeledett a szülés ideje, Dorottya tudata egyre jobban beszűkült, krízisközei állapotba került, a vizsgáit alig tudta letenni, szinte állandóan örvénylettek a fejében a gondolatok, kergették, falták, roncsolták egymást, pszichotikus képekké formálódtak, lidérces látomássá változtak, látta magát, ahogy az íjjal célzó vállalati HR-es elől menekül zihálva, hatalmas ugrással töri át az üveget a huszadikon, a nővére bölcsődalt dúdolván ringat egy vízfejű csecsemőt, a férje némán üvölt vele, kígyók tekeregnek elő a szájából, ráfonódnak a csecsemő nyakára, megint magát látta, ahogy megkettőződik, és egyik énje azt kiabálja a másiknak, hogy nem szalaszthatom el ezt a lehetőséget, nem lehetek vesztes, hosszsan, végeérhetetlenül zuhan a huszadikról, a felhőkarcoló minden ablakában egyetemi szerelme kacag harsányan, a kórházban fehér köpenyes fej nélküli alakok hentesbárdal késülnek felválni egy terhes nő hasát, Dorottya az ájulásba menekült a képek támadása előtt.

Az örökbeadás mellett döntött végül. Fiú lett, mondta Sára. Ez volt az ő keresztje.

Mielőtt a kollégáival Rómába utaztak, Hámori Dorottya már egy ideje érezte, hogy egyre kevesebb örömet lel a munkájában. De fegyelmезetten igyekezett ellátni a feladatait, energiái egy részét arra összpontosította, hogy uralkodni tudjon magán, mert olykor ingerült lett, agresszív, máskor meg apatikus, és nem akarta, hogy ezt a kollégák is lássák.

Rómában egy nehéz tárgyalás utáni estén a bárban Dorottya leeresztésként megivott egy italt. Egy fiatalember telepedett mellé a pultnál, ordított róla, hogy férfi prosti. Gusztusos darab, állapította meg Hámori Dorottya, ahogy végigmérte a fiút. Már hatott az ital, az andalító bárzene, megkísértették a mennyezetről alásikló lágy fények. Tulajdonképpen miért ne? Miért ne próbálhatná ki egyszer az életben? Negyvenhét évesen. De azért igyekezett diszkrét maradni. Később jöjjön utána, mondta a fiúnak, és ahogy a filmekben látta, a szalvétára írta a szobaszámát. Két kollégája így is gyanított valamit, bár pontosan nem tudták, mit. Amikor a szobában Dorottya kifizette a fiút, talán csak szórakozottságból megkérdezte tőle, mikor született. A válasz hallatán váratlanul egész testében megremegett, veríték ütött ki a homlokán, a karján, szinte ledermedt. Egy ideig szólni sem tudott. Aztán önkéntelenül bukott ki belőle a kérdés. „De ugye nem augusztus?” „Nem, szeptember” – hangzott a válasz.

De hát, végül is Olaszországban vagyunk, nézett a fiúra, akit Gianninak hívtak. ■■■

■ **Mátyás Győző** (1954) író, filmesztéta, egyetemi oktató. Kötetei: *Bilincstörők* (elbeszélések, Pesti Szalon), *A látszat birodalma* (David Fincher mozija, Gondolat).



Agapé

Szörnyetegek vagyunk.
Vemhes vaddisznón ülünk és szelfizünk.
Fehér a fogunk.
Minden gyalázatunknak mi adunk nevet.

A kisebb végtelen

„Vékony, mint egy pókfonál” (Pilinszky)

„A pokolban is szelíd” (Szerb Antal)

A végén mindig elhajlik. A célegyenes
előtt, az utolsó kanyarban. Diffundál.
Ami a szembe ér, az már nem az, ami.
A fenéken, talán. Az az eszement tartás,
amíg bírja az ideg. Az idegen.

Neretva

Mondanék valami szépet, hogy ne fázz annyira.
Valamit, hogy fájó térdedig dideregj. De a világ
botlatókövei, a tépett virágok és ügyetlenségem okán
inkább hallgatok. Megint. Nagymama sem beszél már
többet, és nem bújtat folyton szépen-fodros
menyasszonyi ruhába. Te a szerelmet keresed,
én már csak a nagy metaforát. Csak, hogy ne kelljen
kimondanom. Csak, hogy mindig ugyanazt mondjam.

Dagad

Hogy egy lágerpriccsen támadnak a tetvek,
vagy itt és most nem tudsz aludni,
2020-ban, októberben, egyre megy.

A skizma dagad.

Trágyalé folyik belőlünk,
minden a magunk képére pirkad.

Tapickolunk és pózolunk.

A lélekdarálás ma elmarad.

Zónaolvadás

A hazugságok elérték
a kritikus tömeget.

Likvidátorok vagyunk.

Nem épül szarkofág.

Alapítók

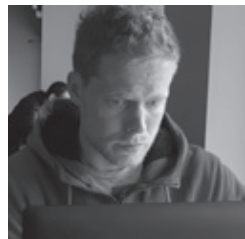
A tagsági könyv mindent hitelesít.

Minden kitüntetést, minden kivégzést.

Minden ember egy párt.

Minden tíz falunak egy altemploma.

Halmosi Sándor (1971, Szatmárnémeti) költő, műfordító, kiadóvezető, matematikus. 1989 és 2006 között Németországban élt. Eddig kilenc verses- és számos műfordításkötete jelent meg, verseit több mint tíz nyelvre fordították. Tagja a párizsi székhelyű Európai Tudományos, Művészeti és Irodalmi Akadémiának.

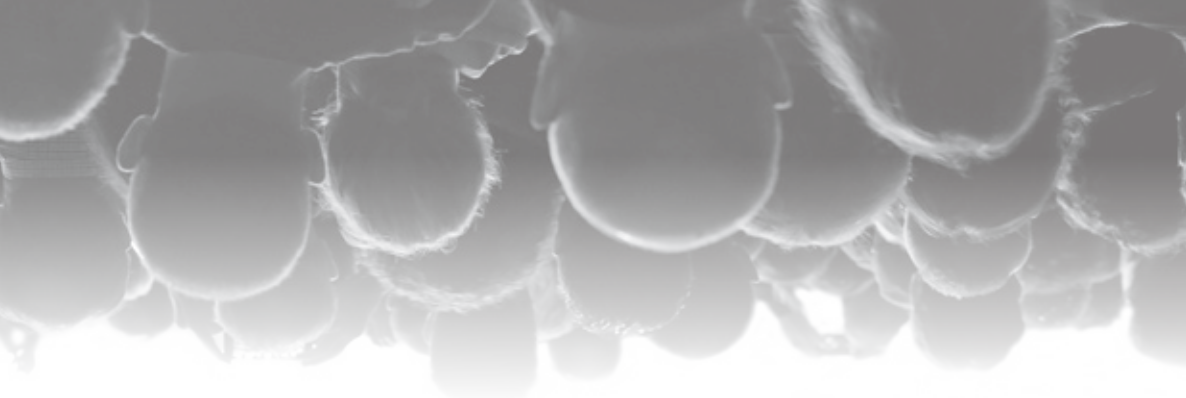


A CSEND, amire vágytál

„Mert otthon ülni jobb lett volna?” – kérdezte az egyik haverom, amikor megjegyeztem, hogy halál feleslegesen jöttünk ki a tüntetésre. Hogy miért tartottak tüntetést? Őszintén mondom, fingom nem volt már. Én csak annyit láttam, hogy mindenki nagyon szeretett volna valamit, de ötlete sincs, hogy mit, és ha mégis kapiskálta, hát elképzelése sem volt, hogyan kezdjen hozzá. Mintha mindenki másoktól várta volna, hogy nekikezdjen a megvalósításnak. Nem először voltunk tüntetésen, a vége mindig ugyanaz volt, mindenki tök csalódottan lézengett a Kossuth téren, amíg végképp meg nem unta a dolgot. „Nem tudom, haver, nem tudom” – motyogtam. Ha véletlenül is, de ott voltam, amikor 2006-ban könnygázzal oszlatták a tömeget. Na, akkor érezni lehetett a dühöt, nyilvánvaló volt, hogy az az este előbb-utóbb bekerül a tankönyvekbe, és persze megismertem azt is, milyen, amikor a könnygáz marja az ember szemét. Ott voltam akkor is, amikor a netadó ellen tüntettek az emberek, tízezrek vonultak az utcákon. Világos volt, miért vagyunk ott, mi ellen vagyunk ott, és hogy az egész nagyon nem frankó. Mármint a kormány terve. A tervek most se voltak frankók, legalábbis, amik hozzám eljutottak. Senki nem tudta megmondani, legjobban mi is kúrja föl az agyát, az azért elég béna volt. „Hát, hát minden” – mondta a haverom.

Nemcsak nálunk tüntettek egyébként, hanem a világon szinte mindenhol, tényleg úgy tűnt, mintha mindenki meg lenne bolondulva. Néztam a netet, tüntetések voltak Jordá-





niában a kormány megszorító intézkedései ellen, tüntetések voltak Grúziában, hogy a kormány hagyja békén a bíróságokat, tüntetések voltak Németországban egy mocskos szélsőjobb párt ellen. Tüntetések voltak Franciaországban, Örményországban, Szerbiában, Indiában és még legalább egy tucat helyen. Ezeket a magam részéről le is szartam amúgy. Ennem az zavart, hogy a kormány mindenbe beleugatott. Ők döntötték el, hol vehetünk cigit, hogy melyik kerületben meddig lehet bulizni. Bosszantott, hogy abban a kórházban, ahol apám meghalt, nem tudják lefesteni a falakat, mert nem kapnak pénzt, sőt, még vécépapírt se tudnak venni. Az öregnek nem volt szerencséje, bár pizok jó orvos műtötte, a felépüléséhez nélkülözhetetlen gyógyszereket már nem tudták beszerezni, nővérek alig voltak az osztályon, és az orvosnak se volt ereje, hogy állandóan vele foglalkozzon. Egyik este úgy feküdtem le, hogy tudtam, reggel sietnem kell, mert utoljára látom életben. A villamos viszont lerohadt, rohantam, de 10 perccel így is lekéstem a halálát.

Hogy mi várt volna otthon? Az új Doomot nemrég harmadszor is kijátszottam, a multiplayer rész meg rohadtul nem nyűgözött le, végeztem a God of Warral is, és hiába tudtam már akkor, hogy megválasztják az év játéknak, abban is biztos voltam, hogy soha többet nem fogom elővenni. Azt hiszem, egész nap csak feküdtem volna a kanapén, és a tévét kapcsolgattam volna. Ha elcsíptem volna a *Columbo* ismétlését, azzal már meg is oldódott volna a délutánom kábé négyig. Utána mondjuk egy kicsit szarul éreztem volna magam, de hát mégis, mit csinálhattam volna, ha egyszer semmiben nem láttam fantáziát. Azt hiszem, később beizzítottam volna a pornóoldalakat, kerestem volna egy király anyalánya jelenetet, és elcsilleltem volna egészen estig. Este aztán ájtott volna az egyik haverom, mondjuk a Robi, süttöttünk volna space cake-et, aztán nevettünk volna, aztán megnéztük volna az *Ötven első randit*, azon bezuhantunk volna, és belátjuk, hogy az életnek kell hogy legyen egy mélyebb értelme. Aztán csak hallgattunk volna egészen addig, amíg a Robi meg nem kér, hogy fordítsam már át a fejét kicsit a másik oldalra, mert teljesen lezsibbadt, és képtelen megmozdulni. Én persze készségesen segítetttem volna.

Enyhe fejfájással ébredtem másnap. Arra emlékeztem, hogy egy kicsit még tipródtunk a Kossuth téren, aztán beugrottunk az egyik közeli kocsmába. Ki volt száradva a szám, forgott még egy kicsit a szoba. Az ágy mellett tapogatóztam, hogy megnézzem, a mobilom azért megvan-e. Mindig oda szoktam tenni, tudnám, minek. Azt az örömet, amikor egy átpiált este után hozzáértem, soha nem fogom tudni elmagyarázni. Mondjuk azt, hogy eléggé megkönnyebbültem. Több mint egy tucat mobilt elhagytam, és gyűlöltem az állandó utánajárást. „Élsz, haver?” – írta a Robi. „Élek, öreg, miért ne élnék?” – írtam vissza. „Hát nem tudom. Arra emlékszel például, hogy a Tokaji borozóból visszamentünk a térre, és te elkezdted lerugdosni a facsemeték tartógerendáit?” „Ööö, hát erre pont nem.” „Akkor, gondolom, az sincs meg, hogy amikor odajöttek a készenlétisek, először le akartak fogni, te meg valamit halandzsáztál nekik, hogy megérted őket, szar úgy dolgozni, hogy soha nem látják a túlorapénzt, aztán a vége az lett, hogy együtt ugráltatok.” „Figyelj, hazudnék, ha azt mondanám, hogy megvan.” „Utána aztán teljesen kezelhetetlenné váltál, berohantál egy vadidegen udvarba, de kijönni már nem tudtál, és öt percig rángattad a rácsot, mire kivezettelek ott, ahol bementél.” Nem, semmi nem volt meg ebből. Na, mégsem volt teljesen hiábavaló az este.



„Hiszek Magyarországon – mondta a Gabi röhögve, – vagyont szereztem ebben az országban” – mondta megint, aztán beleszívott egy slukkot a cigibe. „A rohadt élet, milyen király kis füvecske ez” – jegyezte meg. „Mit mondtál, honnan szerezted?” – kérdezte a Robit. „Még nem mondtam, haver. A neten rendeltem. Amióta ezek a kurva albánok megjelentek a pékségeikkel, és átvették a piacot, nem lehet Budapesten rendes füvet szerezni, csak szintetikus szarokat meg olcsó dizájnerdrogot” – magyarázta. A Citadellánál álltunk néhányan, és a várost néztük. „És mit kell ahhoz csinálnod, hogy ilyen cuccot tudjál rendelni?” – kérdezte a Gabi. „Letöltesz egy Tor nevű programot, váltasz kriptovalutát, aztán felmész a dark webre, és azt választasz, amit csak szeretnél.” „Ennyi?” „Magyar kártyával nem könnyű kriptót venni, tízből kilenc oldal visszadobta a kártyámat, de találtam egyet, amit 15 százalékos tranzakciós díjért cserébe hajlandó volt elfogadni.” „És utána?” „Utána minden olyan, mintha az Ebay-re mennél fel. Vannak eladók, akik bizonyos európai országokban nem küldenek, de leginkább Olaszország, Görögország és Hollandia szokott tabu lenni.” A Gabi elmélyülten hallgatta, nézegette a cigit, aztán beleszívott egy mélyet, és adta tovább.

„Szóval, visszatérve, értitek, minek rinyál mindenki, hogy nincs melő. Magyarország csodálatos hely, a lehetőségek földje. Nézzétek meg a Dénest – bökött felém vigyorogva, – soha életében nem csinált semmit, de azt olyan kurva jól csinálta, hogy nem győzik előléptetni. Kinek is ültél be most a helyére?” – kérdezte. „Fogalmam sincs, de biztos értett hozzá, ha el kellett távolítani az állami gépezetből.” „És akkor most mit is csinálsz?” – kérdezte megint. „Elképzelésem sincs. Azt hiszem, a hungarikumokat meg Magyarországot népszerűsítjük, de tök fals számokkal dolgozunk, szarok az alapok, amikre építkezünk, azokból aztán rossz következtetéseket vonnak le, szóval tök mindegy, miket írunk, milyen kampányokat indítunk, szar lesz az egész. Egy merő hazugság.” „De megéri csinálni?” – kérdezte megint. „Még szép hogy megéri csinálni” – vágtam rá. „Hetente egyszer minden melóhelyen dührohamot kap az ember, akkor már nem jobb, ha a fennmaradó időben nem csinálsz semmit, és ki tudod heverni?” – hozzám ért végre a cigi, én is mélyeket szívtam bele, és igen, meg kellett állapítanom, hogy tényleg kurva jó fű került bele. „Ha legközelebb rendelsz, vegyél már nekem is 5 grammot, majd megadom” – mondtam a Robinak.

„Kitaláltam amúgy, baszki” – mondta megint a Gabi. „Tényleg a miniszterelnök a legnagyobb magyar. Próbálja sütögetni a pecsenyéjét, ügyeskedik ezerrel, aztán amikor fülön csípi, akkor először hadovál összevissza, másokra mutogat, mint egy kisiskolás, aztán felháborodik, és addig-addig hepciáskodik vöröslő fejjel, amíg inkább rá nem hagyják az egészet, mielőtt felrobbanna” – magyarázta. „Aztán meg van lepődve, ha nehezen engedik oda a többiek az asztalukhoz, mert azt is nehezen tudják elképzelni róla, hogy tud késsel-villával enni” – folytatta. „Meg aztán – kezdtem én, miután kifújtam a füstöt, és továbbadtam a cigit – ki akarna együtt lógni valakivel, aki olyan, mint egy időzített bomba. Soha nem tudhatod, mikor lépsz a bütykére, aztán hallgathatod a hisztijét.” „Nanana, neked, Déneském, ebben a beszélgetésben nem osztottak lapot, vagy ha mégis meg akarnál szólalni, hát védelmezned kéne a vezénylő tábornok urat, nem pedig fikáznod.” Ezen aztán mindenki nevetett. „Most mégis mit kéne csinálni? Szerintem elérte a kritikus tömeget az állampárt, kívülről megdönteni nem lehet, most türelmesnek kell lenni, és megvárni, hogy összedőljön a saját súlya alatt.” „Hát persze – mondta valaki –, mindent meg lehet ideologizálni.”

Egy kicsit mindannyian hallgattunk. Elkezdett beütni a fű. Néhány perc alatt a teljes tisztaságból és józanságból elvitt oda, hogy szagatni kezdett a kép. Mintha laggolt volna az élet. Erre általában csak a legerősebb füvecskék voltak képesek. „Geci – szólalt meg valaki –, kurvára megszomjaztam, nem veszünk egy sört a lenti éjjel-nappaliban?” A Gelért téren, a turistacsapda szegedi étterem mellett volt egy kisbolt, ahol mindig tárt karokkal vártak minket. Oda jártak az étterem muzikus cigányai is, hogy igyanak valamit, és



hogy elszívjanak egy cigit. „Menjünk, baszki, jó ötlet” – válaszolt valaki, úgyhogy csigalassúsággal elindultunk lefelé a térre. „Most láttam egy sorozatot a Netflixen – szólalt meg ismét lefele –, amiben arról beszéltek, hogy 200-250 millió éve, a Nagy Kihalás során az élet 95 százaléka elpusztult a Földön.” Talán a Dani nevű srác beszélhetett. „Szóval, ami addig volt, fejlődés, evolúció, élet meg minden, lenullázódott – folytatta –, és az emlősök aztán egy vakond-szurikáta keverékből fejlődtek ki.” Kicsit hallgatott. „Na most értitek, mi van. Megvolt az Özönvíz, adott Noé, akit Isten a saját képére teremtett, ez a vakond-szurikáta keverék. Mi van, ha végig rosszul tudtunk mindent, és nem egy ősz, szakállas faszi van oda-fönt, hanem egy ilyen vakond-szurikáta keverék?” Betépvé annyira megcsavart ez a gondolat, hogy utána hetekig Istent kerestem mindenben.

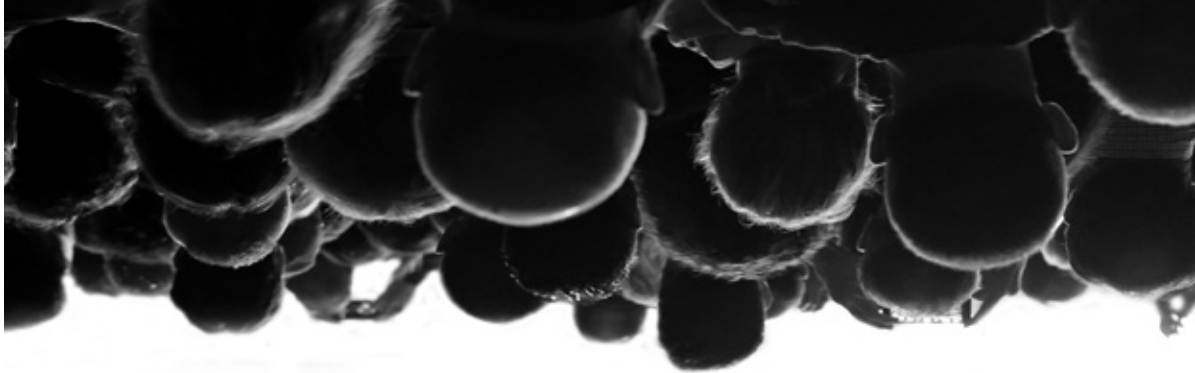


„Érted, másnak apróságnak tűnhet, de engem ez eléggé megvitt, úgy kalapált a szívem, hogy majdnem kiugrott a helyéről. Négy éve nem ittam tehéntejet egészségügyi és etikai okokból, és nagyon rosszul lettem, amikor megtudtam, mi történt. Mind mentálisan, érted, mind fizikailag. Olyan édes volt, hogy nem lehetett megmondani, milyen tejet tettek a kávémba. Akár lehetett volna cukorszirup is, ezért nem törődtem vele. Pedig direkt kihangsúlyoztam, érted, hogy nem tehéntejjel kérem a kávémat. Tudom, hogy mindenki hibázik, de baszki, mégis. Figyeljünk oda a másikra, és vegyük komolyan, ha kér valamit. Ez olyan bonyolult?” – legalább egy órája hallgattam már Lilit. Kezdett az idegeimre menni. Lili egy nagyon cuki modell és influenszer volt, tökre rá voltam állva egészen idáig. Amióta beültünk dumálni, csak ő beszélt, nem kérdezett, csak mondta, mondta, hogy majdnem az egész élete tönkrement, amikor legutóbb a Mikszáth téren véletlenül tehéntejjel kapta a kávéját. „Nagyon kész voltam. Azért a növényi tejnek még itt, Magyarországon se kéne akkora dolognak lennie, nem? Vagy most én vagyok hülye?” – kérdezte, de meg se várta a választ, mondta tovább. Azért ez elég lankasztó. Nem volt hülyeség, hogy a fülemben hagytam az egyik fülhallgatómat.

Egyik pillanatban kicsi pityegést hallottam, megakadt a zene egy másodpercre, láttam, hogy üzenetem jött. „Kancás vagyok, rád akarok ülni” – az ilyesmire nem lehetett nemet mondani. Micsoda véletlen, gondoltam közben. A Kriszti volt az első lány az életemben, aki olyan zenét tudott ajánlani, ami rohadtul tetszett is. Moziban voltunk, valami sci-fit néztünk, éppen a világúrt mutatták, amikor egyszer csak megbökött oldalról, hogy ő ezt a dalt hallotta élőben is. A filmben nem tűnt akkora dobásnak, de amikor később kikerestem Spotify-on Nils Frahm *Says* című dalát, azonnal berántott. Az a típusú zene volt, amivel engem amúgy is nagyon könnyen meg lehetett fogni, lassan építkező, repetitív, minimalista prűntyögés, ami a végére annyira felerősödik, hogy kedvem lenne medvével verekedni, cápával versenyt úszni vagy hegyeket megmozgatni. Akkor is éppen azt hallgattam, amikor Lili locsogása közben megjött Kriszti üzenete. Amikor megismerkedtünk, azonnal tudtam, hogy én ezt a lányt akarom. „Te, Dénes?” – szólt rám Lili. „Mi, mi van?” „Figyelsz te rám egyáltalán?” „Hogyne figyelnék.” „Jó, csak azért, mert most jön csak a csattanó.” „Eskü, gecire érdekel, de most jött az üzenet, hogy egy haverom túlادagolta magát, és hát, tudod” – mondtam neki, és mielőtt befejeztem volna a mondatot, már az utcán voltam. Ahogy tudtam, siettem Krisztihez.

Ahogy a szexnek vége volt, szinte minden elcsendesedett. Szinte minden. Mindig olyan volt, mintha lovaskocsi körözött volna a háza előtt, hogy rohadt volna meg, és annak a kopogását hallottam volna. Nem értettem. Kurvára nem értettem. Amikor az óra kattogásáról, a hűtő berregéséről és a falban lévő csövek morajlásáról már sikerült megfeledkeznem, akkor is olyan volt, mintha kibaszott lovak kopogtak volna a ház előtt. Mondjuk mindig,





minden ház előtt. Cirógattam a testét, ő pedig halkán szuszogott. Simán transzba tudtunk esni anélkül, hogy szétszívtuk volna az agyunkat. Ahogy ott feküdtem mellette, behúzott a sötétség. A sötétségben eleinte kék, zöld és vörös négyzetek villództak, aztán valahogy kezdtek formát ölteni. Elsuhanó villanyoszlopok kontúrait láttam, mintha vonatból bámulnék ki, aztán intett egy kalauz. Az arcát sehogy sem tudtam megjegyezni. A következő pillanatban már tengeralattjárón voltunk, és süllyedtünk a sötétségbe. Aztán egyre élénkebb, elevenebb képek villantak fel. Először egy divatbemutató kifutóját láttam, minden vakuvillanás elvakított, utána atomerőműben bolyongtunk. Aztán megint Philadelphiában voltam, és néztem vissza a felhőkarcolókra, végül ahhoz a börtönhöz értem, ahol a 12 majmot forgatták. Egy pillanatra úgy tűnt, béke van.

A Kriszti már aludt, amikor én még azon töprengtem, vajon lehet-e ennél közelebb kerülni a békéhez. Mindig imádtam, amikor a *Taxidermiában* arról beszélnek, hogy nem a pina forog a világ körül, hanem igenis a világ forog a pina körül. A színész nagyon elkapta a mondatot. Amikor először dugtam, nem értettem, mire a felhajtás, tényleg ezért képesek emberek ölni egymást, ezért robbannak ki háborúk, ez mozgatja a kurva világmindenséget? Aztán hol jobb, hol rosszabb. Amióta viszont a Krisztivel dugtunk, új értelmet nyert minden. Pedig nem csinált semmit másképp, mint a többiek. Csak éppen akkor sóhajtott fel, amikor a legjobban esett meghallani, akkor túrt bele a hajamba, amikor én is arra vágytam, hogy valaki beletúrjon a hajamba, és amikor azt mondta, hogy bármelyik pillanatban elmehet, én már szétrobbantam belül. Ha nem lett volna az a kurva lódobogás vagy kattogás vagy mi a faszom, mellette megtaláltam volna a végtelen békét, valamiféle istent, a rejteket. „Hát te még nem alszol?” – fordult felém, és megdörzsölte az orrát. „De, mindjárt alszom én is” – mondtam neki, de már ő nem figyelt. Félálomban megsimította az arcomat, és szendergett tovább, én pedig bámultam bele továbbra is a sötétségbe. Dénes, a kurva anyád, mindenkinek jobb, ha nem töröd ilyen giccses hülyeségeken a fejed.



„Megint kikapott a válogatott” – hümmögött magában Zsolt az irodában. „Sima vereség, a második féldőben még csak kapura lövésünk sem volt” – mondogatta tovább. Azt sem tudtam, hogy előző este meccs volt. „Minek ezeknek az a rengeteg stadion” – mérgelődött magában. Néhányan kicsit feszengeni kezdtek. Az egyik kollégánk fel is állt. Mielőtt megindult volna, félig magának, félig nekünk bejelentette, hogy akkor ő most elszív egy szál cigit. Senki nem válaszolt. Néhány másodpercig csend volt, aztán megint Zsolt szólalt meg. „Tessék, baszd meg, a kormánypártok megint leszavazták az ügynöklisták nyilvánosságra hozatalát is. Hanyadik alkalom volt már ez? A tizennyolcadik, a huszadik? A Balaton mellett meg folytatják a nádas irtását, miközben, hogy, hogy nem, a miniszterelnök haverja megint bevásárolt pár milliárdért a környéken.” A héten éppen azon dolgoztunk, hogyan tegyük befogadhatóbbá, hogy az állam több száz milliárdot, nem milliót, milliárdot készül elkölteni a Balatonnál. Kicsi odafigyeléssel ki lehetett találni, hova és kinek ment a lóvé. Mire egyébként Zsolt végzett a hírekkel, ketten maradtunk bent, az egész iroda kiürült. Mindenkire most tört rá a légszomj. Zsolt se lehetett sokkal idősebb, mint én, de hát nem sokat beszélgettünk.

„Te, Zsolt, figyelj már, téged nem zavar, ami itt megy?” – kérdeztem tőle, miután néhány perce hallgatott már. „Mire gondolsz?” „Nem tudom, ez az egész. Hogy még azt a szék is kilopják alólunk a miniszterelnök haverjai, amin éppen ülünk. Mi meg, baszki, mi

meg azon dolgozunk, hogy mindezt úgy kommunikáljuk, mintha minden azért történne, hogy az embereknek, a népnek, a keményen dolgozó kisembereknek jobb legyen.” Zsolt egy pillanatig csak nézett, aztán bizalmasan közelebb hajolt hozzám a billentyűzete fölött. „Ja hogy az? Csak nem megint magamban beszéltem?” Bólintottam neki. „Mit tehetnének ellene?” – kérdezte aztán. „Hát én” – mondtam volna, hogy nem tudom, de Zsolt közbevágott. „Ez most egy olyan beszélgetés?” Most meglepett. „Milyen beszélgetés?” – kérdeztem egész kíváncsian. „Olyan szervezős beszélgetés?” – kérdezte, és mintha hirtelen megcsillant volna valami a tekintetében. „Hát, tudod, olyan szervezős. Nem egyszer láttalak véresen beszélni az irodába.” Még mindig nem teljesen értettem. „Tudod, a klubba, aminek az első szabálya, hogy senkinek ne beszélj róla.” „Mi? Nem, dehogyis, haver, ez a valóság. Itt nincsenek klubok.” „Ó, hát akkor mindegy” – mondta, és csalódottan hátradőlt.

„Na – noszogattam tovább, – nem akarnál egy olyan helyen élni, ahol nem néznek folyton hülyének, ahol nem próbálják állandóan hajlítgatni a valóságot, ahol nem lépnek a nevedben minden átkozott nap háborúba valami homályos háttérhatalom ellen? Egy olyan helyen, ahol nem kéne szarul érezned magad, mert el mered mondani, hogy szarul játszott az úgynevezett nemzeti csapat? Ahol nem kell félned, ha elmondod a véleményed?” „Á, az előbb csak teszteltél?” „Mi? Ja, nem, nem. Csak kérdezem.” „Ó, én csak elücsörgök itt, megcsinálom, amit rám bízta, felveszem a fizetésem, és elmegyek haza. Nemrég született meg a gyerekünk, nekem tökéletesen megfelel itt.” „Mi? Várj, várj, nyugi, azért nem készül rólad jelentés sem” – mondtam neki, de nem voltam benne biztos, hogy sikerült meggyőzőnöm. „Nem értelek – mondta aztán –, abból a székéből neked se kéne ilyen kérdéseket feltenned, ha tesztelsz, ha nem.” Egy kicsit elgondolkodott. „Nekem minden okés így, semmi felelősségem, nincs miért aggódnom. Kibekkelek mindent” – tette hozzá. „Szerintem most ez a legjobb, amit tehetsz, vársz és kibekkelsz.” Sóhajtottam egyet, és visszadőltem én is a székemben. Lassan szivárogtak vissza az emberek a szobánkba. Először bedugták a fejüket, hogy tiszta-e a levegő. Gyáva irodapatkányok.

Később lent cigizgettem az udvaron. Azon gondolkodtam, amit a Zsolt mondott. Felhívtam a Gabit. „Tudtad, hogy tegnap meccs volt?” – kérdeztem tőle. „Nem én, fingom sem volt.” „Nem is olvastál híreket?” „Haver, mi van veled, most keltem fel.” „Ja, semmi, csak kérdeztem. Emlékszel, hogy kivoltam a múltkori balhé után?” „Ja, igen, emlékszem, persze, hogyne emlékeznék.” „Na, most mégis benne vagyok, menjünk és csináljuk” – mondtam. „Tudtam én, ez a beszéd. Mindenki más megbaszódhat. Olyanok leszünk, mint Robin Hood meg, hm, Robin? Nem, az nem adja ki. Mint Robin Hood meg a Kicsi John. Csak a gazdag hülyéktől veszünk el, aztán elbulizzuk az egészséget. Ráadásul pont annyira buzis is, amennyire kell. Vagy mint a Sobri Jóska vagy a Rózsa Sándor. Vagy mint a Tini Nindza Teknőcök. Vagy tudom már, olyanok leszünk, mint a Viszki. Kár, hogy nem lehet minden helyszínen otthagyni egy fél ekit. Mennyire király lenne már, nem?” Nehezen hittem el, hogy csak most ébredt fel, úgy fosta a szót. A lelkesedése mindenesetre rám is átragadt. „Nem tehetünk mást. Jó buli lesz.” Várt egy kicsit. „Este mit csinálsz?” „Nincs tervem.” „Ez az, erről van szó.” ■ ■ ■

■ **Aradi Péter** (Budapest, 1985) szerkesztő, újságíró, hobbifutó. Ez a szöveg a kiadás előtt álló regényének egy részlete.





A forrás

Lebegni egy következő élet ígéretével
a gyerek feje fölött, akit egy elcsatangolt pitbull
a játszótéri mászókától a falig üldözött.

Egy percre nyikkanni sem mer, egymás szemébe
meredve feszengenek, de a kislány a morgásra
megremeg, és kalimpálni kezd, mire a fogak
húsába mélyednek, aztán reszelik, amit csak lehet.

Egy kivilágított ablakon cserebogarak csattognak.
A kutya a tízemeletes tövében észrevétlen ha-
rapja át a gyerek porhanyós torkát. Már hozza is
az új ruhát valaki, lenyúzott bőrnek tűnik,

napon szárított elevenség, majdani körvonal.

Mint állatban a vonyítást előkészítő moraj,
vagy pornóra csábító szelíd tökély egy szűz mellein,
kikívánczik a fénybe ez a megborító erő.

Égethetik utánad az elszáradt gallyakat,
taposhatják az összes megtermett bogarat,
imádkozhatnak forogva, énekelve, dörgő
mellel, dörgölözve, könnyező ikonok,

mumifikált kézfejek, kifosztott szövegek,
megszentelt romok vagy testesült istenek előtt,
csapkodhatják fejüket a vérző falnak ájulásig,
és dörzsölhetik, rázhatják, feszíthetik az izmokat,

az életben nem látni ilyen ragyogást.

A telepen te vagy az egyetlen múlt idejű ige,
akinek a gyilkosa boldogan tovább csaholhat,
és elfelejt, mint reggeli müzlit egy mostoha.

Ha apád tudná, büszke lenne rád, és megkönnyebbülne:
a kártérítésből végre egyenesbe jöhet a család.

Nyilatkozat az irodalom szánni való állapotáról

Alulírott, Sonja Raaf, ezennel kijelentem,
hogy nem kívánok belépni a játszmába,
én nem kívánom már, amit te kívánsz,
és nem várok többé arra, amire te vársz.
Engem nem fogsz lefegyverezni a kényszerrel,
Felfordul tőled a gyomrom, képmutató,
amikor nyájasan költőnek hazudod magad,
vagy kivárod, hogy más mondja ki a szót,
és ekkor lesütöd szemed, mintha zavarba
jöttél volna, pedig csak baszni akarsz.

Minden este a többivel együtt vered
a nyálad az asztalnál, próbálsz kitergetni
legerősebb lapjaid, hogy ki volt már meg,
és ha még nem, hát mikor, majd pisilni indulsz,
hogy bevedd a gyógyszered. A fürdőben
a repedt tükör megtelik fehér foltokkal,
mert épp nem tudsz másra rámászni most.

Te elmennél a falig, de nem a versben,
ahhoz nincs benned elég szenvedély.
Betépve bámulod a többiek homlokát,
hogy záródik össze a fekete semmiség.
Nézed, ahogy lassan halványul minden,
nézed, de nem érted, mi dolgod a dolgokkal.

A vers olvasója itt hirtelen a farkad után nyúl,
de lekonyulsz rögtön. Csak az író táborok
félhomályában élvezed. Letéped a fa tövéből
a legszebb virágot, beledörzsölöd magad,
vagy egyszerűen rászarsz, hogy aki arra jár,
már ne vehesse észre a szépet.

Az igazság innentől kezdve érdektelen,
nincs dolgod vele, hisz a nézőpont minden.
A lényeg annyi, hogy te legyél hangosabb.
Nagy dörgölőzésekkel zsebelsz be díjakat,
szivecskézve, trallalázva rajongod körül
a legértelmetlenebb szerkesztői posztokat,
majd másokhoz csapódva taposol bele abba,
aki épp valamelyik halom aljára került.



Mindez nagyon is emberi, viszont
amíg átkozod a szóra sem méltó politikát,
a költészetről végleg megfeledkezel,
és ez az egy megbocsáthatatlan.



Alulírott, Sonja Raaf, ezennel kijelentem,
hogy megtagadom azt az irodalmat,
amit ti neveztetek el, a szövetségeket
és a kiadókat, amelyek benneteket védenek,
a cenzúrázott kritikákat és tanulmányokat,
amiket magatokról íratatok egymás lapjaiba,
és a díjakat, amelyeket ti osztogattok
más fehér férfiaknak, nem ismerem el.

Én ugyan nem olvasok fel nektek,
és nem mutatom meg többé a testet,
nem hagyom, hogy rajtam élvezkedjete.
Inkább lemondok minden kiváltságról,
amivel együtt jár ez a gépezet,
hogy a csodát felszínre segítve
valami olyanban részesülhessetek,
amiről már nincs fogalmatok,
hogy újra szülessen végre egy vers,
amelyben munkál az értelem.

■ **Sonja Raaf** (1987) versei eddig az Irodalmi Szemlében
és a Dunszton jelentek meg.



GYENGÉDség

A legnagyobb vihar volt Lošonc történetében. Nagyobb, mint az 1905-ik évi emlékezetes hófúvás, amely elhófúvott egy korpulens apácát egész a messzi északra. Mikor aztán részeg vadászok egy Zakopane-közi erdőben megpillantották a faágon csüngő skapulálás fehérchselédet, isteni jeladást láttak benne. A nővért agyonütötték, bebalzsamozták és beállították a kukoricásba, elrettentő példaként a világ áncikrisztusai számára.

Bizony, ez volt a legnagyobb vihar Lošonc történetében. A napok óta tartó hőség, az elektromossággal teli levegő és az egyre erősödő szél együttesen hozta létre alkonyattájt a nagy művet. Az ég előbb elfeketedett, majd elbarnult, aztán ellilult. Az esőcseppek ablakpárkányokon és tetőcserepeken kopogó dallama megbízhatatlan időjósok rekviemjeként szállt a város felett. Vitte a szél a csatornafedeleket, a kóbor macskákat és az istállók tetejét. Akinek-aminek lába meg esze volt, menekülőre fogta, és téglafalak között keresett menedéket. Néhány pechvogelt, akinek nem volt lába vagy esze, esetleg egyik sem, átperelt a természet az öröklétbe villám, vadméhraj fullánkjaival vetekedő esőcseppek vagy csecsemőfej nagyságú jéglabdák által. Ezen az estén a halál angyala tekintélyes mennyiségű, tizenhét darab strigulát véseltett motoros kézikaszája nyelére. Nem sok hiányzott hozzá, hogy két lélekkel több kerüljön a gyűjteményébe. Kápia meg én.

Egy hónappal apja temetése után sikerült csak az én legjobb barátomat a világon újra kirángatnom otthonról. Éreztem, hogy valami nincs rendben. És jól éreztem. Látszólag változatlan maradt minden, a haja loncsos-zsíros, lerágott körme maradványai mögött gyászszegély és fikadarabkák, járása nyegle, hátrabillentett fejjel fixírozza az ég ágyékát. De a szeme, amelyben hajdan a sátán örökmécsese pislákol, a szeme mintha már nem az övé lett volna. Feketéje fakó és hallgatag, pillája körül a bőr megsötétedett, tekintete üres, mint a bordélyház fizetésnap előtt.

Hű elvtárshoz méltón természetesen nem adtam hangot aggodalmamnak, hanem egyszerűen csak elindultam vele a kedvenc helyünkre. Útközben találkoztunk a Bielik-bandával. Karči és Lajči, a tagbaszakadt, lángfejű ikrek félrerángattak, és úgy meregették rám a szemüket, mint két bedurrant tökű basset. Bielik közben közelebb lépett Kápiához, és súgott neki valamit. Aztán intett a gorilláinak, és eltűntek mindhárman a sarok mögött. Mindent megpróbáltam, hogy megtudjam, mit mondott Bielik, de Kápia bevehetetlen volt, mint a gácsi várkastély.

A régi vasútállomás, ahonnan annak idején a búza indult a Gözmalomból szerte az országba, lepusztult emlék maradt csupán: elrozsdált mozdonyok, pókhálómintás peronok meg a férfívécében kihajtott almafa. Ez volt azelőtt a mi helyünk, itt játszottunk, itt szőttük kalandos terveinket. Amit az idő nem győzött bevégezni, megtette Kilimandžáró, mi-

kor az állomásépületet kinevezte több nyári lakja közül az egyiknek. Vasárnaponként felolvasóesteket tartott a bádogtetőn egy saját változatú Őszövetségéből.

Bevittem Kápiát az embermagasságúra nőtt gazba vesző sínek közé, és elővettem a hátizsákomból egy kis kék dobozt. A kezébe adtam, és vártam, mit szól hozzá. Meg akarta rázni, de jeleztem, hogy ez nem jó ötlet. Ha a régi Kápia nézett volna bele, gyermekien boldog mosolya mögött a legbizarrabb gondolatok ötlöttek volna fel a védtelen rágcsláló elpusztítására vonatkozóan. De az új, a gyászoló Kápia el sem mosolyodott, és ha felöltött benne egyáltalán valami gondolat, annak egész biztosan nem volt semmi köze a dobozban kuporgó tengerimalachoz. A legjobb barátom úgy nézett rám, mintha elittam volna előle a reggeli kakajót, én meg rögtön tudtam, hogy mégis inkább a csincsillát kellett volna megvennem.

– Megfojthatod – mondtam szégyenkezve –, kiszúrhatod a szemét, megsütheted nyílt tűzön, és nézheted, hogyan grimaszol közben, vagy felvágthatod a hasát, és tanulmányozhatod a belsősegeit, mint egy távoli galaxisból érkezett kutató. A tiéd!

Kápia nem szólt egy szót sem, csak tenyerébe vette az állatkát, és mélyen a szemébe nézett. Egyre gyorsabban szedte a levegőt, ujjait lassan a buta rágcsláló bundájába mélyesztette, az meg füttyült és összevissza vicsorgott a kis hülye fogával abban bízva, hogy megszánja a sors. Nézttem, és vártam, hogy mi fog történni. Valahol az epém és a reggelim között megérezttem, hogy nincs már messze a jó öreg Kápia. Észre sem vettem közben, hogy a város felett elsötétült és meghajlott az ég, mint egy balerina háta.

Kápia visszatette a malacot a dobozba, majd egyetlen szó nélkül elindult a sűrű erdőt szegélyező síneken. Tudtam, hogy nem lenne okos dolog követni, mi több, nem lenne tanácsos, de mit tehet az ember, ha megtalálja végre a nagy kerek világban a legeslegjobb barátját?

Megálltunk az erdőszélen. Kápia leguggolt, letette a malacot a nedves fűbe. A megzavarodott rágcsláló egy darabig csak pislogott jobbra-balra, meghányta-vetette miniatűr agyában a prókat és kontrákat, kielemezte a sötét erdő mélyén rejlő veszedelmeket, és ha az evolúció nem bánt volna el vele ilyen csúful, arra a módszeres kételyre hagyatkozott volna, amely megsúgja neki, hogy ötvenhárom perc múlva iszonyatos, ám viszonylag röhejes halált fog halni. De a malac csak megrázta nyamvadt testét, kipotyogtatva belőle pár meleg bogyót, és eltűnt a fák között.

Kápia megfordult, a szemembe nézett. Álltunk a borult mennybolt alatt, amelyből nem-sokára lecsap Lošonc történetének legnagyobb vihara, és mindketten tudtuk, hogy a régi Kápiának annyi.

És akkor megnyílt az ég. Óriás esőcseppek potyogtak, aztán jött a jég, a villámok meg az összes szarság, amittől egy nyári zápor végítéletté válik. Azonnal tudtuk, hogy a hazavezető utat, kezdve a villanyoszlopokkal telehintett réttel, a sínekkel, az utcákkal, a csatornák vasfedeleivel, az utcai lámpákkal, a villámhárítókkal és az antennákkal együtt elnyelte a víz. A nyakunkban színes madzagon csüngő lakáskulcsaink hiábavalón csüngtek ott. Szerencsére a múltban már – titkos testvériségünk egyedüli tagjaiként – felkészültünk a hasonló helyzetekre, így gyors és egyhangú volt a döntés. A földalatti fateteji bunker.

Felkapaszkodtunk a terebélyes tölgy törzsébe ütött rozsdás szögeken, és bevágódtunk a menedékünkbe. Kétszer két méter, nyikorgó padló, trehányul összeüttött deszkafal. A hétméteres magasságban megbúvó rejteket, amely elhelyezkedésénél fogva ideális kilátó is volt, előző nyáron építettük a fogyatékkal élő gyermekek lošonci intézete ápoltságainak segítségével. A munkadíjuk nagyjából egy szem Pez cukorka volt per nap per fő. Hazudnék, ha azt állítanám, hogy Kápia mindig kifizette a teljes bérüket. Ha reklamáltak, seggberúgta őket, rám kacsintott, és kijelentette, hogy mostantól fogva mi egy modern, nyitott társadalom vagyunk. Az építőanyagot, amit Čomóčkától loptunk, eredetileg latrinának szánta a szomszéd. Azóta is a városi kútba végzi a nagydolgot.

Pokrócba bugyoláltuk magunkat, és a padlón kuporogva, a kis ablakon át néztük a várost pusztító vihart. A rejtekhely fala tele volt firkálva titkos jelekkel, hieroglifákkal, arcokkal, átlatokkal és olyan női mellekkel, amelyek primitívizmusát még a Homo erectus is körberöhögte volna. Ez volt az otthonunk. Ide rejtőztünk a világ, a hülyék meg a honismeretdogák elől. Számkivetettek menedéke, bűnös lelkek purgatóriuma. Egy faládában ivóvíz, lejárt babkonzervek, spiritusz, esőkabátok, távcső, légpuska, képregények, anyánk-apánk fényképe, töltőtoll, szagos papír a végrendeletünkhöz és százhuszonhárom korona, amelyből

Kápia titkos portyái után mindössze négy fillér maradt. Kitörhetett a harmadik világháború. Mi készen álltunk.

Ostromolta az eső a tetőt, becsorgott a deszkák résein, sötét foltokat rajzolt a padlóra. Meghajlította a szél a fákat, a városban a közlekedési táblákat meg az oszlopokat is, egy kis faházat pedig roskatag lakókocsivá degradált. A villám úgy hasította ketté az eget, mint szamurájkard a gésafátylat, és egy-két-há-négy, ordítva becsapódott. Elképzeltem az iszonyatos verést, amit otthon kapok majd. A megáradt utcát meredten bámuló szüleimet, amint elképzelik, milyen lesz most, hogy én már nem vagyok. Apám irodát alakít ki a szobámban, anyám felszabdálja a pólóimat vécépucoló rongynak, a bátyám meg lenyúlja a lemezeimet. A temetés rövid lesz, a tor szlovákosan szerény. Néhány év múlva, mikor megfakulnak az emlékek és megkopik a bánat, úgy döntenek majd, hogy kell még egy fiú, egy szebb, kedvesebb, felelősségteljesebb, mint én voltam. A csip-csup hibákat, amelyeket a bátyám meg az én nevelésem során elkövettek, nem ismétlik meg, így tökéletes gyermeket hoznak létre. Egy Übersohnt. Ludvik lesz a neve, és nyolcéves korára kifejleszt egy olyan interplanetáris esernyőt, amelynek köszönhetően soha többé nem hal meg senki egyetlen viharban sem.

Kápiára pillantottam. Nyilvánvaló volt, hogy neki nincsenek hasonló aggályai. Némán bámulta a szakadó esőt és a Lošoncot körbekerítő dagadt felhőket. Kivettem a ládából a szeszt meg a vizet, és igazi, férfihoz méltó pálinkát kevertem. Átnyújtottam a nektárt Kápiának, aki szemrebbenés nélkül kortyolt belőle egy embereset. Össze se rázkódott tőle. Én bezzeg igen, és nem sok hiányzott hozzá, hogy hányingerem támadjon, kidugjam a fejem az ablakon, és a nyakamban lógó lakáskulcsot megcélzó villám áthaladjon a testemen, és félig sült PipiGrill terméké alakítsa. Szerencsére mégsem a pálinka győzött, kikotortam hát a padból egy halom képregényt Rozmár kapitány hihetetlen kalandjaival.

Rozmár kapitány, eredeti nevén Dušan Muk egy jelentéktelen harmincas pasas, aki az ugyanolyan jelentéktelen Iglón él, és akinek sablonos életét a szociális osztályon végzett munkája, a vietnami kifőzdében fogyasztott ebédje, kopasz felesége és három ocsmány gyereke képezte. De minden megváltozott abban a pillanatban, amikor egy családi nyaralás alkalmával eltévedt a Beszkidek barátságatlan erdeiben. Miután egy medvecsapda kis híján levágta a lábát, elájult, és mikor felébredt, egy ágyhoz kötözve találta magát Oliver Kokoška, az örült biológus földalatti laboratóriumában. A nyúlászjú, valóságot torzíva érzékelő, rendszertelen emésztéssel megvert tudós élve varrta be a sötét hivatalnokot egy döglött rozmár testébe, és ezzel egy félelmetes monstrumot hívott életre. Azóta legendák keringenek a Beszkidekben Rozmár kapitányról, aki az erdők mélyén kószálva felzabálja az eltévedt turistákat, udvarol az elkóborolt turistánőknek, és a Jankó vitézt szavalja a helyi mormotadalkörben.

A képregények közül egyszer csak kihullott egy gyűrött képesújság. Lapjai kifakultak, tépettek, itt-ott összetapadtak valami gezemecétől. Meglepődve pillantottam Kápiára, akit annyira lekötött a sajtótermék, hogy több másodpercig is rajta ragadt a tekintete. Mindketten tudtuk, honnan van, de fogalmunk sem volt, hogy keveredhetett ide. Hogy kerül Kápia apjának egy régi német pornóújságja a földalatti fateteji bunker képregényei közé?

Néma ámulattal bámultuk a megfakult lapokat, amelyeken pucér hölgyek voltak tartóshullámmal a fejükön és a lábuk között. Hableányok anyajegyeként meredező mellbimbók, nedves ajkak, bronzbarna vádlik, kifehérített fogsorok, kiskutyaháj, barna mohával benőtt hónaljok. A szemükben szenvedély, vágy, alázat vagy delej. A nagyon furcsa tornáspózokba csavarodott néniknek nevük is volt. Astrid egy Köln melletti virágzó réten hevert. Sabina ketrecben raboskodott egy kitömött gepárd társaságában. Ines egy füstös motoroslebuji férfitécéjében trónolt. Marlene egy kristálycsillárról csüngött alá. Heidi egy gyerekmedencében pancsolt. Ulla haldokló katonákat vigasztalt egy tábori kórházban. Lotte sokat próbált Wartburgok eldugult kipufogóit tisztította.

A hölgyek feje fölött rózsaszín buborékokban olyan szavak lebegtek, mint Schatzi, Arschloch, Rufe An, Hauptmann meg Meister Lampe!

Abban a pillanatban megéreztem az ismerős remegést a köldököm alatt. A fejembe mint ha forró pára szállt volna, a világ elveszítette stabil körvonalait, aztán szétfolyt. Nyelvem kiszáradt, gyomrom összezsugorodott, és a combjaim közt heverő bábból kifelé tülekedett a pillangó. Arcom kipirult, ujjaim elnehezültek, agyamban olvadni kezdett a huzalozás, sze-

mem előtt pedig a meztelen német hölgyek vibráltak, piros ajkak és egy mellekkel sűrűn benőtt mezőn termő tiritarka gombák. Beszippantott egy hosszú, vörös alagút, amelynek fala lüktetett, mint magzatszív az anyaméhben. Az alagútból egy vastag fehér hártát átörve óriás befőttesüvegbe loccsantam, a vízben egy csomó Wartburg, sárgabarack és sellő lebegett. Dörgölték hozzám a derekukat meg a kopolyájukat, vihorásztak, a hajuk pedig olyan hosszú volt, hogy belegabalyodtam, és beféltam a vízbe. Néhai testemet a gépolajtól maszatos vörös Lotte húzta ki a partra, simogatta az arcomat, és közben egyre suttogta, hogy *Schatzi, Schatzi, Schatzi*, aztán felrobbant a feje, és körös-körül koponyadarabkák repkedtek meg egynyári virágok, el is árasztották Lošonc utcáit. Ott voltak a szüleim is, új fiuk, Ludvik kezét fogva, integettek felém, és kiabáltak, hogy *minden rendben lesz, fiacskám, holnap férfiként ébredsz!* A főtéren szőrös hőlégballon landolt, Alica szállt ki belőle. Ruhátlan testét denevérek serege borította, és abban a pillanatban, hogy nedves keze forrpontjához közelítő homlokához ért, engedtek a nyomásnak a csatornafedelek, és sugárban tört alóluk az ég felé a fehér puding. Aztán csend, a felhők szétfoszlottak, a tiszta égbolton megjelent egy nagy báger istenkéz, és adott egy zsepit.

Bevégeztetett, Peter. Lélegezz csak, lélegezz...

Kinyitottam a szemem. Lüktető testem minden köbcentimétere mennyei békességgel volt kipárnázva. Halántékomon verejtékpatakok csordogáltak, görcsbe merevedett lábujjaim elernyedtek, a fülemben pedig még szóltak a vízbe fúlt kalózok gyűrűit partra kimosó hullámok dalának utolsó akkordjai. Ráébredtem, hogy jobb kezemmel szorosan markolom erősen fonnyadó bögyörömet, és hogy a nadrágomon ágyéktájt valami ragacsos, nedves folt terpeszkedik. Szégyenkezve pillantottam Kápiára, akinek ugyanolyan megkönnyebülés ült a szemében, mint az enyémben. Felemelte combja közének titkait kutató kezét, és rágyújtott. Szégyennek, kínos ürességnek nyoma sem volt, csak az intimitás maradt, és a tudat, hogy minden úgy van, ahogy annak lennie kell.

Néhány perccel később elült Lošonc történetének legnagyobb vihara.

Kimentünk az erdőből, megálltunk a rét küszöbén. A villanyoszlopokról cafatokban csüngött a szétszaggatott vezeték, egyetlen ház ablaka sem világított a városban. A térdig érő pocsolyák zavaros vizében villámsújtotta madarak tetemei hevertek. De voltak békák, kutyák meg macskák is, akiket felkapott a szél, majd ledobott ott, ahol úri kedve tartotta. A rét, amelyet a vihar lucskos állatmetétté változtatott, olyan volt, mint egy apokaliptikus jelenés. És akkor megpillantottuk Kápi tengerimalacát. Pedálozott a lábacskaival, úszott a sok halott állat között, füttyögött, vicsorított, eleven volt, egészséges és csuromvizes. Rágcsáló esetében még a módszeres kétely sem túl megbízható.

Kápiá kikapta a halhatatlan malacot a vízből, és betette a zsebébe. ■ ■ ■

Mészáros Tünde fordítása

Peter Balko 1988-ban született Dél-Szlovákia egyik legnagyobb városában, Losoncon (Lučenec). Diplomáját forgatókönyvírásból és dramaturgiából szerezte a Pozsonyi Film- és Színháztudományi Akadémián. 2012-ben megnyerte az Elbeszélés 2012 című országos pályázatot: nyertes novellája, a *Hattyúballada* Juhász Dósa János fordításában magyarul is megjelent a *Gömörország* című negyedévente megjelenő folyóiratban. Losoncról írott első kötetével bejutott az Anasoft Litera döntőjébe, és elnyerte a közönség díját. Írásait angolra, magyarra és olaszra is lefordították. *Anno Losoncon* című elbeszéléskötete 2021-ben jelenik meg a Kalligramnál Mészáros Tünde fordításában.

Mészáros Tünde (1970, Pozsony) műfordító. Jelenleg Budapesten él.

Lady Chatterley túlél

Meg kell mondjam, te is túlélhető vagy,
mint némely rák. A kezelés kemény.
Utána nem számolgatja az ember
a veszteségeit, hisz többet ér
az élet akár így csonkoltan is,
mintha minden élhetőt eltaszít,
s nem örül annak, ami megmaradt:
hogy enni tud, nyáron virágot ültet,
hogy elmúlt, és már nincs benne harag,
hogy önfeledten újra énekel,
s leginkább, hogy mégis a föld alatt.

Ha fölhívsz, azért összerándulok még,
mint mikor egy érintés túl hideg.
Meg kell mondjam, hogy csöppet sem vigasztal,
hogy a tőlem tanult régi dalokkal
ringatod el a gyermekeidet.

Lady Chatterley fölkel a férje mellől

Vajon melyik nap kezdett irritálni?
És vajon mi? A bőr? Az íz, a szag?
De elviselem, hiszen jöhet bármi,
nincs rosszabb, mintha egyedül marad

az ember lánya. Inkább tűrni kell,
sőt nyelni kell – és minden értelemben,
hiszen, ki tudja, mikor tűnik el
végleg a vonzerőm. Így is megettem

annyi szépséget és annyi szerelmet!
Most ez maradt: pár kortynyi enyhe undor –
van elviselni alkohol elég,

Aztán az ember lánya egy szonettet
megír, és ettől rögtön másra gondol –
nem arra, hogy kiontja a belét.



Lady Chatterley a barlangban

Az eleje egyszerű. A vége az, amit
nem értek. A vér beáramlik, belső nyomás,
barlangos test. Látható, tapintható,
érzékszervvel bemérhető, konkretizálható,
íz, szag, meggyomás. A kérdés nem ez.
Nem ez forog tengelyük körül, alul,
felül, majd megint alul, izmot megfeszítve,
izzadt, mértani testeket tenyeremmel bejárva.
A szingularitás. Az felfoghatatlan. Maga
a pillanat, fodrozódó gépolaj-időben,
átfordulás, csupa határ, csupa, él,
csupa sík, aztán a semmiből, rázkódás,
hullámozás, mérhetetlenség. Egy pillanatig, soha
nem tovább figyelemre érdemes, aztán megint
nehézkedés, csiszolódás, mechanika. Ezt a
pontot kutatom, tudományos igénnyel,
lepedőmet mosva, mosva, foltos lepedőmet,
összekent, egykor fehér, kísérletekbe belefoszlott,
szakadt lepedőmet. Nem adom fel. Nem feladható,
mert igazságként lehetetlen elfogadni mást,
mint ami azonos körülmények között,
azonos eredménnyel megismételhető.



Lady Constance Chatterley Derbyshire-ben született. Irodalmi tehetsége korán megmutatkozott. Versei jelentős részét férje, szeretői és a prúd, vidéki élet ihletik.



Piros EGEREK

A tömeg a mozgólépcső felé tódul. Tölcsér formára rendeződik, és egyenes vonalban kúszik felfelé. Nagykabátok és sapkás fejek sorakoznak, lépcsőfokonként egy fej és egy télikabát. A ritmust babakocsi töri meg, első kerekai lépcsőre támaszkodnak, a hátsók a levegőben imbolyognak. Fiatal nő tartja, bal kézzel, erősen. A másikkal kapaszkodik, ujjai elfehéredve szorítják a gumikorlátot.

Mögötte zöld kabátujjból kinyúló női kéz. A kabátujj egyenes, gazdája nyújtott karokkal áll, hogy mindkét korlátot elérje. Kihúzza magát, kissé előredől, mintha tornagyakorlatot készülné bemutatni a mozgólépcsőn. A babakocsit figyel, a huzat színét, egész tűrhető így megfakulva, gondolja. Vadonatúj kislány-kocsi, jelentette be ünnepélyes arccal az anyósa nem sokkal az után, hogy biztosra megmondták a magzat nemét. Ő meg csak állt, és az élénkpiros, vidám egereket bámulta a rózsaszín huzaton. Nem emlékszik, mi lett az egeres kocsival, kinek is ajándékozta tovább.

A lépcsőt elnyeli a padló, rálépnek a lábak. A babakocsis nő továbbmegy az aluljáróban, nem vette észre az idegent, aki a háta mögött vigyázott rá, és aki most a kabátján babrálva elindul fel, a térre. Kigombolkozott, jólesik neki a szél, hűl az izzadság a hátán, pedig a derekára vigyáznia kéne, könnyen megfájdul a huzatra. Kilép a Napra, aztán körülnéz, az egeres kocsit keresi a szemével, de nem látja sehol.

Ismerős házak mellett sétál a járdán. Édeskés illat csapja meg a virágbolt helyén, keltszta és langyos lekvár elegye szivárog az új pékség ajtaja mögül, a kisbolt sincs már meg, abból bankfiók lett. Akkor hát, nem a kisboltnál, hanem a banknál, gondolja, és befordul a sarkon. Tekintetével magas irodaházat keres, szocreál stílusút. Nem tudja már, milyen volt előről, csak a hátsó falára emlékszik, arra nézett a konyhaablaka. Reggelenként, kávésbögrével a kezében a vakolat szabálytalan faltjait figyelte. Kereste, honnan hiányzik újabb darabka, de a pontos helyet soha nem találta, holott a fal tövében, lenn az udvaron egyre nagyobb kupacokba gyűlt a törmelék.

Az irodaház eltűnt. A kapun nagy P-betű, mögötte sorompó. És ott a régi bérház belseje, látszik a liftajtó meg a függőfolyosók a szégyenlősen sorakozó ajtókkal és ablakokkal. Megkeresi a harmadik emeleti konyhaablakot, közvetlenül a lengőajtó után, ő vízvirágot ültetett abba a ládába, csak az bírta a sötétséget. A konyhát bárki is rendezte be, a gáztűzhely és a mosogató sorrendjét nem tudta megváltoztatni. Apró az egész lakás, egyedülállónak, legfeljebb párnak való. Találgatja, milyen lehet most a fürdőszoba, és hogy mi lett a nagy tükörrel, amit költözéskor végül nem vitt magával. Zuhanyzás előtt belepillantott,

zuhanyzás után megállt előtte. Kicsi mellek, vékony derék, keskeny csípő. Megszokta, hogy ebben a keretben ez a kép fogadja. Aztán telni kezdett a teste, ekkortól megnézte magát oldalról is, hasa köldöktájon kidomborodott, és nőtt, míg a nagy, gömbölyű forma a keret szélét súrolta már. Nem volt hely hátrébb lépni.

Amikor szülés után először fürdött otthon, elfeledkezett a tükörről. Túl akart esni a tisztálkodáson, amíg a lánya alszik. Sietve vetkőzött, és a kád felé indult. Valaki a tükör másik oldalán, vele azonos ütemben, ugyancsak lépett egyet. Erezett mellű, húsos asszony volt, hasa üres tömlő, a frissen ráakódott zsírpárnákon új helyét kereste a bőr. A látvány idegen volt tőle, mégis ismerős. Hirtelen felnevetett, szia, Anya, mondta, aztán odaintett, és beállt a forró zuhany alá. Aznap a bepárasodott tükröt nem törölte le, sietett vissza, a szobába.

Emlékszik, a parkoló utáni épület falán hogyan csillant fel a réztábla, ha rásütött a nap. A simára csiszolt felület most zöldes, a felirat elmosódott. Mammográfia, betűzi ki. Erről a szóról régen egy összecsocsált kenyérdarab jutott eszébe. Fogatlan szája, nyelv, mely a szájpadlásához préseli a falatot, aztán a csupasz íny szorításába tolja, majd vissza a szájpadlásra.

Az új pékség ajtaja előtt a babakocsis nő áll, hóna alatt papírzacskó. Mielőtt a táskájába tenné, belenyúl, és a langyos zsemleből letör egy darabot. Sokat kellett várni a tanácsadáson, izgult a mérés miatt, nem vette észre, hogy közben megéhezett. Anyuka, nincs elég teje, nézze a grafikont, látja, legalább negyven deka az előírt, havi súlygyarapodás, de a maga kisbabája alatta maradt, darálta a fehérköpenyes, kövér védőnő. Sejtette, hogy megint ezt a megrovó mondatot fogja hallani tőle, fel is készült rá, de hiába bizonygatta, hogy náluk a családban mindenki ilyen apró csecsemő volt, a védőnő már az adatokat írta, nem nézett rá. Menjen a gyerekorvoshoz, és írasson tápszert, mondta a nyitott ajtóban újból, majd behívta a következő kismamát. Az jól megnézte, ahogy utána a többi várakozó is a hosszú széksoron. Figyelték, mennyire sietősen csomagolja vissza a gyereket a nagy, bélelt overállba aztán a babakocsiba, a takaró alá.

A mammográfia folyosóján ma kevesen várakoznak. Kibújjik a zöld kabátból, és gombócba gyűrve az ölébe teszi, abba kapaszkodik. Hamar szólítják. Felveszik az adatait, elmondják, hogy ezentúl kétfévente küldenek majd behívólevelet, és most csak akkor értesítik, ha a szűrés eredménye pozitív. Menjen a kettes vetkőzőbe, ezzel köszönnek el. Benyit egy ajtón, fülke van mögötte, az oldalfalon ruhaakasztó, szemben másik ajtó. Tompa bűgás hallatszik mögüle, aztán csend lesz.

Levetkőzik derékig, áll félmeztelenül a doboznyi térben. Megint hallja a bűgást, nem-sokára kilép oda. A helyiség közepén hatalmas gép, az ablakban kisláda. Halkan szól a zene. Valami opera, talán Mozart, gondolja. A fehér köpenyes radiológusnő kikerdezi. Maga elé font karokkal válaszolgat, kérésre leereszti a karját. A radiológusnő a melléért nyúl, és elhelyezi a gép hideg tárgylemezén. Másik, áttetsző lemez ereszkedik rá. Lassan eléri a bőrfelszínt, süllyed egyre lejjebb, ellapítja a mellet félkaréj-formára.





Az egeres babakocsi üres, az anya már kivette belőle a csecsemőt, és kiszabadította a bundás kezeslábasból. Leül a fotelba, a bolyhos fejet hátulról, óvatosan a tenyerébe fogja, és a mellbimbóhoz irányítja. Fájdalmas, jóleső bizsergéssel oldódnak a mirigyek. A bimbó előre türemkedik, hogy jobban illeszkedjen az izgatottan tapogatózó, fogatlan szájba, amely most hirtelen rátapad, nyelvével körülöleli, pumpálja. Az anya végigsimít a csecsemő haján, még ritkás, átengedi a fej melegét. A csecsemő nagyokat szusszan, apró füle a kortyok ütemére mozog. A kéz már nem fut a finom hajon, az ujjak megállapodnak a melegen párolgó tarkón, ellazul a tenyér, a kar és a váll, az anyai test a fotelba süpped, a kortyok ritmusa nyugodt és állandó. Alkonyodik, halk, fémes pattogással melegszik a radiátor, mögötte autók haladnak el, hangjuk erősödik és halkul. Lassul a ritmus, végül a száj leválik a mellről, a csecsemő elégedetten nézegeti az anyja arcát. Felé nyúl, keze egy hajtincsbe akad. Jaj, mondja elváltoztatott, vékony hangon az anya, majd feláll, a csecsemőt a karjába veszi, a tarkóját is megtámasztja, aztán kissé megemeli, és mint egy apró zsákot, a vállára veti. Szabaddá vált kezével felkapcsolja a villanyt, és az ablakhoz megy. Mielőtt összehúzná a függönyt, kinéz a félhomályba. Zöld kabátos, kissé görnyedt nő sétál a túloldalon. Megáll az utcai lámpa alatt, és a táskájába nyúl.

Lassan lépked, töpreng, hogy vajon kap-e majd értesítést. Ott, a rendelőben hirtelen megrökölt, hogy rögtön elküldik neki a jó híreket, csak később jutott eszébe, hogy a radiológiai lelet akkor jó, ha negatív. Ha nincs baj, nem fognak írni. Hogyan kell egy levelet kifejezetten nem várni, ezen gondolkodik. Éles trillát hall, megáll, táskájában sms-t jelez a telefon. Előkotorja, és a szemüvegét keresi, közben a telefont mesze eltartja magától. A kamaszok nem szoktak hosszú üzeneteket küldeni. A lánya most is csak ennyit írt: Ma Bencénél alszom. Észreveszi, hogy a szemüveg ott van a másik kezében. A táskájába ejti. Amint lemegy a nap, hideg van megint, gondolja. Begombolkozik, meggyorsítja a lépteit, és az utca végén balra fordul a metró felé. ■ ■ ■

Rigó Kata 1967-ben született Budapesten. 1990-ben végzett a Magyar Iparművészeti Főiskolán. Író, iparművész. Írásait többek között a Liget, a Litera, az Alföld, a Jelenkor és a Műút közölte.



SZIMBÓLUMOK

HÁBORÚJA*

HARMADIK RÉSZ

A megfigyelő hatással van a megfigyeltre, és ez a megfigyelt jelenség vagy alany vizsgált jellemzőit is befolyásolja, vagyis a jelenség vagy alany a vizsgálat következtében megváltozik, nem marad ugyanolyan, amilyen a vizsgálat nélkül lehetett volna – ez az úgynevezett megfigyelési effektus. A kutatás, amibe 2011-ben kezdtem, és az azóta írott szövegek hatása juttatta eszembe a tézist. Mindazon ösztönző élmények közül, amelyek erre az útra löktek, kiemelkedő szerepe volt a Budapest XII. kerületében felállított Turul-szobornak, illetve a szoborállítás körüli huzavonának, a diskurzus hangnemének és szóhasználatának, és az sem került el a figyelmemet, hogy a közelmúltban újraéledő viták során egyesek a könyveimre kezdtek hivatkozni.

...Kétezer-négynében a tizenkettedik kerület buzgón készíti a helyet a Turulnak, hogy a következő évben felállíthassa.

Milyen helyet? Árpádsávosat! A madárszobor körül csíkokba rendezett piros és fehér mészke fedi a földet. (...)

Vannak nevek a szobor alatt. Vegyesen azokéi, akik a kerület területén a szovjetek és az angol-szászok ellen fegyverrel harcoltak, és azoké a civileké, akiket véletlenül vagy szándékosan megöltek Budapest tizenkettedik kerületében. De az nem világos, hogy ha egy Olasz fasori vagy Bors utcai lakost a nyilasok alsónadrágban a Duná-

hoz kísérték, áthajtottak a Lánchídon, és az ötödik kerületben a folyóba öltek, az itteni halott, vagy belvárosi, az se, hogy ha egy bujkálót, katonaszökevényt, kommunistát vagy zsidót a Városmajor utcai nyilasházban gyilkoltak meg, az a Hegyvidék halottjának számít-e, a neve ott díszelget-e a madárszobor alatt. Titkosították a lista alapjául szolgáló történelmi jelentést, így az is kérdéses, nincsen-e a nevek között olyan lakosé, aki nem a szovjetek és az angolszászok ellen harcolt, hanem honfitársai, fegyvertelen magyar állampolgárok ellen.

Lehet más oka egy történelmi kutatás titkosításának, mint annak megakadályozása, hogy az abban leírt tényeket, adatokat más kutatók vizsgálhassák, más tényekkel és adatokkal összevetessék? Émelyít a kutatási eredményt titkosító politikusok és hivatalnokok közelsége, a történetésze, akinek célja nem egy múltbeli eseménysor feltárása, a megszerzett ismeretek megosztása, hanem az, hogy a számára rokonszenves arcokról minden szeplőt eltávolítson.**

Igaz, fölvethető, hogy nemcsak az én vizsgálódásom tekinthető a Turul körül kibontakozó események befolyásolójának, hanem mindenkié, aki így vagy úgy foglalkozott az emlékművel, kezdve annak a hírhedt jelentésnek összeállítójával, akinek listája a mű részévé vált, folytatva a kutatóval, aki először eredt a jelen-

* Az esszé korábbi részei a Kalligram folyóirat 2019 áprilisi és májusi számaiban jelentek meg.

** Szomszéd, 2018

tés nyomába, és akinek interjút annak idején én is olvastam. Ugyanez vonatkozik a dokumentumfilmes párosra, akik forgattak a XII. kerületi tömeggyilkosságok helyszínein, és akiknek egy vetítéssel egybekötött vitaestjén jelen voltam. Ők és mások is elbeszélhetnék munkájuk történetét a Turul körüli folyamatokkal összefüggésben, utóbbiakba beleértve az *Orgia*, a *Szomszéd* és a *Szép versek 1944* létrejöttét, és nem utolsósorban ezt a szöveget. Mindenekelőtt az a művészettörténész beszélhetné így el a történeteket, aki politikusként és hivatalnokként a feljebbvalóm volt, pontosan abban az időszakban, amikor a FIDESZ munkanélkülivé tett – neki nemcsak a kutatói munkássága szövődik egybe az enyémmel, de elmondható, hogy az ő személyes közreműködésével váltam *kettős értelemben szabad munkaerővé*, ahogy Karl Marx találóan és jó előre jellemezte 2011-ben beállt helyzetemet.

Néhány hónappal az *Orgia* megjelenése után vette föl velem a kapcsolatot a dokumentumfilmes páros. Nem tudták, hogy kb. öt évvel korábban részt vettem a Maros utcai tömeggyilkosságról készített filmjük vetítését követő, indulatoktól fűtött vitában, de ennek az élménynek szerepe lehetett abban, hogy nem vállaltam a velük való együttműködést. Azt ajánlották ugyanis, hogy szálljak be abba a missziójukba, mely a magyarországi keresztény egyházakat szembesíti azzal, hogy szerepük volt az antiszemita mozgalmak létrejöttében, imígyen provokálva, és a múlt bűneitől való elhatárolódásra, előremutató üzenetek adására készítve őket. Talán mert alkotásuk kivitelezése nem igazán tetszett, talán a róla folytatott beszélgetés kilátástalan szenvedélyessége miatt hárítottam el megtisztelő felkérésüket, meg azért, mert szerintem az egyházakat – semelyik egyházat – nem helyes kívülről befolyásolni. Örülhetek mindannyiszor, amikor olyasmiket tesznek vagy nyilatkoztatnak ki, ami szerintem helyes, szép és jó, illetve bosszankodhatok, ha a fordítottja történik, de tekintetbe kell vennem, hogy minden egyház közösség, amely önmagáért felel önmaga és Isten előtt, saját anyaga határozza meg fejlődésének útjait, következképpen nekem, kívülállóként, semmi jogalapom sincs, hogy belebeszéljek a dolgaikba. Persze mindenekelőtt azért nem akartam társulni hozzájuk, mert abban az időszakban szükségem volt arra a magányra, amit az írói munka jelent: korábban rendezőként, szerkesztőként, forgatókönyvíróként is másokkal együttműködve dolgoztam, ami rendszerint termékeny és élvezetes volt, de előfordult, hogy megterhelő, és nemegyszer kényszerültem miatta nehezen vállalható kompromisszumokra – könyveim megírásakor nem kellett másokhoz igazodnom, amit élveztem és termékenynek találtam.

Persze onnantól, hogy megjelentek ezek a könyvek, részévé váltak a világnak, és használták őket. Bizonyos használatokat akadályozhattam, másokat nem. Így a dokumentumfilmes páros is épített rájuk a továbbiakban.

Térey Jánost nem ismertem. 2018-ban, a *Szomszéd* megjelenése után az Írók Boltjában belelapozott a könyvbe, és megakadt a szeme egy ismerős helyszíni leírásán. A ház, amiben lakott, meg a környéke. Annak idején bejártam, körbe szimatoltam a helyszínt, és sejtelmem sem volt róla, hogy egy író lakása körül koslatok. Arról végképp nem, hogy az az író tud valamennyit a hely múltjáról, és szeretne még többet tudni róla. Fölvette velem a kapcsolatot, és levelezésbe kezdtünk. Nem jutottunk odáig, hogy együtt sétáljunk, vagy leüljünk inni – kevésre rá meghalt. Ennek a nem várt találkozásnak élményéből írta egyik utolsó versét, mely az én hozzá írott szöveggel együtt a Kalligram folyóirat 2018. novemberi számában jelent meg; azóta kötetben is olvasható.

Ma már az olvasók és a Svábhegyre szervezett városnéző séták, sétaszínházak közönsége ennek a közös élménynek is részesévé válhat. Eltávolodva az írók személyes élményeitől, ez esetben arról volt szó, hogy Térey Jánosnak köszönhetően tudtam meg annak a vendéglőnek a nevét, ami az egyik általam megírt jelenet helyszíne, és láthattam képeket a korábbi, békebeli állapotokról, ő pedig megtudhatta, miben állt a vendéglő egykori gazdájának, Szédelyi Gábornak nyilas volta.

Korábban a Diana út közelében álló emlékművel sem foglalkoztam. Térey hatására figyeltem fel rá, hogy Szédelyi nevét egyéb környékbeli második világháborús „áldozatokéval” együtt fölvésték az eredetileg első világháborús hősök tiszteletére állított szobor talapzatára. Ezután zárandokoltam el újra a Turul-szoborhoz, és győződtem meg róla, hogy Szédelyi onnan sem hiányzik – szerepel tehát azon a listán, mely eredetileg „a hősök”, később „az áldozatok” nevét tartalmazza.

Miért nem figyeltem föl erre korábban? Azért, mert a lista nem volt nyilvános. Nemhogy a rajta szereplők halálának körülményeit, születési adataikat nem lehetett tanulmányozni, de még maguk a puszták nevek sem voltak hozzáférhetők. (Nem mintha az adatok nélkül közölt nevekké bármit kezdeni lehetett volna. Hiszen a neveket nemegyszer hibásan szerepeltetik, és csak a *születési hely, idő, anyja neve* adatok egyezése esetén lehetünk biztosak benne, hogy tényleg arról a bizonyos személyről van szó – erre az egyik emlékművön Gáborként, a másikon Jánosként megörökített Szédelyi is jó példa.)

Ha már belekezdtem a felvett nevek és az általam kutatott XII. kerületi nyilasok halmazainak egybevetéséhez, utána néztem minden, a svábhegyi emlékmű-

vön olvasható névnek, és még egy olyat találtam, aki nyilas is volt, és a Turul hősi/áldozati listáján is rajta volt. Erről is lehet olvasni a Kalligram folyóirat 2018. októberi számában közölt írásban.)

Felvethető a kérdés, hogy ha valakit foglalkoztat a Turul és a XII. kerület nyilas múltja, mégis, miért nem fog egy füzetet, tollat, és nem másolja le a bronzcsíkokon sorakozó ezeregynéhány nevet?, vagy nem fényképezi le őket, hogy otthon gépbe írja a listát?, vagy miért nem visz magával laptopot, hogy abba jegyzeteljen? Strapás munka, de néhány óra alatt elvégezhető. Talán épp amiatt nem áll neki az ember, mert ennek a munkának nem kellene strapásnak lennie, és akik az emlékművet megcsinálták, szándékosan tették strapássá.

Így aztán, bármilyen különösnek tűnhet is, egészen 2018-ig nem tudtam, hogy a kerület polgármesterének nagyapja, Pokorni József a Turul jegyében megdicsőített hősök/áldozatok egyike.

Aztól az újságírótól hallottam először, aki megkeresett, és beszélgetést kezdeményezett velem a XII. kerületi nyilasok ügyeiről általában, és különösen a polgármesterrel meg a felmenőivel kapcsolatban.

Az illető a *Népszabadságnál* dolgozott, és, akárcsak én, ő is az orbáni diktatúra kiteljesedésének során került utcára. Már népszabadságos időszakában foglalkozott a Turul ügyével, ezért eleve érdekelte az *Orgia* és a *Szomszéd*. Elmondtuk egymásnak, amiket tudunk és gondoltunk a témával kapcsolatban. Kifejtettem neki, hogy, bár lehetségesnek tartottam, de nem voltam róla meggyőződve, hogy a regényben is szereplő figura, akinek tetteit levéltári dokumentumok rögzítik, a polgármester nagyapja volt, ezért, és mert nem provokálni akartam, hanem regényt írni, az *Orgiában* a polgármesterétől eltérő módon használtam a családnevet. Erre az adott módot, hogy a különböző forrásokban több, eltérő írásmóddal utalnak ugyanarra a személyre: Pokornik, Pokornyik, Pokorny, stb.

Az újságíró nem általam, hanem egy történész segítségével bizonyosodott meg róla, hogy a nyilasként tevékenykedő MOM-gyári villanyszerelő a polgármester nagyapja volt. Az azonosítást Pokorni János, a besúgóként lepleződött családtag – József fia, Zoltán apja – tette lehetővé, illetve a kutatók által megismerhető adatai.

Az újságíró elmondta, hogy tanulmányt készül írni a polgármester nagyapjáról. Ezért érdekelte, hogy mennyire alapul dokumentált tényeken, ami „Pokornyiról” a regényben olvasható. Segítségképpen jó pár részletet kigyűjtöttem neki a jegyzeteimből. Az újságíró jóhiszeműen és megfontoltan járt el: elkerülendő annak látszatát, hogy Pokorni Zoltán lejárásával befolyásolni

akarja a politikát, hónapokkal korábban elkészült írásának közlését a 2018-as önkormányzati választások utáni időpontra halasztotta.

Beszélgetésünk után elmentem a Turulhoz, hogy meggyőződjek róla, csakugyan ott van-e Pokorni József neve. Láttam, le is fényképeztem, és közben fölfigyeltem a közvetlen közelében olvasható névre: Pois István. Emlékeztem rá a periratokból. Bankár volt, a közelben lakott zsidó származású feleségével együtt, és az ostrom időszakának legvégén rájuk tört egy nyilas razzia. A férfi nem tudta megakadályozni, hogy elvigyék a nőt, viszont a fegyveresek intelve ellenére velük ment a székhelyükre. A „kihallgatás” közben szembe szállt a nyilasokkal, végül mindkettőjüket agyonverték.

A nő nevét ki tudtam keresni az iratokból. Sem aszszony-, sem lányneve nem szerepelt az emlékművön.

Amit egyrészt elfogadhatatlannak találtam – hiszen Pois István annyira ragaszkodott társához, hogy nem volt hajlandó tőle elszakadni, és együtt halt meg vele –, másrészt az elfogadhatatlan módon állított emlékmű esetében szükségszerűnek és mélyen jellemzőnek. Írtam erről egy rövid szöveget, ami meg is jelent a *Népszavában* 2019 augusztusában.

Elfogadhatatlan, de az emlékműre mélyen jellemző, hogy egy gyilkos és egy áldozat egymás szomszédságában van megőrkítve.

Egyik könyvbemutatómon kerestem meg a biológus, aki a nyolcvanas években a tervezett bős-nagy-marosi vízlépcsőrendszer káros hatásaira felhívta a figyelmet, és ezzel az emlékezetes tiltakozás-sorozat elindítója volt. Beszélgetésünk közben megemlítette, hogy a beruházásban érdekelt személyek egyike egy vitairatban az ő feltételezett származásával – *zsidó...!* – magyarázta azt, hogy „a mű” ellenzője lett belőle. A biológust már csak emiatt is foglalkoztatták a magyar nácik tettei. Az ő figyelme is az ezerkilencszáznegyvenes évekre és Budára terelődött, mikor kutatni kezdett. Az *ÉS* 2019. november 29-i számában közölt írása két zsidó származású nőről szól, akiket a magyar hatóságok Kamenyec-Podolszkijba deportáltak. Ők azon kevesek közé tartoztak, akik csodálatosképpen túléltek az „idegenrendészeti eljárást”, és életben maradtak. Sikertől visszatérniük Budapestre, és megpróbáltak menedéket találni a nagyvárosban. Éppen a XII. kerületben szerettek volna szobát bérelni. Kertes házban élő sokgyerekes házaspárhoz csöngettek be. Meg is állapodtak a bérletben. Ámde a házaspár egy percig sem gondolta, hogy a zsidónők az ő fedelük alatt élhetnek majd: első adandó alkalommal a rendőrségre mentek, és feladták őket. Tettükért dicsőretekkel halmozták el őket, amit a korabeli sajtót

Jóllehet Pokorni József az ostrom közben halálos sebet kapott, az özvegy a gyerekekkel (többek között Pokorni Jánossal) továbbra is a XII. kerületben élt. Az unoka felcseperedésének is fontos helyszíne a kert – ezt a későbbi polgármester hangulatos bemutatkozó szövegében tartotta fontosnak megemlíteni. Hogy érzékeltesse hegyvidéki gyökereit. Nos, a nagymama háza és kertje nem más, mint a csapda, melyet a nagyszülők a két zsidónőnek állítottak, ahonnan a rendőrök elhurcolták őket.

A metakommunikáció sok esetben erősebb hatású, mint a kommunikáció, különösen olyankor, hogyha a közönség eleve érzelmeiktől fűtötten és érzelmi ingerekre éhesen verődik össze, mint a Maros utca rendelőintézetben összegyűltek és azok is, akik megnézték a rendezvényen készült videót vagy elolvasták az eseményről szóló híradásokat. Úgy tűnik, senki sem tartotta számon a polgármesterhez és a tárgyhöz tartozó tényeket, és így nem is kérte számon azokat. Jóllehet a biológus publikációja másfél hónappal korábban megjelent, azt a jelek szerint senki sem ismerte, vagy nem tartotta fontosnak és az ügyhöz tartozónak. A polgármester narratíváját, miszerint nagyapja egyszer csak elhagyta a családját, és a nyilasokhoz csapódott, senki sem vitatta, holott nyilvánvaló, hogy nemcsak a nagyapja volt antiszemita, hanem a nagyanyja is, és már évekkel a nyilas hatalomátvétel előtt is, ráadásul nem passzív, hanem az akkor lehetséges legaktívabb módon.

...sem Pokorni Zoltán politikai ellenfelei, sem jeles elvbarátai nem érezték szükségét annak, hogy ugyancsak a nyilvánosság előtt juttassák kifejezésre megrendültségüket, együttérzésüket és egyetértésüket.

Türelmetlenségénél csak állításainak magabiztossága meghökkentőbb:

Köszönettel tartozunk tehát Pokorni Zoltánnak, s aggodalommal tölthet el bármelyikünket, hogy mind őt magát, mind az áldozatok emlékével és saját családjuk árnyaival küzdőket egyaránt magukra hagyták azok, akiknek amúgy a tettértékű szavaink kimondása a foglalkozásuk, hivatásuk része lenne, s lett volna most is. Hirtelen láthatóvá lett, hogy mit jelent a nemzet sorsközössége.

Mindenesetre a dokumentumfilm páros által szcenírozott helyzet különös módon helyzetbe hozta az egyházi személyeket: már a helyszínen megjelenő főrabbi kinyilatkoztatta, hogy a polgármester *jó ember*.

Eközben lehet, hogy tényleg elkerülhetetlen volt, hogy megkérdézzék az *Orgia* és a *Szomszéd* íróját, hogy szerint

- lehetséges-e, hogy a polgármester nem tudott nagyapja nyilas tevékenységéről;
- lehetséges-e, hogy a polgármester nem tudott arról, hogy nagyapjának neve az általa megvédett emlékművön olvasható;
- őszinte volt-e a megemlékezésen könnyező polgármester;
- mi lesz mindezek után a Turullal?

Barátokon, ismerősökön, olvasókon kívül a *HVG* újságírója is választ várt tőlem ezekre a kérdésekre. Utóbbi esetben szabadkoztam. (Tartottam tőle, hogy előbeszédben különösen nehéz pontosan szólni ezekről az érzékeny témákról. Végül hagytam magam rábeszélni a videóinterjúra. Sok helyeslő, elismerő visszajelzést kaptam, de hamarosan kiderült, hogy az interjú egyeseket módfelett felbosszantott, aminek meg is lettek a rám nézve súlyosan hátrányos következményei.)

Próbáltam elmagyarázni, hogy az *Orgiát* a múlt fel tárható és igazolható eseményeire alapozva írtam meg, elkerülve azt is, hogy kitaláljam a történeteket, és azt is, hogy mindentudó szerzőként ábrázoljam a világot. Van, amit csak Isten tudhat, és szerzőként – legalábbis ebben az esetben – nem tehetek úgy, mintha Isten volnék. Ha van Isten, ő tudja, mit tud Pokorni Zoltán. Természetesen lehetetlen fikció nélkül történetet mesélni, de bizonyos esetekben szükséges korlátozni az írói fantázia működését. Emiatt nemcsak a regényben, hanem az azzal összefüggő megnyilvánulásokban sem bocsátkozom igazolhatatlan feltevésekbe. És mivel nem tudok semmilyen tényről, ami alátámasztaná vagy valószínűsítene, hogy Pokorni Zoltán tudott arról, miben vett részt Pokorni József a halálát megelőző hetekben, de olyanról sem, ami igazolná, hogy nem tudott, ezzel kapcsolatban nem mondhatok semmit.

Viszont a természetfölöttiről való bizonyosság nélkül is belátható, hogy a Turul felállítása óta olyan hosszú idő telt el, hogy már-már valószerűtlen, hogy senki sem vette észre a polgármesteréhez hasonló nevet a hősök/áldozatok sorában, és soha, senki nem hozta azt szóba előtte, és hogy ő nem gondolkodott el ezen – de ennél többet erről sem lehet, nem lenne helyes mondani.

Tekintetbe kell venni, hogy sokszor, sokan figyelmeztetnek rá: senki sem felelős a felmenői tetteiért. Nem vitatom az állítást, mondtam nemegyszer, de ne felejtjük el, tettem hozzá, hogy a gyakorlatban igenis létezik ilyen felelősség. Hiszen, ha nem is foghatnak perbe, ítélni lehet el senkit a szülei, nagyszülei által elkövetett tettek miatt, bizonyos következmények mindenképpen sújthatják. Ha például a nagyapa sokat sikkasz-

tott, ítélni lehet vagyonekrobzásra, ami miatt az unoka szegény sorsra juthat, és a családnév is beszennyeződhet. Azonkívül éppen nácik cselekedetei kapcsán láthatjuk, hogy egyes leszármazottak késztetést éreznek rá, hogy az egykori áldozatok elé vagy az áldozatok leszármazottai elé járuljanak, és bocsánatot kérjenek tőlük. Vagyis, ha finomabban megvizsgálná valaki ezt a problémát, lehetséges, hogy árnyaltabban kéne fogalmaznia annál, hogy XY nem felel a nagyapja tetteiért. Érdemes lenne erről nem a közösségi oldalak kommentelőinek és nem is a közéleti megmondóemberek szintjén beszélgetni olyanokkal, akik komoly etikai és/vagy teológiai tanulmányokat folytattak. De mindezt félretéve fogadjuk el, hogy a XII. kerületi polgármester nem felelős se az apja, se a nagyszülei viselt dolgaiért, és vizsgáljuk csak azt, hogy *ő maga* mit tett!

Polgármesteri tevékenységének kezdetekor megfogadta elvbarátainak, hogy amíg ő irányítja a kerületet, megvédi a Turult. Ennek jegyében gátolta az emlékmű bontásáról rendelkező hatályos határozat végrehajtását; teljes történelemtanári tekintélyével bizonygatta, hogy az árpádsáv és a Turul ősi magyar szimbólumok, amin nem változtatott az, hogy néhány évig rosszra használták őket; átnevezte az emlékművet.

Emiatt és csakis emiatt érdekes az, hogy a nagyapja nyilas gyilkos volt. Pokorni Zoltán ugyanis éppen azon a területen vállalt közéleti feladatot, ahol a nagyapja öldökölt, és e feladat részeként kiállt egy olyan emlékmű mellett, ami szimbolikája alapján nagyapjának gyilkos tevékenységéhez kötődik. Innentől tehát az a kérdés, hogy továbbra is védi-e a Turult, vagy nem. Hozzá kell ehhez tenni, hogy a Maros utcai rendelőintézetben nem hazai pályán, nem a saját közönsége/közössége előtt beszélt. Ott természetesen nem keltett megütközést, hogy elhatárolódott a nagyapja tetteitől – ott azon botránkoztak volna meg, ha azt mondja, helyesli őket. De vajon kiáll-e majd a sajátjai elé, és ott is elmondja-e ugyanazt?, és ha elmondja, mit mond azután?, elhatárolódik-e korábbi, az emlékművet védő szavaitól?, elmagyarázza-e a nemzeti oldalnak, hogy a nagyapja épp ezeknek a jelképeknek a jegyében rabolt, kínozott és gyilkolt, és emiatt nem maradhatnak az egykori rémtettek helyszínén?, megérteti-e elvbarátaival, hogy nem ragaszkodhatnak tovább a Turulhoz?

Elbontatja-e?

Gyorsan intézkedett, hogy távolítsák el Pokorni József nevét az emlékműről. Ez könnyen kivitelezhető módosítás volt, hiszen az egyes nevek keskeny bronzcsíkokba vannak belelyuggatva. A sok közül csak egy ilyen csík rövid szakaszát kellett kezelésbe vennie a mesterembernek. Hihetetlenül szerencsés megoldást választott annak idején az emlékmű tervezője. A nevet kiadó lyukak

be lettek foltozva, a név eltűnt, helyén egy folytonossági hiány maradt. Persze a maga módján ez is emlékmű.

Azután a polgármester fölkerült egy háromtagú, tekintélyes történészekből álló bizottságot, hogy vizsgálják át az emlékműre hajdan felkerült nevek listájának alapjául szolgáló történeti jelentést, véleményezzék a listát és magát az emlékművet. A történészek a felkérést elfogadták. Azok, akik az elmúlt hetekben csodálták a polgármester kiállását, nem csalódtak benne, és nem csalódtak azok sem, akik hosszú évek óta a híveinek számítottak.

Vagyis soha korábban nem tisztelték és szerették őt annyian, mint akkor.

Néhány héttel később Ungváry Krisztián, a történészbizottság egyik tagja megkérdezte, hogy részt vennék-e a munkájukban. Erről előzetesen egyeztetett két kollégájával, Cseh Gergő Bendegúzzal és Kovács Tamással. Lehetőséget kaptam rá, hogy betekintsek a sok éve titkosított listába. Köszönettel elfogadtam a felkérést, és vállaltam, hogy a jelentés elkészültéig ill. leadásáig nem hozom nyilvánosságra a velem megosztott adatokat.

A nekem föltett kérdés arra irányult, hogy találhatók-e olyanok a listán, akik nyilas párttagok voltak, illetve akik részt vettek a kerületi nyilas pártszervezet által elkövetett rablásokban és erőszakos cselekményekben.

Már első ránézésre is kitűnt, hogy találhatók.

A mikor az *Orgiát* és a *Szomszédot* írtam, nem akartam befolyásolni a környezetemet, de akaratomtól függetlenül, úgy látszik, mégis részese lettem egy állapot megváltozásának: a titkosított jelentés tanulmányozhatóvá vált nemcsak fontos történészek számára, hanem még az én számomra is, remélhetőleg úgy, hogy a közeljövőben korlátozás nélkül kutathatóvá válik.

Nem szabad figyelmen kívül hagyni, hogy a listára olyan személyek neve került, akik a második világháború alatt meghaltak – ezért eleve nem szerepelhet rajta olyan nyilas, aki az ostrom alatt eltűnt, vagy utána megszökött, vagy hadifogságba került, és évekkel később a Szovjetunióban életét veszítette, vagy onnan hazajutva élte tovább az életét, valamint azok sem, akiket perbe fogtak, kivégeztek, illetve rövidebb-hosszabb fogság után szabadultak, mint ahogy természetesen azok sem, akik minden következmény nélkül simán átvészelték a háborút és a rákövetkező időszakot. Vagyis a listán, ha lehet is találni nyilasokat, azok nem feltétlenül a legvéresebb kezűek. Ezt tekin-

tetbe véve lehet csak kimondani, hogy mindazok közül, akiket a Turul talapzatán szerepeltettek, Pokorni József ölte meg igazolhatóan a legtöbb embert. (Azért szerepel az előző mondatban az *igazolhatóan* szó, mert elvileg lehetséges, hogy másokról, akik nála is kegyetlenebb gyilkosok voltak, nem keletkezett terhelő adat, ami egyáltalán nem lehetetlen, ugyanis a háború utáni nyomozások és perek nem a történetek teljes feltárására irányultak, hanem a fellelhető és ilyen-olyan okból büntetni kívánt személyekkel kapcsolatos bizonyítékgyűjtésre. Jól látható, hogy holtak vagy akár csak hadifogolyként vélt nyilasokról általában nem gyűjtöttek vallomásokat. Pokorni Józsefről is csak mellékesen, véletlenszerűen keletkeztek adatok.)

Egy politikus kiállt, és védelmébe vette a Turult meg az árpádsávot. Másfél évtized múltán nyilvánosságra került, hogy ennek a politikusnak a nagyapja ezen szimbólumokat használó szervezet kötelékében rabolt, kínzott és gyilkolt, ráadásul éppen ő volt a legvérszomjasabb mindazok közül, akik az emlékművön szerepelnek. Alkatától, műveltségétől, hovatartozásától függően ki-ki más és más jelentőséget tulajdoníthat ennek a ténynek.

„Érzem, hogy kerülget a miszticizmus.”

[Kertész Imre: Gályanapló, 1984. július]

És eszembe jut Kertész Imre egy másik mondata is:

„Nekem úgy tetszik, hogy Isten humorista, kis-sé kegyetlen humorista, ámbár nem hiányzik belőle az igazi humorista bölcs, noha korlátozott jósága sem.”

[Gályanapló, 1984. június]

Ungváry Krisztián el tudta fogadtatni Pokorni Zoltánnal, hogy bevonjanak a történész-bizottság munkájába, sőt, még honoráriumot is kaphattam. Ami nagy fordulat azután, hogy a kerület korábban nem vett tudomást publikációimról.

Azután elkezdődött a járvány-korszak, ami elterelte a figyelmet az ügyről. Ebben a letompított akusztikában nem is szólt nagyot, hogy a kerületi közgyűlés megtárgyalta a történész-bizottság jelentését.

A XII. kerületben a legutóbbi önkormányzati választáson sem veszítette el többségét a FIDESZ. A polgármester megtehetette, hogy nem vett részt a Turul sorsáról döntő szavazásban – még nélküle is megvolt a többség, amely elfogadta, hogy a Turul a helyén marad, és átnevezik első világháborús emlékműnek. Utóbbi fejlemény nem nevezhető váratlan fordulatnak, mert már hónapokkal korábban pletykálták, hogy így fog történni, és a történész-bizottságnak is föl lett téve a kérdés, hogy alátámasztható-e egy ilyen változtatás. A vá-

lasz nem volt helyeslő, legföljebb megengedő. Figyelemreméltó, hogy a polgármester ugyanahhoz a megoldáshoz folyamodott, ami egyszer már bevált, nevezetesen az átnevezéshez. De csak azt lehet levenni a lábáról ezzel a megoldással, aki mindennél jobban vágyik rá, hogy levegyék a lábáról. Hiszen első világháborús emlékműben nem szenved hiányt a kerület. Ott van a már említett svábhegyi, és az is, ami a Városmajorban áll. Utóbbi egyébként arra szolgál szemléletes példával, hogy egy szimbólum nem azonos az azt leíró szavakkal: az első világháborús tábori vadászok emlékműve egy ideje a magyar és összeurópai újnácik emlékhelye, amelynél a kitörési kísérlet évfordulóján rendszeresen fel szoktak vonulni. Ennek alapján leszögezhető, hogy a Turult akárminek nevezhetik, attól az még pontosan az marad, ami volt.

A vitában az egyik fideszes képviselő a nyugati országok szobordöntögető hullámára hivatkozott, mondván, hogy kultúránk, alapvető értékeink védelmében szembe kell szállni ezzel a riasztó tendenciával, és épp ezért kell megvédeni a Turult. Hatásos érvelés, mert a FIDESZ-szel és a Turullal szemben kritikus egyének többsége valószínűleg legalább annyira elbizonytalanodva szemléli az Egyesült Államokban és Nyugat-Európában elharapózott szoborgyalázó és -pusztító mozgalmakat, mint a nemzeti oldalhoz tartozók. Különösen, ha felidézük, hogy Magyarországon az utóbbi évtizedekben jellemzően *a nemzet nevében* mozdítottak el szobrokat, emlékműveket a helyükről. Vagyis azok, akik a nyugati típusú demokráciát élhetőbbnek vélik a keleties diktatúránál, e tekintetben kifejezetten konzervatívnak tekinthetők. Éppen ők követelnék egy szobor ledöntését?

A közgyűlés arról is döntött, hogy a kerület emlékművet fog állítani a második világháború XII. kerületi áldozatainak, tehát ők sem maradnak sokáig emlékmű nélkül.

Az előbbiekhöz hozzá kell tenni, hogy a nyugati szoborgyalázások egy része számomra elfogadhatatlan. Ilyen például Cervantes esete. Tudatlan és eleve rombolni vágyó emberek támadhatták meg annak az írónak a szobrát, aki nemhogy rabszolgatartó nem volt, de ő maga sínylődött hosszú ideig muzulmánok rabszolgájaként. Viszont annak a belga királynak az emléke, aki különösen kegyetlen gyarmatosítóként lépett fel Kongóban, és ráadásul a bennszülettek kirablásakor nagyrészt a saját zsebére dolgozott, tényleg nem lehet szent, és ha Belgium eddig nem jutott el odáig, hogy szép csöndben vagy akár éles viták után leemlje a talapzatáról, akkor nincs mit csodálkozni azon, hogy egy krízishelyzetben

erőszakosan lépjenek föl vele szemben azok, akik sértve érzik magukat általa.

A „rabszolga” szó felidézi bennem Csécsy Imre egyik naplőbejegyzését. A Krisztinavárosban lakó szociológus 1944. augusztus 26-án írja:

Ma harminc éve vonultam be katonának, a Deutschmeister ezredhez Bécsbe. Azóta vagyok az állam rabszolgája. Közben volt vagy tíz év, amikor ezt nem túlságosan éreztük. De ez csak csalódás volt. Bethlen alatt is rabszolgák voltunk, mi baloldaliak. Csak valamivel udvariasabban bántak velünk, mint most.*

Igen,

azok, akik a „másik Magyarország” tartoztak, nem a Horthyéhoz, így élték meg azokat az éveket. És mi, akik

a FIDESZ uralmát nyögjük, hasonlóképpen vagyunk ezzel. Minek a szimbóluma a Turul? Nem a szovjetek elleni fegyveres harc hőseinek, nem az ostrom védtelen áldozatainak és nem is az első világháborús áldozatának. Hanem csakis és kizárólag a FIDESZ uralmáé.

Mit tett Pokorni Zoltán?

A változó körülmények között is betartotta az ígéretét.

Megvédte a Turult.

Nemcsak jelen valójában védte meg, hanem a múltját is megvédte. Ugyanis a lelepleződés után elvárható lett volna a szoborállítás teljes történetének feltárása és nyilvánosságra hozatala: kitől eredt az ötlet?, ki döntött a listát készítő történész megbízásáról? a szobrász megbízásáról? – Hogy csak a legelső, legfontosabb kérdéseket hozzam fel, melyekre, legalábbis egy jódarabig, nem kaphat választ az érdeklődő.

Hirtelen láthatóvá lett, hogy mit jelent a nemzet sorsközössége

– írta hónapokkal ezelőtt az esztéta.

Mit jelent „a nemzet sorsközössége”?

Semmit.

És napjainkban erre éppen Pokorni Zoltán szolgáltatja a legszemléletesebb példát. ■ ■ ■

Zoltán Gábor Budapesten született 1960-ban. Kötetei: *Vásárlók könyve* (novellák, 1997, JAK-Kijárat), *Erények könyve* (novellák, 1999, Magvető), *Szőlőt venni* (regény, 2001, Magvető), *Fekete bársony* (regény, 2008, Jelenkor), *Orgia* (regény, 2016, Kalligram), *Szomszéd* (esszéregény, 2018, Kalligram), *Szép versek 1944* (abszurd antológia, 2020, Kalligram).

* Kézirat, OSZK



A ZENE: ABSZOLÚT VALLÁS?

És továbbtűnnek az órától sebzett másodpercek.
Frederico Garcia Lorca

Azene és a vallás között szomszédsági kapcsolatok állnak fenn. A zene az agyban a nemnyelvi kiterjedett övezetét mutatja, ami a vallás esetében is fennáll. Részben együtt is fejlődtek, mivel mindkettő a nyelv nem megnevező funkcióira települt. A nyelv prozódiaja a zene dallamában és az énekben folytatódik. Számos vallási szertartásnak a ritmus és melódia lényegi alkotórésze. Ezáltal mindkettőnek esélye van azon agyterületek elérésére, amelyek az evolúció során a nyelv fejlődése előtt jelentek meg. A kísérlet, hogy a szót az agy mélyébe süllyesszék és a kút alapjából szóval hozzanak fel dolgokat, a zene és a vallás felől kaphat támogatást.

A zene kibontakozástere döntően nem a hang, hanem a várakozás és a beteljesedés játéka, ami hang révén valósulhat meg. A várakozás lényegi torlasztása rossz hangokkal is elérhető, csakhogy ilyen várakozásokkal foglalkozni nem túl élvezetes. Hangok és hangzások meghatározott jólhangzása arra csábít, hogy a várakozás olyan játékába vigyen bele, ami akkordokkal és harmóniákkal ad lökéseket. Így válhat a zene öntudatlan számlálássá, miként Leibniz nevezte. Az agy matematikai sajátosságainak kifejeződésévé válik, de az individuális tapasztalaté is, továbbá az újra való nyitottságé. Egy disszonancia talán jobban hat arra az emberre, aki mindig egyazon megnyugtató kádenciát élte át. Adott körülmények között a kiegyenlítést keresi, de emellett is szólnak érvek, hogy talán csak egy kommentáló zenekritikában leli meg ezt, amely a nyitás lehetősége-

ként értelmezi a disszonanciát és így a várakozást egy előzetes lezárásig juttatja (ahogy a képzőművészet is gyakran a kommentárban vagy kritikában válik „teljessé”; a vallás körében a megfelelő kultúra csak korlátozottan áll rendelkezésre).

Ha a zenét komolyan akarjuk az idegtudományok révén vizsgálni, feltétlenül szükséges a kritika és a társadalom összjátékát a várakozás és beteljesedés zenei jelensége kapcsán megvitatni. A zene átélését elemző képalkotó kutatások eredményei eddig szűkösen értelmezési összefüggésben jelentek meg. Pedig nem érdektelenek. Azt mutatják ugyanis, hogy létezik olyasvalami, mint a „Mozart-hatás”, ami a téri-geometrikus képességek terén teljesítménynövekedésre vezetett; más zenedarabokhoz képest – mint pl. Beethoven „Für Elise” – jelentősen kiterjedt. Így persze a zeneesztétika túl gyorsan egy elsietett kognitivistá zenepedagógia irányítása alá kerülne, ami a zene megtapasztalását a más tantárgyakra gyakorolt teljesítménynövekedés nézőpontjából szemlélné. A zene értelmezéséhez kétségkívül szélesebb horizontot kell nyitni, és Adorno szavára érdemes figyelni, aki szerint „A zene segít a pszichózisokkal szemben”. Hasonlóan értékelendő Nietzsche votuma is: „Zene nélkül nem tudnék élni!”

A döntő az, hogy a komputerrel eltérően az agynak nincs ütemezője, és hogy a zene maga szállítja azt az időszervezést, ami a feldolgozásához szükséges. Ezáltal képes az idővel csak mértékkel strukturált agyba időparamétereket bevinni, amelyek alkalmassá teszik az in-

formációk újjászervezésére. Így érhető el az agyban az álmok övezete, amely a nyelv számára egyébként közvetlenül nem volna hozzáférhető. A zene a 'gyógyítás' (Heilung) vagy 'egészség' / 'üdv' (Heil) eszményképét jelenítheti meg, amit az ember a saját életére vonatkozóan a sikerült élet vezetésének 'avantgárdjának' tekinthetne. Mindenesetre a terápiás lehetőségek félreismerhetetlenek, és amennyiben nem a kognitív teljesítmény hajszolására használják, a Mozart-hatást hatékonyan alkalmazható lelki konfliktushelyzetek tisztázására: az ember elmegy egy koncertre, hogy megoldja tisztázatlan problémáit. Az agykutatás által feltárt tényállás szerint a zenehallgatás során olyan paralimbikus régiók aktiválódhatnak, amelyek a boldogságérzetért és megerősítő folyamatokért felelnek, így ez kisebb fajta üdvösségigéretként a zenén túlmenően arra indíthatja az embert, hogy életerői integrálását kutassa.

Radikális állításom, hogy az ember ilyesfajta integrációra törekszik, és hogy ebben keresi boldogságát; ám ez az integráció korántsem képes arra, hogy mindig mindennemű sokféleség gyűjtő helye és otthona legyen. Így a várakozás és teljesedés, boldogság és üdvözülés mechanizmusainak fiziológiai leírása egy adorno-i perspektívát is magában foglalhatna. Adorno állhatatos a tekintetben, hogy az egész integrálása lehetetlen, továbbá az individuumnak védekeznie is kell az egésszel való „vacakolással” szemben. Ebben az adorno-i háritásban még fel lehet fedezni boldogan is méltó kádenciákat, úgyhogy a fiziológiai perspektíva szabaddá teszi számára a színpadot különböző lehetséges karakterszerepek ábrázolására. Ám nem foglal állást – s ezt némely szakértő elvethetné – az evilági boldogság vagy boldogtalanság mellett. A (zenehallgatás során) aktivált boldogság-struktúrák bizonyítása csak annyiban mutatja ki a „tekintélyes” integráció lehetséges voltát, hogy abban természetesen az elhárítás mozzanata is fellelhető.

A zene jelensége ezért megfelelő elővigyázatossággal közelítendő, és megállapítandó, hogy nincs jelszerű denotációs törekvése, vagyis nem képes tárgyakat megnevezni és velük mint megnevezhetetlennel foglalkozni, avagy megnevezhetetlennek tekinteni, miként azt Kant teszi. Képességének teljesen megfelel az, hogy meg tudja hódítani az álmok nem-nyelvi övezetét.

A megnevezhetetlenről szóló beszéd ugyan nem kelt gyanút, ám ez a 19. században már túl nagyívű gesztussá vált. Friedrich Schelling már a végtelennek a végesben való jelenlétéről beszélt, és hamarosan a zenéről mint az abszolút nyelvről esik szó.

Ez a szóhasználat elég súlyos, ha meggondoljuk, hogy Cusanusnál az abszolút még a zsidó Isten rejtjele volt, és úgy gondolta el, mint az emberek számára fogalmilag sem megfoghatót. Jóllehet szövetség és ígérete teljességgel relacionális, ám ő maga egészen nevének kimondhatóságai menően elérhetetlen

és rejtőző. Ezt a távolságot a német gondolkodásban nem méltányolták kellő körültekintéssel. Fichténél az Én dönt a Nem-Énről, ami a költői megformálásban megfelel Mephisto Dr. Faustus érdekében történő szolgálai alávetésének. Itt a másikkal a magam részévé tévése történik, és közösen ünneplik az abszolút nem-ellenállását.¹ Ahogy Belzebubnak szolgálnia kellett az uszkárt, úgy adták oda magukat a 19. században a wagneri nőalakok: Senta a halálig menően kiszolgáltatja magát a Bolygó Hollandinak, aki a különbözőség áthágásának garanciájává vált, ahogy az (a Trisztán és Izolda által megvalósított) incesztuózus szerelmi halálban valósult meg. Különbözőségről, távolságról és megvonásról vagy netán negatív teológiáról már szó sem esik.

Egy olyan közösség számára, amely elsődlegesen a Törvényre orientált, nem látszott üres hely. Ezen a horizonton ez már csak a vér törvénye („rasszizmus”) alapján volt értelmezhető. Számos félreértésre vezetett Arnold Schönberg azon kísérlete, hogy a zenét olyan törvények alá rendelje, amelyeknek nem felel meg a tonális centrumba történő nárcisztikus vagy incesztuózus visszatérés. Véleményem szerint az ördögi paktum és az abszolútum incesztuózus ünneplése a Holokauszthoz vezető út egyik lényegi mozzanata volt.

Thomas Mann az 1945-ös müncheni bombázásokat *Dr. Faustus* című regényében zeneszerzőalakjának, Andreas Leverkühnnek az ördöggel kötött paktumával hozta összefüggésbe. Ennek a paktumnak (továbbá ezzel a korai Fichte filozófiájának) és a német katasztrófa összefüggését magam is így látom.² Az ördögi paktum veleje, a másik különbözőségének a nem méltánylása és az abszolútum elietett ünneplése Thomas Mann értelmezésében, ahogy Adrian Leverkühn a tizenkétfokú zene felfedezőjévé válik, ugyanakkor nem a megfelelő módon jut kifejezésre. A regény valóban botrányt okozott. Arnold Schönberg mélyen sértve érezte magát



az ördögi paktumban betöltött szerepbe kényszerítetten. Vajon Thomas Mann fogja maradt a racionalitás hidegségével és az ezzel összefüggő diabolitással szembeni régi német előítéletnek? A tizenkétfokú zenében csak azt követően lehet egy hangot megismételni, hogy a hangsor összes többi hangja is elhangzik. A hallgató és a játékos így meg van fosztva a tonális centrum képződése által keltett kielégüléstől. Nyelvünkben ezt úgy lehetne megfogalmazni, hogy nem építhetők föl értelmes várakozási valószínűségek. Az ember a kockázatoknak kiszolgáltatva érzi magát, kimarad a tonális centrumokba vagy attraktorokba történő visszatérés öröme. Ebben nagyfokú intellektuális izgalom adódhat, felszólítva érezhetjük magunkat a különbségtételre ott, ahol egyébként az összeolvadást szokás kultiválni. De éppen az érzelmes, „forróvérű” (Thomas Mann *Wälsungvére*-ben könnyekben bővelkedő) összeolvadás vezethet hidegségre. A tonális központ önkiszolgálóvá válik, a pszichének önmagával való egybekelése során magába zárul és melegséget már csak belső maghasadással képes előállítani. Eszerint a hideg éppenséggel a gyönyörteli összeolvadásvágy kifejeződése lenne (mely eltekint az összeolvadás tárgyától). Ezzel ellentétben a tizenkétfokú zene kísérlet a melegség egyenletes elosztására és a lélek minden erejének minden ember számára való eljuttatására. Ami tehát elsőre hideg racionalitásnak tűnik – a differenciális bevezetésének kísérlete –, az egy olyan tér megnyitásának is tekinthető, amelyben lehetővé válnak sokalakú egybekelések. Az ördögi paktum katasztrofális döntés volt. Ám a radikális rossz, miként Derrida megjegyezte, különféle módokon képes megjelenni. Thomas Mannál Nietzsche életrajza alapján megy végbe a narcisztikus egybekelés, mely nem ismeri az alteritást. Az energiaáramlás rövidzárata ebben az esetben nincs is ábrázolva, csak tangens gyorsítót szállít egy más módon felhasznált zenéhez.

Mindhárom kapcsolatminta – Isolda incestuózus násza, Senta szerelmi halála és a férfi halálvágyának való önalávetése, valamint a hetéra készsége Andreas

Leverkühn irányában – teljesen alkalmatlan az alteritás, az emberi különbségek kezelésére a társadalomban. (Nem a magatartásról van szó, hanem ábrázolásának interakció-modellként való felhasználásáról, etikailag, politikailag). A szerelmi halál tekintetében ez könnyen igazolható, mivel az *Ich klage an* című, negyvenes évekből származó filmben éppen a szerelmi halállal reklámozták az eutanáziát.

Természetesen Thomas Mann életrajzi ráfogása Schönerberggel szemben kínos. Ha a helyzetet fikatív génybeli afférnak tekintjük, akkor azt kellene mondanunk, hogy – a bármely érzelmi alapon elért – racionalitás (az incestuózus kívánságok teljesítésének elvetése) legalább lehetőségeket teremt a világban az alteritás megkülönböztetésére és elfogadására a szimbolikus és kimondott síkján. Döntésre nem kerülhet sor, csak az látható, hogy az életben kellő megkülönböztetések megtétele tekintetében az ember milyen mértékben felelős.

Ha a zenét várakozás és teljesedés játéka nézzük, akkor az agy alapvető mechanizmusainak való megfelelése nyilvánvaló, és nem csak ez – a vallással való párhuzama merül fel erősen. Itt is várakozás és teljesedés, remény és kegyelem, ígéret és üdvözlés képezik a történet alapvető dimenzióit.³ Mindhárom: zene, agy és vallás egyaránt a trauma meghódításának mechanizmusát mutatják és a boldogság váratlan formáira utalnak, ami minimálverziójában abból is állhat, hogy valaki ismételtelen a boldogtalanságáról ír. ■ ■ ■

Tillmann J. A. fordítása

Detlef B. Linke (1945–2005) agykutató, neurofilozófus, a Bonni Egyetem tanára volt. Magyarul megjelent írásai: <http://www.c3.hu/~tillmann/forditasok/forditasok.html>; Ezredvégi beszélgetés: <http://www.c3.hu/~tillmann/konyvek/ezredvegi/linke.html>.

JEGYZETEK

- 1 Vö. D.B. Linke: „Identity withouth Text”: Negation and Execution, 2000.
- 2 A Holokauszt felé vivő úton Fichte korai filozófiájának (és ezzel az ördöggel kötött paktumnak) jelentősége folytán több figyelemben kellene részesülnie. Amennyiben az Én és a szabadság

filozófiája abszolútum-igénnyel lép fel, akkor megtörténhet, hogy oly mértékben az önértékebe botlik, hogy nem lesz képes a másággal érintkezni. Ezért utalok újra és újra arra, hogy a szabadságot egyúttal mint a Törvény helyét kell elgondolni.

- 3 A zene azért is különösen érdekes az agykutatás számára, mert rajta keresztül egy olyan komplex viselkedérendszert tanulmányozhat, amely az agy számára „második természetű” vált. A különös az, hogy a második természet az első is áthatja – miként a vallásban.



Nagy szökéseket tesz, de tulajdonképp nem repül

Újabb leletek
a Nomád Nagyszótárból

ANTISZEMITA 1. A szív- és agyhalál sajátosan sötét mintázatát és előrehaladott formáját hordozó személy. A kór gyakran nemzeti elmeegyenséggel jár egyben; kapcsolatuk elmélyülése esetén a szellemi és jellemi leépülés hatása beláthatatlan lehet. 2. A Hülyék Szocializmusának híve.

BAROMFI 1. A barmok férfileszármazottja. 2. Csökkent szárnyalási képességű madárféleség. Bár a barmok fiáról kapta nevét, nemcsak hímeke használatos.

ELMECSENDESSÉG Ragyogóan tiszta állapot; minden szomorúság megszűnte, amivel szeretet jár együtt a boldogok, részvét a szenvedők, öröm az igazak és béketűrés a bűnösök iránt. (Patanjali szíves közlése)

ÉN 1. Az egyes szám első személy önállítása. 2. A tudat testtel és emlékezettel terhelt kurzora 3. „Csak az agyi kogníció sok lehetséges kulturális megvalósulásának egyike”. (Detlef B. Linke szíves közlése)

GYÚLÖL Valakit vagy valamit legnagyobb visszatetszéssel kerül, utál, magától távoztatni iparkodik, s nem csak javát nem kívánja, de kárát óhajtja. (Czuczor és Fogarasi szíves közlése)

HITKÉSZLET Antropológiai adottság, lévén „az ember más képességekhez hasonlóan valószínű képességekkel születik.” (Friedrich Schleiermacher). Egykor kollektív középpontok, majd kinyilatkoztatások köré szerveződött, majd a modernitás századai során egyre szórta a szót.

Mai hordozója olykor Madonna, vagy Maradona követője, netán Niké (ógörög *Níkē*, ang. *Nájkí*) istennőnek áldoz, telefon-totemek előtt hódol, vagy hisz a félázsiaiak felemelkedésében.

HUMÁN PARALAXIS A csillagászati távolságmérésre szolgáló paralaxis-eljárástból ered, de két különböző nézőpont felvétele helyett két, az emberi világ felméréséhez egyszerűen élesen különböző szempont érvényesítését kívánja: 1. Tábor Béla ismeretelméleti imperatívuszát: „*Keressétek először Isten országát!*” 2. Helmuth Plessner felismerésének belátását: „*A valósággal számolni annyit jelent, mint az ördöggel számolni.*” Az előbbi *Máté evangéliumából* (6, 33), az utóbbi a weimari köztársaságban szerzett tapasztalatokból ered.

IDEOLOGIA Az elmekonstrukciók azon fajtája, amely szándékoltan vagy szándékolatlanul kizárja az észlelés és elgondolás tágabb spektrumát, hogy a behatároltság és korlátosság bornírt biztonságát élvezhesse.

IJEDSÉG A kedélynek hirtelen megrázkodása, és vele járó kellemetlen érzés, melyet bennünk valamely véletlen rossznak hatása gerjeszt. (Czuczor és Fogarasi szíves közlése)

IN VINO VERITAS INTÉZET A hely szelleméből lefejtett párlatok fejlesztésére szakosodott tárház, melyben javasasszonyok, tudó férfiak, és mindenféle átmeneti jellegű és jellemű látók fáradoznak a múlt, a jelen és a jövő pillanatnyi széljárása szerinti átírásán. Társintézményeihez (Error Háza, Történelmi Tévképzetek Társasága, Nemzeti Neurotikusok Akadémiája, sat.) hasonlóan rendeltetése a tudateltérítés iparának és iskoláinak tartalmakkal történő ellátása.

IRODALOM Mind azon jelesebb elmeművek özvege, melyeket az emberi ész teremtet, és könyvekben vagy írással közössé tett. Egyébiránt az egyes szakokra nézve vagy menyire szűkebb körre szorul az irodalom fogalma, szabatosabban: iralom. (Czuczor és Fogarasi szíves közlése)

KOSSUTH A LAJOS Hatalmas romantikus hévvel és hazafias hangzatokkal terhelt középserű politikus, akinek szobraival, valamint a nevével ellátott helyekkel és intézményekkel Dunát lehet rekeszteni.

MARXISTA MÉSZÁROSOK A Tudományos Szocializmus Tanításának a halál elősegítése terén leghatékonyabb személyiségei, akik a munkásosztály élcsapatának élén állva hatalmas csapásokat mértek az életre.

MÓKUS Kisded emlős állat, melynek első lábain négy, a hátulsókon pedig öt karma van; farka hosszú, gubanczos; szőre a hasán fehéres, többi testén rókavörös. A repülő mókusnak első és hátulsó lábai között hártványi vannak, s ezeknek segédelmével nagy szökéseket tesz, de tulajdonkép nem repül. (Czuczor és Fogarasi szíves közlése)

A NEMZET TÉESZELNÖKE 1. Félázsiai nemzetmegvezető, aki egy világpolitikai vákuumnak és az emelkedett választói elmeélnak köszönheti hatalmát. 2. Kipcsák Kolbásztöltő, aki a ravasz paraszt hagyományát személyes alantasságával sikeresen hatványozta, és a létezés magyar lejtőjének valószínűtlenül viszkózus kenőanyagává alakította.

POLITIKA 1. *(általán)* A köz, a polisz, a város/állam ügyeivel való foglalatosság. 2. *(konkrét)* „A szavakért folytatott küzdelem, fogalmak és szóképek megszállása.” (Hannes Böhringer szíves közlése) 3. *(többnyire)* A közügyek elmozdításának örvén folytatott bűnszövetkezeti tevékenység.

REKLÁMEMBER 1. Aki valamely bérért, haszonért, érdekeltségért eladja az arcát. 2. Aki a tárgyi és szellemi szemétszaporítás iparában tevékenykedik.

RÉMNÉNÉK Sötétbe borult, burkált vagy csadort, magukat igazhitűnek nevező rémségek.

ROVÁSÍRÁS 1. Korai írásemlékek, reneszánsz titkosírás és a helyi identitásproletariátus szerencsétlen találkozása folytán elterjedt nemzeti grafománia. Jellegzetes posztmodern jelenség, mely más újpogány fejleményekkel párhuzamosan 90-es években tűnt föl a peremeken. Az első rovott helységnévtáblákat az ezredfordulón állították fel; a járványos róhatnék azóta országos kórrá vált. Reciklálása nem előzmény nélküli a történelemben; germán változata, a *Runenschrift*, melynek s-betűje az SS logójává vált. 2. Sajátos agyakban fejlesztett kenőanyag a létezés magyar lejtőjén történő hanyatlás előmozdítására.

SZABAD 1. *(Legszélesb ért.)* mondjuk mindenről, mitől bizonyos megszorítás, kényszerítés, vagy akadály távol van. 2. *(Szűkebb ért.)* mint jelző, oly tulajdonságot jelent, melynél fogva az illető alany bizonyos testi, vagy lelki, vagy kedélyi, vagy társadalmi, vagy polgári stb. kényszerítéstől, megszorítástól mentes, vagyis távol van. (Czuczor és Fogarasi szíves közlése)

TENGERISÉG 1. *(általán)* A mindenkori emberiség azon része, amely olthatatlan vonzalmat táplál a tengerek iránt, és hiányában tengeriségmegvonásban szenved. 2. *(intézmény)* A Krapanji Alkotótábor volt és leendő résztvevőinek társasága. (Gyenis Tibor szíves közlése)

TURULTROLL 1. Elme-enyészetben szenvedő jómadár, akinek magasabb agytevékenysége helyén már csak a mimetikus állati képességek működnek. 2. A magyar szajkó digitálisan klónozott mutánsa 3. Önkéntes vagy fizetett propagandapapagáj.

UNDOR Gyomorkeverő, vagy erkölcsi érzelmet visszaborzasztó érzés, melyet valamely ocsmány, puruttya, undok, förtelmes tünemény és behatás okoz, mitől borsószik a hátunk, és megcsömörlünk. (Czuczor és Fogarasi szíves közlése)

VÉGLÉNY 1. A magasabbrendű élőlényektől nehezen megkülönböztethető lények, melyekben a legalsóbbak jellegzetességei elmosódva mennek át egymásba. 2. Az emberi mi-volt elhagyásának végső fázisa. ■ ■ ■



Igazságszolgálatás a hatalom szolgálatában

Nincs francia életrajzíró, aki fel ne vetné a kérdést, mi is lehetett az oka annak az engesztelhetetlen gyűlöletnek, amellyel Hugo jó két évtizeden át szórta szitkait Bonaparte Napóleon Lajosra meg a II. Császárság tekintélyuralmi rendszerére. „Azzal, hogy Hugo a legrangosabb franciát választotta ellenfélnek – legalábbis a történész Éric Anceau szerint (ő egész monográfiát szentelt III. Napóleonnak) –, önmagát az uralkodóval azonos méltóságnak tekinthette: az író ennél feljebb nem is emelkedhetett volna a társadalmi hierarchiában...”

Nekem más a véleményem. Szerintem az író két évtizedes küzdelme nem őt magát, hanem – épp ellenkezőleg – ellenfelét mutatta a megérdemelnél jelentősebbnek. III. Napóleon ugyanis jórészt Hugo prófétai átkainak köszönheti síron túli hírnevét. Bár ő egészen más hírnévről álmodozott, a mai olvasó nem a „haza megmentőjének”, hanem közepszerű figurának, szánalmas kalandornak, „Kis Napóleonnak” látja a II. Köztársaságot 1851. december 2-ának reggelén eltipró és egy évre rá önmagát az egyetemes választójoggal császári méltóságba ültető Napóleon Bonaparte Lajost.

Az államcsíny estéjén Hugo is aláírja a fegyveres ellenállásra felszólító tiltakozást. Mivel tudomására jut, hogy le akarják tartóztatni, pár napig bujkál, majd december 11-én egy nyomdász nevére kiállított útlevéllal a zsebében felszáll a brüsszeli vonatra. Iszákjában magával viszi írói terveit (így készülő nagyregénynek, *A nyomorultaknak* a kéziratát), és magával viszi az esküjét megszegő államfő iránt érzett vak gyűlöletét is, amelynek hevét a száműzetés évei sem tudják csillapítani. Hugo két évtizedet tölt száműzetésben, előbb Brüsszelben, majd Jersey, végül Guernesey szigetén.

Hugo nem mindig volt ellenséges Bonaparte Napóleon Lajossal szemben. 1848-ban ő is támogatója

a Napóleon-ivadék elnöki ambícióinak, sőt, miután a herceg köztársasági elnök lesz, az Élysée-palotának is gyakori vacsoravendége. Lehet, hogy akkor romlott meg a kapcsolatuk, amikor az államfő 1848 decemberében nem őt, hanem a mélyen vallásos Alfred de Falloux-t nevezte ki a közoktatási minisztérium élére? Elkötelezett híve lévén a világi közoktatásnak, Hugo – bár jobboldali képviselőként került a Nemzetgyűlésbe – ekkor dörgedelmes beszédben tiltakozik az egyház befolyása ellen, majd 1851. július 17-én ugyanilyen hévvel leplezi le Napóleon Bonaparte Lajos hatalmi ambícióit. Nem csoda, hogy az író szemében levezelhetetlen és megbocsájthatatlan gáztett az államfő 1851. december 2-i államcsínye. Hugo nem az árnyalt elemzések embere, nem veszi számításba, hogy a II. Köztársaság már igen korán – de legfőképpen a júniusi munkásfelkeléstől fogva – lejtőre került, és feltartóztathatatlanság csúszik, sodródik az államcsíny felé.

Hugo sohase bocsájtotta meg az államcsínyt Bonaparte Napóleon Lajosnak. Amikor 1859-ben kihirdetik az általános amnesztiát, az ő részéről akkor is határozott nem a válasz. De már korábban így ír *Ultima verba* (1852) című híres versében:

*A sziklás száműzetést vállalom, és ha életem
végéig tart is az, nem mérícskélve le,
hogy hány tört meg, akit szilárdabbnak reméltem,
s hogy hány szökik, kinek maradni kellene.*

(Somlyó György fordítása)

A húsz év alatt a gyűlölt ellenfelet illetően három könyv – mondhatni, három remekmű – kerül ki tőle alól: a *Châtiments* [Fenyítések] című verseskötet, a *Napoléon-le-Petit* című pamflet, valamint a *L'Histoire d'un crime* [Egy gáztett története] című könyv (az utób-

bi, mivel egyetlen kiadó se vállalta, csak évekkel a császárság bukása után 1877-ben jelenhetett meg¹). Hugo 1855-ben alkalmasint e két utóbbi könyv melléktermékeként írhatta azt a röpiratot is, amelyben a hatalomnak behódoló francia igazságszolgáltatást szedi ízekre. A röpirat valójában négy nyílt levél, elsőt Hugo a főügyészhez, másik hármát a bírói karhoz intézte (az alábbiakban az első hármát adjuk közre jelentéktelen rövidítéssel). Meggyőződésem, hogy a röpiratnak, amelynek prófétai mennydörgése máig sem veszítette el aktualitását, az államcsinnnyel kapcsolatos két remekmű mellett a helye.²

*

Heller Ágnes jó néhány éve jegyezte meg egyik interjújában, hogy Európának nemcsak a demokrácia, de a bonapartista tekintélyuralom is tradíciója. Az a bonapartista tekintélyuralom, amelynek a „karizmatikus” Vezér, a Gondviselés küldte politikus, a „haza megmentője” áll a középpontjában. Csakhogy „*az az ország* – írja Benjamin Constant *Mélanges de littérature et de politique* című művében –, *amelyet csak egy bizonyos ember tud megmenteni, aligha fogja sokáig élvezni, hogy megmentették [...], mi több, meg sem érdemli, hogy megmentésék...*”³

Á.P.

„A bíró vagy hős, vagy gazember.”

D’Aguesseau⁴

(I.) 1851. december 2-án este egy férfi jelent meg az Orsay rakparton álló laktanya⁵ bejáratánál (talán még emlékeznek rá, ebben a laktanyában tartották fogva a Nemzetgyűlés csaknem háromszáz képviselőjét⁶). A férfi megállt a fegyőr funkcióját ellátó katonatiszt előtt, és ezt mondta: „Eresszen be, kérem; én is képviselő vagyok, osztozni szeretnék kollégáim sorsában. Eresszen be – tette hozzá határozottan –, nekem is itt a helyem, de nemcsak emiatt, azért is, mert tanár vagyok a jogi karon.”

Valette⁷ úrnak igaza volt, és igazát a fegyőr sem vitatta. A képviselőt, könnyen lehet, még futni hagyta volna, a laktanya amúgy is zsúfolásig megtelt, de a jogtudomány tanárát... A nemjóját, börtönbe vele! Az ilyennek, aki a törvény tiszteletére, honpolgári jogokra meg az ügyési és bírói kötelességekre tanítja az ifúságot, rács mögött a helye. És Valette urat, közönséges rabszállítón, a lámpák fakó fényében még aznap este át is vitték a vincennes-i várbörtönbe!

Hol volt Ön azon a bizonyos napon, Főügyész Úr? Mivel foglalkozott? És mivel foglalkoztak ügyész kollégái? Észrevette-e valaki is Önök közül, hogy katonák, fegyverrel a kézben, békés házakba törnek be, hogy otthonukban veszik őrizetbe a legtisztelietreméltóbb honpolgárokat, és hogy ártatlan emberekkel zsúfolják tele a börtönöket? Milyen intézkedéseket hoztak az erőszak megállítására? Milyen utasításokat adott? Vagy lehet, hogy télenül nézte a történeteket? Mire várt, miért nem lépett közbe? Mert nem volt vérontás? Dehogyan nem volt. Tudom, Önök annak idején nem esküdtek fel az Alkotmányra, miként Bonaparte⁸, amit aztán nem is mulasztott el lábbal tiporni, viszont ügyészként és bíróként mégiscsak megesküdtek, hogy tiszteletben tartják az otthon sérthetlenségét, a személyi szabadságot, a járókelők életét, a lehető legvilágosabb, legegyszerűbb, legősibb, legszentebb törvényeket, holott ezeket a törvényeket, együtt az Alkotmánnyal, az Önök szeme láttára taposták bele a sárba. Tisztelt ügyész urak, hát semmibe vették ezt az esküt? Talán nem jutott el füligig a közfelháborodás moraja? Talán nem tudtak róla, hogy a Semmitőszék tagjai – a kollégáik közülük választják a *Különleges Felsőbíróság* tagjait⁹ – eleget tettek kötelességüknek? Talán jogilag hibátlan határozatban nem marasztalták el Bonapartét hazaárulásban, talán nem indítottak eljárást ellene, talán nem hívták össze¹⁰ az esküdteket? Talán bizony aznap a rendőrség nem zavarta szét őket kétszer is, ráadásul ülésezés közben? Felemelték-e Önök a hangjukat ez ellen a törvénytelenység ellen? Védelmükbe vették-e ezeket a bátor aggastyánokat, akik egyszersmind hivatali előjáróik, sőt, egykor ta-

náraik voltak? Megpróbálták-e megkímélni az igazságszolgáltatást a szegyéntől? Nem tudjuk. A jóra való emberek az egész várost tűvé tették Önökért december 2-án, Önök sehol se voltak. Könyörgök, árulják el végre, hol voltak azon a napon, és ugyan mivel töltötték az időt a vészhelyzetben? Jogukban állt volna letartóztatási parancsot kiadni a tetten ért bűnösök ellen. Jogukban állt volna segítségül hívni a karhatalmat. Jogukban állt volna ügyészi talárban kimenni az utcára, és mindenkit felszólítani, segítsenek a törvényesség helyreállításában. Mindehhez nem egyszerűen joguk volt, mindez kötelességük is lett volna, ennek a világosan megfogalmazott és halaszthatatlan kötelességnek kellett volna eleget tenniük, ha kell, akár életük kockáztatásával. Ha így viselkednek, talán másképpen alakulnak a dolgok. De ha a törvénytelenység tiltakozásuk ellenére is diadalt arat, még mindig ott lett volna egy utolsó kötelesség, mégpedig a példamutatásé: nevezetesen az, hogy – mivel már semmit se tehetnek – lemondjanak hivatalukról.

Csak hogy Önök ugyanúgy fűtyültek a lelkiismeret szavára, mint a törvény – mit törvény, a becsület – előírásaira. Nem viselkedtek se jó ügyészhez, se jó honpolgárhoz méltóan. Félrevonulva nézték, szenvtelenül, hogyan küzd a nyers erő a joggal, és taszítja le székéről a bírót meg a törvényhozót. Önök elfordították fejüket, amikor közönséges konspirátorok és börtöntöltelékek a szemük előtt tartóztatták le a rend tiszteletreméltó védelmezőit; míg bizonytalan volt, kié a győzelem, nem mertek állást foglalni se a rossz, se a jó mellett, jószerivel még azt se lehetett tudni, hogy kikkel rokonszenveznek, a rosszakkal-e vagy a jókkal.

Önök csak akkor jelentek meg újra a színen, amikor a harc már véget ért, amikor a halottakat már eltemették, a népképviselőket eltüntették, a sajtót elhallgattatták, amikor már Franciaországot megfélemlítették és elnémították. Hogy miért? Azért, hogy tiltakozzanak a diadalt arató galádság ellen? Vagy hogy hallassák végre hangjukat a hirtelen támadt egyetemes némaságban, mert ezt a hangot amúgy se hallotta volna meg senki vihar és mennydörgés közepett? Hogy elűzzék a sötét felhőket és lehűtsék az indulatokat, amelyek a csata alatt homályba borították a morál meg a jog szent ügyét? Hogy a népnek megmutassák, milyen megtartó erejük van az intézményeknek, és hogy a fegyvertelen bírákban és ügyészekben legalább akkora a bátorság meg az erő, mint a felfegyverzett sokaságban? Dehogy! Önök azért jelentek meg a színen, hogy hűségesküet tegyenek az esküszegőnek, hogy amellett az elvetemült akarnok mellett kötelezzék el magukat, aki gátlástalanul gázol át az istentől és embertől való törvényeken. [...]

(II.) Önök, tisztelt bírói kar, az első császárság alatt a királpártiakat üldözték; a restauráció alatt a bonapartistákat; Lajos-Fülöp alatt a legitimistákat. És ma? Ma ugyanazokat büntetik királpártiságért, akikre nem is olyan régen még azért szabtak ki büntetést, mert nem voltak királpártiak. Ma olyan embereket marasztalnak el, amiért nem bonapartisták, akik felett nem is olyan régen még azért törtek pálcát, mert bonapartisták voltak. [...]

Ha ma valaki liberálisként hajtja álomra fejét, annak – ha nem akarja, hogy lesújtson rá a törvény – a korlátlan hatalom híveként kell felébrednie. Önöknek, uraim, mindez gyerekjáték. Megváltozni Önöknek könnyű; és persze büntetni is. [...] Mit is tehetnénk, mondják, változott a törvény. De hát a törvény micsoda? Papírlap, amire a mindenkori hatalom leírja, hogy mi a parancs. Se több, se kevesebb.

Ami engem illet, nekem sokkal magasztosabb elképzelésem van arról, hogy mi a törvény. Én a törvényben tiszteletreméltó és bizalomgerjesztő jelképet látok, a törvény az én szememben annak jele, hogy a jog valamikor győzelmet aratott a nyers erő felett, annak jele, hogy a jog a köznyugalom érdekében uralma alá hajtotta az izgága indulatokat. A törvény a garanciája, hogy a családok, városok és tartományok szövetségre lépjenek egymással. A törvény a gyöngesség gyámola, az ártatlanság menedéke, az erő kényszerzubbonya. Az én szememben a jog uralma nem más, mint az isteni törvény emberi kifejeződése. Ahogyan Isten is komolyan veszi tulajdon parancsait, és nem csak ámitja mindazokat, akik bíznak benne, ugyanúgy a bírának meg az ügyészeknek, sőt, a különböző országok első embereinek is kötelességük volna – én legalábbis azt hittem – tiszteletben tartani a hatályos törvényeket, amelyek – ha történetesen nem is az ő alkotásuk, de mégis csak – hatalmuk alap-

zatát alkotják. Mindaddig abban a hitben élttem (lehet, hogy ezért kinevetnek, pedig ennek az én tudatlanságomnak nagyon is megadtam az árát¹¹), hogy a törvény olyan méltányos és megkérdőjelezhetetlen jogszabály, amelyet a legitim hatalom hagy jóvá és hirdet ki. Ha illegitim hatalom emel törvényerőre egy – önmagában mégoly méltányos – jogszabályt, azt nem lehet törvénynek elfogadni; máskülönben az első jöttmentnek is jogában állna a törvényalkotás, ezzel pedig a törvényes hatalomnak meg a szabadságnak még a fogalma is eltűnne a föld színéről, a társadalom pedig a törvényesség örvén újra a nyers erőnek lenne martaléka. Másrészt a méltánytalan jogszabályt még akkor se lehet törvénynek tekinteni, hogy ha legitim hatalom emelte törvényerőre, hát még akkor, ha illegitim hatalom fogadtatta el és hirdette ki. Mindebből az következik, hogy a törvény két – egymástól elválaszthatatlan – részből tevődik össze: az egyik a méltányosság, ez az isteni elem benne; a másik a törvényhozó joga, bár ez utóbbi külsődleges a törvényhez képest, mégis a szabadság meg az emberi méltóság garanciája. Az én szememben ez a törvény. Ezt a szemléletet tanultam apámtól, és magam is ezt a szemléletet adtam tovább a fiamnak. [...] Én szerencsétlen! Nem tudtam, hogy így minden esélye megvan, hogy előbb-utóbb fegyenctelepen kössön ki. [...]



(III.)

Tisztelt bírói kar! Több volt kollégájukkal is alkalmam volt találkozni a száműzetésben. Ők, nem is olyan régen, még Önök közt ültek, és bár ugyanolyan elmozdíthatatlannak hitték magukat, mint Önök, minden törvényes eljárás nélkül nemcsak állásuktól, de otthonuktól is megfosztották őket. És kik foglalták el helyüket? A „vegyes bizottságok”¹² tagjai! Az öltötte magára a száműzött bíró talárját, aki száműzetésre ítélte kollégáját. Önök mindezt szótlanul nézték. Szótlanul hagyták elzavarni volt kollégáikat, és szótlanul hagyták, hogy érdemtelenek foglalják el helyüket.

Így toborozzák ma a bírói kar tagjait, olyan emberekből méghozzá, akiknek nem bírói pulpitus mögött, hanem vádlottak padján volna a helyük. Ilyenek hoznak ma ítéletet arról, hogy szabadlábbon maradhatunk-e, és megtarthatjuk-e vagyunkunkat. A nyúl szívű, bátoratlan bírák mellé, amikor a politikai jogok védelméről van szó, tette kész bírákat, a szkeptikus bírák mellé elvetemült bírákat ültetnek, olyanokat, akik mindig készek rá, hogy lábbal tiporják a politikai jogokat. A kollégáik, uraim, helyet nekik! Ők az Önök utódai. Sokan vannak, pénzéhesek, rugalmasak, gátlástalanok, és mindegyiknek van valami vaj a fején. Gyerünk, szorítsanak helyet nekik! Utóvégre mindenkit mégse lehet száműzni! Máskülönben hogyan elégíthetnénk ki ennyi mohóságot? Máskülönben hogyan jutalmazhatnánk meg a sok szolgálatkész segítséget? Hogyan tehetnénk szert olyan bírói karra, amit ugyan becsülni senki sem becsül, de amitől mindenki retteg, olyan bírói karra, amely tükörképe a hatalom birtokosának?

Hogy hogyan? Hát törvénnyel! Olyan törvénnyel méghozzá, amely arra is feljogosítja a hatalmat, hogy bizonyos életkor után még el is bocsájthassa a bírákat. Persze, korántsem mindegyiket; a hatalom majd válogat. Emezt meghagyja hivatalában, amazit kényszernyugdíjazza. Nekik nem valami merev törvény volt a céljuk, sokkal inkább olyan törvény, aminek jó hasznát tudják venni a hajlíthatatlanul merev jellemek esetében. Olyan rugalmas törvény, ami mindenkinek kedvez, aki tud rugalmasan viselkedni. Testi fogyatékoság ese-

tén a hatalom kizárólagos joga lesz eldönteni, hogy az mennyire súlyos, és mennyire lehet ürügye a hivatalból való eltávolításnak. Míg közszégyen bírák mankóval fognak felsántikálni a hierarchia csúcsára, más – az előbbiekkal azonos életkorú – bírák hiába makkegészségesek, akkor is nyugdíjba küldik őket. [...]

Mindmáig a bírák elmozdíthatatlanságának intézménye egyik fő biztosítéka volt az igazságszolgáltatás pártatlanságának. Ilyen körülmények között a bíró magas életkora is garanciának számít. Miért is ne bízánk az igazságszolgáltatás szentélyében megöszült bíróban, aki csak Istennek köteles számot adni, mire is használta bírói hatalmát, és akit az Úr nem-sokára magához fog szólítani? Őt az ártatlanság aligha fogja felmenteni hivatalából. Bonaparte azonban felmenti. Gyerünk, jóember, kívül tágasabb! Itt semmi szükség a tapasztalatra. Gyerünk, kifelé, mi bírói függetlenség nélkül is nagyon jól elvagyunk.

Mert az új törvénynek ez a lényege. Mostantól fogva a bíró öregségére immár nem Istené, hanem – ha lehet – még jobban ki van szolgáltatva embertársainak. Helyzete semmivel sem lesz biztonságosabb, épp ellenkezőleg, egyre kiszámíthatatlanabbá válik. E szégyenletes törvény következményeként a bíró minél jobban benne jár a korban, annál nyugtalanabb; minél nagyobb tapasztalatra tesz szert, annál nehezebben tudja megőrizni függetlenségét. Eljárt felette az idő! Az öregség gyanús; ezzel az aljas törvénnyel próbálják az idős bírók szívében életre kelteni az ifjúság becsvágyát; ezzel a törvénnyel akarnak bennük nyugtalanságot kelteni, indulatokat csíholni. Hogy azokat a bírálókat, akik az évek súlyától már megroggyantak, hízalgésükben a hatalom lába elé vessék magukat. Még vénségekre is élni akartok? Sebab, így is mindent elveszünk tőletek! Tíz körömmel kapaszkodtok a bírói székre? Akkor is el fogunk zavarni benneteket, ha csak nem hoztok szégyent ősz fejeteekre.

Foglaljuk össze: egyes bírálókat száműztek, és nem tudni, miért. Másokat akarattal ellenére nyugdíjaztak. Megint mások pártfogót keresnek, mert rettegnek a miniszterektől, és bizonytalan jövőnek néznek elébe. [...] Így fest ma a francia igazságszolgáltatás. Csakhogy ilyen bírói testülettel, és olyan kormánnyal, amely szájalomra méltó bábként kezeli a bírói kart, ki védi a honpolgár érdekeit?



Ádám Péter fordítása

JEGYZETEK

- 1 Meglehet, korántsem véletlen, hogy pont 1877-ben. Abban az évben ugyanis könnyen megtörténhetett volna, hogy a monarchista Mac Mahon államfő ugyanúgy megfojtja a Harmadik Köztársaságot, ahogyan annak idején Bonaparte Napóleon Lajos megfojtotta a Másodikat.
- 2 *La servilité de la magistrature impériale sous le despotisme de Napoléon-le-Petit* par Victor Hugo, London, Jeffs, Libraire-éditeur, Burlington-Arcade, 1871, 24 o. A pamflet 1855-ben keletkezett. Hogy akkor megjelent-e, és ha igen, hol, nem sikerült kideríteni. (A magyar cím tölem való – Á. P.)
- 3 Benjamin Constant, *Mélanges de littérature et de politique*, Paris, Pichon et Didier, 1829, 60. o.
- 4 Henri François d'Aguesseau (1668–1751) híres francia jogász, jogtudós.
- 5 A lovassági laktanya a múzeummal átalakított Orsay pályaudvar helyén állt, együtt a *Palais d'Orsay* épületével. A Kommun alatt, 1871. május 23-ának 24-re virradó éjszakáján, a kommunárok mindkét épületet felgyújtották.
- 6 Mivel a hadsereg elfoglalta a Nemzetgyűlést,

- a hétszázötven képviselőből háromszázan a X. kerületi városháza *rue de Grenelle*-i épületébe menekültek, azért ide, mert ez volt a legközelebb az ugyancsak a X. kerületben levő Nemzetgyűléshez (az akkori X. kerület nagyjából azonos a mai VIII. kerülettel), majd egyhangú döntéssel a köztársasági elnököt vád alá helyezték, és felmentették funkciójából. Itt tartóztatta le a háromszáz képviselőt hadsereg, és kísérte át őket az Orsay rakparton álló lovassági laktanyába.
- 7 Claude-Denis-Auguste Valette (1805–1878) politikus, jogász, a párizsi jogi egyetem tanára, a II. Köztársaság alatt a Nemzetgyűlés tagja. Az 1851-es államcsíny után egy ideig fogva tartották.
- 8 A megválasztott államfőnek fel kellett esküdnie az 1848. november 4-i alkotmányra; a magas rangú állami tisztviselőktől viszont a II. Köztársaság – ellentétben a Restaurációval meg Lajos-Fülöppel – már nem követelte meg, hogy felesküdjenek a politikai rendszerre.
- 9 Az 1848. november 4-i alkotmány (VIII. fejezet) az *Haute Cour de justice* (kb. a köztársasági el-

- nök feletti hatáskörrel rendelkező különbíróóság) felállításáról is rendelkezett. A bíróság a Nemzetgyűlés nevében hozott megfellebbezhetetlen ítéletet. A tanácsnak öt bíró és harminchat esküdt volt a tagja. Az államcsíny napján a testület nem tudott teljes létszámmal összegyűlni. A rendőrség két ízben is szétkergette az igazságügyi Palotában tanácskozó bírálókat, akik az esküszegő államfő ügyében csak egyikük lakásában tudtak ítéletet hozni. V. ö. Victor Hugo, *Histoire d'un crime*, Lausanne 1963, 102–111. o.
- 10 A harminchat esküdt nem volt párizsi lakos, mivel a különböző megyei tanácsok tagjai közül választották őket.
- 11 Victor Hugo feltehetően Bonaparte Lajos 1852. január 9-i elnöki rendeletére céloz, amellyel az államfő az általa felosztatott Nemzetgyűlés hatvanhárom képviselőjét (köztük magát Hugót is) száműzte az ország területéről.
- 12 Az 1852-ben felállított statáriális bíróságok neve (ezek elé a bíróságok elé utalták mindazokat, akik tiltakoztak a december 2-i államcsíny ellen).



PESTIS

a kommunizmus idején

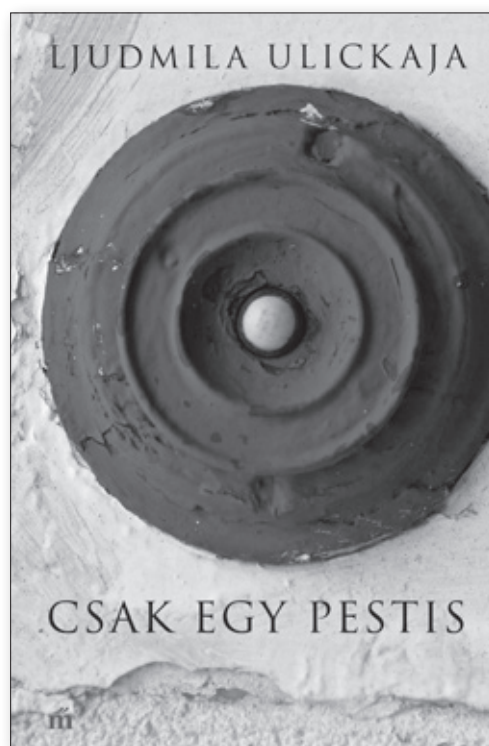
Ljudmila Ulickaja: *Csak egy pestis*

Fordította: Morcsányi Géza

Magvető, 2020

Manapság divatba jöttek az úgynevezett karanténolvasmány-listák (vö.: „Ha ez ki maradt volna, akkor ezt vedd le a polcra, és olvasd el.”) Érdeemes volna majd utánanézni, mennyire dobta meg a k.vírus a *Szerilem a kolera idején* vagy *A pestis* eladási számait. Alighanem nagyon is érthető okok állnak amögött, hogy az olvasói figyelem a járványhelyzethez így vagy úgy kapcsolódó irodalmi művek felé fordul. A témába vágó könyvek olvasása egyrészt megteremti a pandémiától való távolság illúzióját – végre kitalált alakok, nem pedig barátaink, szeretteink vagy mi magunk vagyunk a szereplők –, másrészt pedig legalább a könyvet lapozgatva átélhetjük a történet végével járó katarzist, ha már a való világban, ki tudja meddig, még várnunk kell rá. Ráadásul a k.vírus által újrafókuszált olvasói figyelemnek és a kiadók jó üzleti érzékének hála olyan művek is a közönség látókörébe kerülnek, amelyek járvány nélkül talán méltánytalanul sikkadtak volna el a bőséges kínálatban. Legalábbis merem remélni, hogy nemcsak Camus klasszikusát, hanem például Philip Roth *Nemesis*-ét is sokak leveszik majd a polcra ezekben a napokban. És alighanem Ljudmila Ulickaja *Csak egy pestis*-ének magyar változatával is sokan szegényebbek lennének, ha nincs a k.vírus.

Ulickaja legújabb magyarul megjelent munkája ugyanis a lappangó remekművek egyike. A szerző 1978-ban írta a szöveget egy forgatókönyvíró-kurzus felvé-



telijére. A kurzus vezetője – így a legenda és a kiadó könyvajánlója – a mű olvastán elutasította Ulickaja jelentkezését, mondván, már úgyis mindent tud, nincs mit tanítania neki.

Jól hangzik, és igaz lehet. A *Csak egy pestis*nek ugyanis számos erénye van, valamint az életmű későbbi darabjait is új perspektívába helyezi. Először is magyarázattal szolgál arra, miért annyira filmszerűek Ulickaja átgondolt dramaturgia alapján egymás mellé rendezett, takarékosan előadott jelenetekből építkező prózái. A kilencvenegynéhány oldalas szövegben a terje-

delemhez képest meglepően sok fő- és mellékszereplő lép színre, és Ulickaja pontosan tudja, hogyan mozgassa ezeket a figurákat a forgatókönyv-kisregény terében úgy, hogy mindenki a mű logikájának megfelelően maradhasson játékban. Nincs felesleges szereplő, ráadásul Ulickaja tartózkodik attól a megoldástól is, amely oly bosszantó tud lenni nemcsak korunk televíziós sorozataiban, de olykor az irodalomban is, tudniillik amikor a szerző nem tudja, mit kezdjen néme-lyik szereplőjével, akkor egyszerűen csak megöli a karaktert, aztán el van boronálva. Itt szó sincs ilyesmiről. Ulickaja már az 1978-as *Csak egy pestis* alkotójaként is teljes írói fegyverzetében lép az olvasó elé.

És azt is tudja, mire használja ezt az eszköztárat. Indításként megjelenik a nagy orosz télben robogó vonat, a kortárs orosz művészetnek Viktor Pelevintől Dmitry Glukhovsky regényein át a poszt-punk együttesek dal-szövegeiig jelen lévő toposza (lásd erről bővebben M. Nagy Miklós *Vovák, avagy Oroszország metaforája adaptációk szövevényében* című kiváló esszéjét*). Egy oldalal később pedig már félre is csúszik a csehovi pisztoly járványregényekre kalibrált megfelelője, az egészség-ügyi maszk. Ettől fogva pedig, akárcsak az a bizonyos szerelvénnyel a végtelen orosz sztyeppén, feltartóztathatatlanul rohannak előre az események – nagyjából az-za logikával, amelyet a közelmúltban a *Csernobil* című tévésorozat tett a globális közönség számára átélhetővé. A tüdőpestis elszabadulása ugyanis éppen azokat a reakciókat hívja életre, mint a forgatókönyv írása után nyolc évvel bekövetkezett atomerőmű-robbanás. A történet következetesen járja végig mindazokat a szakaszokat, amelyek hasonló esetekben (a jelek szerint nem csak a szocialista) válságkezelést jellemzik, a ves-zély bagatellizálásától kezdve a történetek racionalizálá-sán és a bűnbakkeresésen át (szabotázs, illetve „a pes-tisellenes vakcina előállításával foglalkozó egyik tudomá-nyos munkatárs vétkes gondatlansága”) egészen az átgondolatlan és drasztikus, ám talán éppen egyszerű-ségük és brutalitásuk miatt eredményesnek remélt el-lenintézkedések elkésztett bevezetéséig.

És mindennek a háttérben nagyon hangsúlyosan ott van a szovjet viszonyok finom, ám egyértelmű bí-rálata. Ulickaja bámulatosan szubtilis eszközökkel tart-ja működésben ezt a társadalomkritikus réteget. Ab-ban, ahogyan a szereplők megválasztják (vagy éppen-séggel nem válogatják meg) szóhasználatukat, ott rejlik a szovjet rendszer minden abszurditása, például a kö-vetkező párbeszédben:

– [...] Neveléssel elérni a kedvező tulajdonságok öröklését... helyes neveléssel, úgy értem...

– Hááát... – nyújtja el a szót Rudolf. – Tudja, én mikrobiológus vagyok, attól tartok, hogy az én alanya-im életét más törvények irányítják.

– Már hogyhogy más, hogyhogy más törvények? – fortyan föl a Fiatal. – Nekünk egy törvénye van az éle-tünknek, a marxizmus–leninizmus!

– No, fogyasszanak, fogyasszanak! – A kis hölgy meg-ijed, nehogy baj legyen.

– Persze, feltétlenül, kétség sem férhet hozzá – je-lenti ki komolyan Rudolf. – Csak ezt az én mikrobá-im nem tudják.

– A mi korunkban ezt mindenkinek tudnia kell! – heveskedik tovább a fiú.

Ulickaja ugyanis mestere annak, hogyan kell keveset markolni, mégis sokat fogni. Egy újabb példa: ami-kor a főszereplő Majertől orvos kollégája a nevét tu-dakolja, ő először az eredeti, német névváltozattal felel, hogy aztán tüstént korigálja az oroszosított variánsra: „– Igen, igen... Majer, Rudolf Johanni... Ivanovics... A maszk, a maszk... elmozdult... baleset...” – lám, így lehet egy orvosi vizsgálat egyetlen apró részleté-be belesűríteni a volgai németiség tragédiáját, és azt, mennyiféle maszk pontos viselésére kellett odafigyel-ni a negyvenes évek Szovjetuniójában. Ulickaja néhol pompásan parodizálja a katonai zsargont is, például így: „– Százados elvtárs! Jelentem, Anadurdijevát éj-jel két órakor Razdolszkan mentő vitte el a vonatról. Két óra körül, hajtánnyal. Van hajtány, van. És ezek ott a kocsiban, az utasok, tartsuk benn őket? Hogy? Zárjam körül? Szervezzem meg az őrzését? Világos! Vi-lágos. Értettem – a kocsi már félre van állítva. Igenis, még félrebb állítani.”

Ami pedig a filmszerűséget illeti, a szerző azt is tud-já, hogy ebben a műfajban a hangoknak mennyire ki-emelt szerepe van. A leggyakoribb hangeffektus ebben a kisregényben – forgatókönyvben – a csörgés: a tele-fonoké, valamint az ajtócsengőké, garantálva azt, hogy az olvasó korosztálytól függetlenül megtapasztalhassa, mit takart a csengőfrász fogalma.

Mindent összevetve tehát nagyon is megérdemelte Ljudmila Ulickaja *Csak egy pestise*, hogy harminckét évvel megírása után előbányásszák. Ha azzal akarjuk nyugtatgatni magunkat, hogy a sok rossz mellett akár jó dolgok is következhetnek a k.vírus-járványból, ak-kor ennek a műnek ott a helye a bizonyítékok listáján.

■ ■ ■

Haklik Norbert (1976) író, kritikus. Legutóbbi kötete 2017-ben látott napvilágot *Tom Hanks a vizek felett* címmel. *Mona Lisa elrablása* című regénye a Kalligram gondozásában megjelenés előtt áll.

* <https://www.1749.hu/fuggo/essze/vovak-avagy-oroszország-metaforája-adaptációk-szovevényében.html>